תלמוד ירושלמי · מפרשים · חידושי רידב״ז על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי יבמות

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי יבמות

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רידבז-על-תלמוד-ירושלמי-יבמות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 10
הלכה ה 13
פרק ב 13
הלכה א 13
הלכה ב 14
הלכה ח 15
הלכה יא 16
פרק ג 17
הלכה א 17
הלכה ג 24
הלכה ד 25
הלכה ז 26
הלכה ט 26
הלכה י 26
הלכה יא 27
פרק ד 27
הלכה א 27
הלכה ב 28
הלכה ד 29
הלכה ז 29
הלכה ח 30
הלכה יא 31
הלכה יב 32
פרק ה 33
הלכה א 33
הלכה ב 35
הלכה ג 36
הלכה ד 36
הלכה ו 37
הלכה ח 39
פרק ו 41
הלכה א 41
הלכה ב 42
הלכה ג 43
הלכה ד 45
פרק ז 46
הלכה א 46
הלכה ג 49
הלכה ד 52
פרק ח 53
הלכה א 53
הלכה ב 54
פרק ט 58
הלכה א 58
הלכה ב 58
הלכה ג 59
הלכה ח 59
פרק י 59
הלכה א 59
הלכה ג 62
הלכה ה 62
הלכה ז 62
הלכה ח 64
פרק יא 65
הלכה א 65
הלכה ב 67
פרק יב 68
הלכה א 68
הלכה ג 69
הלכה ד 69

הלכה ו 70
פרק יג 70
הלכה א 70
הלכה ו 70
הלכה ח 71
פרק טו 72
הלכה ג 72
הלכה ה 72
הלכה ח 73
הלכה י 74

פרק א

הלכה א

ר' בנימין בר גידל ור"א הוו יתבין א"ר אחא הדא דר"י ב"ח אמר לי' ר"ב ב"ג או מה עלי' שנאמר להלן בשאינה יבמה הכתוב מדבר כו' א"ל ר"א התורה אמרה ביבמה כו' א"ל ר"ב ב"ג התורה אמרה בשאינה יבמה ואת אומר ביבמה ואיקפיד ר"א לקובליה א"ר יוסי לא דר"א פליג אלא דהוא מקפיד על לישנא דשמע מן רביה מה כדון כו'. פי' דר"י ב"ח קאמר בלשון הזה מה עליה שנאמר כאן באחין מהאב הכתוב מדבר אף עליה שנאמר כאן באחין מן האב הכתוב מדבר קשה על לשון הזה דקאמר באחין מן האב הכתוב מדבר דמשמע דאין הכתוב מדבר אלא באחין מן האב כמו בכ"מ דגרסינן בכך וכך הכתוב מדבר דמשמע דאין הכתוב מדבר אלא באופן זה ובאמת הא הכתוב מדבר באחות אשה סתם דאסורה. והכי הול"ל אפילו באשת אחין מן האב נמי אסור דילפינן מעלי' עלי' דאיסור אחות אשה אסור אפילו ביבמה ותיבת אפילו מיבעיא למיתני אבל הקרא מיירי בסתם אחות אשה ולא דהכתוב מדבר בא"א מן האב ותיבת באחין מן האב הכתוב מדבר דמשמע דהכתוב מדבר בא"א מן האב ע"ז הק' ר"ב ב"ג אי מה עלי' שנאמר להלן בשאינה יבמה הכתוב מדבר אף עלי' שנאמר כאן בשאינה יבמה הכתוב מדבר כיון דקאמרת הכתוב מדבר נימא איפכא. ע"ז השיב לו דז"א דהא התורה אמרה ביבמה ע"ז השיב דהכי קאמינא אנא ג"כ דהתורה אמרה בשאינה יבמה דהא ע"כ מיירי בסתם אחות אשה ואת אומר ביבמה ומוקמית קרא דמדבר ביבמה דא"ה אימא ערוה גופיה שלא במקום מצוה תשתרי כמו דפריך בבלי דף ח' ע"ב רמב"ח אימא ערוה גופיה שלא במקום מצוה תשתרי אלא ע"כ דהקרא מיירי בסתם אשה והאיך קאמרת דהכתוב מדבר באחין מן האב דמשמע דווקא ביבמה מיירי קרא. וא"כ ערוה גופיה שלא במקום מצוה תשתרי והכי הול"ל אף עלי' שנאמר כאן אפילו באחין מן האב נמי אסורה שבאמת הכתוב מדבר בסתם אחות אשה. ואך ילפינן מג"ש דעלי' למיסר אפילו במקום מצוה ושלא במקום מצוה. אסורה. מסתמא דקרא. ע"ז מסיק לא דר"א פליג ז"א דבאמת שפיר הקשה ר"ב ב"ג שבאמת הכי הול"ל מה להלן ביבמה אף כאן אפילו יבמה ותיבת אפילו צריך למיתני אבל לא כדקתני בלשון ריב"ח דבאחין מן האב הכתוב מדבר ז"א אלא בלשון אפילו ביבמה אבל הכתוב מדבר בסתם אחות אשה ושפיר הק' ר"ב ב"ג ורק ר"א מקפיד למילף בלשון ששמע מרבו ריב"ח וכיון ששנה בלשון הזה מקפיד למיגרס רק בלשון רבו אבל הכונה דבאמת הכתוב מדבר בסתם אחות אשה ולא באחין מן האב רק ילפינן מג"ש דעלי' דאסור אחות אשה אפילו באחין מן האב כדמסיק מי כדון פי' באמת

האיך הוא הלימוד ומסיק מה עלי' שנאמר להלן ביבמה כצ"ל (ומוכח הוא). אף עלי' שנאמר כאן אפילו יבמתו אמרה תורה לא תקח וגו' ומסיק תיבת אפילו אבל הכתוב מדבר בסתם אחות אשה. ולשיטת הבבלי דהכתוב מדבר דווקא במקום מצוה כדגרסינן מה להלן במקום מצוה אף כאן במקום מצוה וא"ר לא תקח ע"כ ולא גרסינן אפילו במקום מצוה אלא סתם במקום מצוה דמשמע דמוקי קרא דמיירי במקום מצוה וע"כ שפיר פריך רמב"ח לרבא אימא ערוה גופי' שלא במקום מצוה תשתרי ע"כ יליף האיסור שלא במקום מצוה מבחי' א"נ תרי קראי כתיבי עיי"ש אבל הכא בירושלמי מוקי לקרא דאחות אשה דמיירי בסתם אחות אשה. ורק מג"ש דעלי' ילפינן דאפילו במקום מצוה נמי אסורה. כדמסיק אפילו יבמתו אמרה תורה לא תקח:

ר' זעירה בשם ריב"ח ק"ו כו' עד כדון כר"ע כר"י כמו שיפרש בנמ"י ז"ל כר"ע דא"ל עונשין מן הדין אבל לר"י דל"ל עונשין מן הדין וע"כ לא שייך ק"ו ע"ז משני דר"י יליף במה מצינו ומסיק מה נפ"מ בין ק"ו בין מה מצינו ומסיק דנפ"מ בח"ל כגון אלמנה לכ"ג דלר"ע אינה חולצת ולא מתיבמת כמו אחות אשה דילפינן מק"ו אבל לר"י לא דמי ח"ל לאחות אשה. ועפ"י הירושלמי הזה מתורץ קושית התוס' ז"ל בדף ט' ע"א דמקשין דבכל דוכתי' פשיטא להש"ס דח"ל כחייבי כריתות דמי מנ"ל דילמא לר"ע נמי עשה דוחה ל"ת. ואילו הכא מפורש דר"ע יליף מק"ו מא"א ושייך אפילו בח"ל:

אלא דעון דעון איתי לר"י ואפילו תימר דעון דעון איתי לר"י דעון דעון איתי לרשב"ל.

הק"ע ז"ל מפרש דפריך דעון דעון איתי לרשב"ל בלשון קושיא ובאמת איתא בירושלמי ב' פעמים במס' כתובות פ"ה ורפ"ו דמוכיח הגמ' דדעון דעון איתי לרשב"ל ומשמע דזה הוי חידוש בגמ' דיהא דעון דעון אליבא דרשב"ל ולא ידעתי למה. והפ"מ ז"ל מפרש דאפילו תימר לאו בלשון קושיא הוא אלא כמו. וכן כתבתי במס' שבת בירושלמי פרק כ"ג ופר"ק דמס' ביצה דתיבת אפילו תימר הוא מלה מורכבת אף אלו והוא מלה אחת אפילו ורצונו אף אלו וכונת הגמ' דכיון דפעם אחת הוכיח בראי' דדעון דעון איתי לרשב"ל ע"ז קאמר אף אלו תימר דעון דעון ודחוק:

מילהון דרבנן אמרי חליצה פטור אגב גררא הוא כפי' הק"ע ז"ל:

מילהון דרבנן אמרי חליצה פטור שמעון בר בא בעי קומי ר' יוחנן מה בין חולץ למגרש א"ל את סבור חליצה קנין אינה אלא פטור אין האחין חייבין עלי' משום אשתו של חולץ אלא משום אשתו של מת פי' חליצה קנין דהוי ביתו ע"י החליצה ואי לא חולץ לה אין בה שום קנין רק זיקה אבל כשחולץ לה הרי הוא כאילו נתגרשה מאתו והוי כמו גרושה דקרינן בה ויצאה מביתו כן נמי חלוצה דקרינן בה ויצאה מביתו ובאמת ר"ע ס"ל הכי

במכלתין בבבלי דף מ"ד דאחות חליצה כאחות גרושה דמי כדגרסינן שם אלא קרובת חליצתו לר"ע הוי ממזר אר"ח ב"א אר"י היינו טעמא דר"ע דא"ק בית חלוץ הנעל הכתוב קראו ביתו ע"כ הרי מבואר דהוי כגרושה דע"י החליצה נעשה כמגרש את ביתו ונתהוה ביתו ע"י החליצה וכל הדינים ששייך גבי אשה לאחר שנתקיים ויצאה מביתו כ"ז שייך בחליצה דקרינן חלוץ מביתו וכמו בשלחה מביתו באשה אסור באחותה כן נמי בחלץ מביתו אסור באחותה וס"ל דאחות חליצה כאחות גרושה דמיא:

ר' יודן בעי כמה דאמר בין הוא בין אחים אין חייבין על החליצה אבל חייבין על הצרה ניחא הוא אינו חייב על החליצה שכבר נראה לפטור בה וחייב על הצרה שלא נראה לפטור בה פי' שכבר הי' ראוי לפטור עלי' וכסברת ר"י דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה ועכשיו קאי עלה באיסור א"א ולא ס"ל להירושלמי אליבא דזה המ"ד דשליחותא קעביד וע"כ פטור על החליצה משום שכבר נראה לפטור בה וע"כ מי איכא מידי כו' אבל על הצרה ס"ל להירושלמי כיון דסוף לא באתה לידי חליצה איגלאי מילתא למפרע דהחליצה היא הזקוקה. והיא נשארת באיסור א"א. וכן קאמר הירושלמי בע"ב בסוגיא הזאת וכן מוכרח שיטת הירושלמי עוד בכמה מקומות כן. והנו"י ז"ל כבר הביא המקומות הללו ועי' בדברינו לקמן בר"פ כיצד מפורש באר היטב בע"ה שיטת הבבלי והירושלמי בענין הזה עיי"ש שביארנו שמה דגם הבבלי ס"ל כן לשיטת רשב"ל ורק דלהבבלי ס"ל לרשב"ל דהי' חייב כרת גם על החליצה אילו הלאו דלא יבנה והסברא דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה כו' דקאמר ר"י לא ס"ל כן אלא אפילו מעיקרא הותרה מ"מ השתא קאי באיסור א"א רק הלאו דלא יבנה נתקי' ללאו אבל לא הצרה דלא ס"ל דשליחותא כו' אבל להירושלמי גם רשב"ל ס"ל הסברא דר"י מי איכא מידי וכיון דמעיקרא הותרה שוב אי אפשר שתיאסר משום א"א אך הצרה לא נראה לפטור בה ולעולם להבבלי ס"ל ג"כ דעל הצרה לא נראה לפטור בה וכן משמע דף מ' ע"ב לרשב"ל דגרסינן צרה אבראי קיימא משמע דעומדת אבראי ולא נפלה ליבום דאין נופל ליבום רק אחת והיא אותה שבאת לידי חליצה ויבום וכן כ' הר"נ ז"ל במס' נדרים דף ע"ד עיי"ש וקאי לשיטת רשב"ל וראי' לשיטת הראב"ד ז"ל דפסק כרשב"ל מסתמא דגמ'. ומזה הסוגיא ראי' גמורה לשיטת הרמב"ם ז"ל דלאו דל"י הוא אסמכתא בעלמא. דאל"כ אלא דרשא גמורה ולית מאן דפליג עלה ואף רבנן ס"ל כר"ע דלאו דל"י הוא לאו גמור א"כ ל"ל למימר החילוק בין חליצה לצרה וההיתר של החליצה על החולץ משום סברת ר"י דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה והוא שכבר נראה לפטור בה הול"ל משום לאו דל"י נתקי' הכתוב מכרת ללאו. והצרה ממילא כיון דלא ס"ל להאי מ"ד שלוחות ממילא

הצרה באיסורה קיימי כיון דס"ל על הצרה שלא נראה לפטור בה. אבל יש לדחוק ולומר דאין הכי נמי דהי' יכול למימר דאין חייב על החליצה משום הלאו דל"י אלא משום דמוכרח ע"כ למימר דחייב על הצרה משום הסברא דלא נראה לפטור בה. ולא הותרה מעולם מאיסור א"א. דאל"כ גם הצרה מותרת מצד הסברא דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה וע"כ צריך למימר גבי צרה דליכא גבה המי איכא מידי דמעיקרא הותרה משום דחשבינן לה שלא נראה לפטור בה ע"כ נקט היתר דחליצה ג"כ מטעם זה משום שכבר נראה לפטור בה:

ר' יודן בעי כמ"ד הכל מודין בצרה שהוא חייב קידש אחד מן השוק את אחת מהן ובא היבם וחלץ לה ובא עלי' נפקעו ממנה קידושין חלץ לחבירתה ובא עלי' למפריעה חלו עלי' קידושין אר"ש לא כן כו' פי' האי א"ר שמי הוא הכל מקושיא דר' יודן כמו לקמן דבעי ר' יודן דגרסינן ר' יודן בעי כמאן דאמר כו' ודכות' בא עלי' נאסרה לאחין תני ר"ח מת ראשון כו' פי' המפרשים ז"ל דקושית ר' יודן הוא מהא דתני ר"ח אע"ג דלא גרסינן בוא"ו ותני ר"ח ה"נ דכותי' אע"ג דלא גרסינן בוא"ו ואר"ש כמו דגרסינן בוא"ו דמי והכי פירושו דר' יודן בעי הוא ר' יודן מקשה קושית ולא איבעיא ותלתא פעמים גרסינן בזאת הסוגיא ר' יודן בעי והמה קושית דה"ק למ"ד דהכל מודים בצרה שהוא חייב בין ר"י בין רשב"ל והוא משום דעל החליצה כבר נראה לפטור בה ועל הצרה אינו נראה לפטור בה א"כ לאחר שחלץ להחליצה איגלאי מילתא למפרע דהיא הזקוקה והצרה לא היתה זקוקה א"כ לפ"ז כ"ז שלא חלצה לא הוי זקוקה ולאחר החליצה אז נעשית זקוקה למפריעה א"כ לפ"ז קידש אחד מן השוק את אחת מהן לא הוי יבמה לשוק עד שיחלוץ לה היבם ואם חלץ לצרתה איגלאי מילתא למפרע דלא היתה מעולם יבמה לשוק א"כ לפ"ז צריך להיות נתפס קידושין ליבמה אם לא דחלץ לה היבם ואם לא יחלוץ לה היבם איגלאי מילתא למפרע דלא היתה זקוקה לו וא"כ לפ"ז קידש אחד מן השוק את אחת מהן תלי' בזה אם היבם חלץ לה או בא עלי' נפקעו ממנה קידושין ואם חלץ לחבירתה או בא עלי' למפרע חלו עלי' קידושין ואר"ש לא כן א"ר ינאי נמנו שלשים זקינים מנין שאין קידושין תופסין ביבמה וכו' אמר לו ר' יוחנן לא מתניתין היא לאחר שיחלוץ לך יבמיך אינה מקודשת כו' אמר רשב"ל בתר כל אילן קילוסייא יכל אנא פתר לה כר"ע כו' וא"כ קשה על המ"ד דהכל מודין. בצרה. משום שאינו נראה לפטור בה משום דאיגלאי מילתא למפרע שהיא אינה זקוקה לו ואסורה עליו משעה הראשונה באיסור א"א א"כ כשקידש אחד מן השוק נתפס הקידושין עד החליצה ואם חלץ לה אז נפקע ואם יחלוץ לחבירתה תפסי קידושין למפרע א"כ לפ"ז לא שייך הא דנמנו שלשים

זקינים שאין קידושין תופסין ביבמה אם לא לאחר שחלץ לה או בא עלי' נפקע ממנה למפרע ע"ז שפיר פריך ר"י מלאחר שיחלוץ לך יבמיך. דאינה מקודשת. דאלמא משנה מפורשת היא דאין קידושין תופסין ולא לאוקמי בלאו הוא דאתא. דמוכח ממתניתן הזה דליכא לאו ביבמה לשוק [כדפרש"י ז"ל] אלא דלא תפסי בה קידושין כשיטת רש"י ז"ל בכ"מ דלמ"ד דלא תפסי קידושין ביבמה ליכא לאו ולמ"ד דתפסי קידושין איכא איסור ל"ת וע"ז קמהדר לי' רשב"ל דממתניתן אין ראי' דאיכא למימר דקידושין תופסין ביבמה ולא תהי' וגו' הוא ללאו והאי מתניתן מנו ר"ע היא דאמר אין קידושין תופסין בח"ל ולעולם רק לאוקמי' בלאו גרידא אתא קרא. ולר"ע הוא דהוי ממזר. אבל לרבנן לא הוי ממזר אלא איסור ל"ת בעלמא ואי נימא דקודם חליצה לא הוי יבמה לשוק עד לבתר חליצה א"כ לפ"ז למ"ד דהקרא אתא רק לאיסור לאו גרידא אבל קידושין תפסי היכי שייך פשטות הקרא לא תהי' אשת המת החוצה לאיש זר אימתי קאי הקרא והל"ת אי לבתר החליצה הרי חליצה מתרת ולא הוי איסור ל"ת ואי קודם החליצה ג"כ אין כאן איסור ל"ת דהא כבר כתב הרשב"א ז"ל במס' נדרים דף פ"ה ע"א וז"ל ז"ל וא"ת א"כ למה יטלו הכהנים ע"כ למה לא ניחוש דילמא מיתשיל ומתהני מדידי' למפרע לאו קושיא היא דהתנן המקדש את האשה ע"ת שאין עלי' נדרים ונמצא עלי' נדרים אינה מקודשת ומדקתני אינה מקודשת משמע שאינה מקודשת כלל ויכולה להנשא לאחר אע"ג דתניא התם הלכה אצל חכם והתירה מקודשת אלמא אע"ג דמצי מיתשיל וחיילו קידושי למפרע כל אימת דלא מיתשיל לא חיישינן להכי דילמא מיתשיל כו' כו' עיי"ש. וא"כ אע"ג דנדרים מצוה לאיתשולי עלי' כדאי' במס' נדרים דף נ"ט ע"א עיי"ש מ"מ מותרת לינשא ולא חיישינן דילמא תהוי א"א למפרע דילמא יעשה המצוה ותהי' א"א למפרע זה לא חיישינן. ומותרת לינשא ואין כאן איסור והיכי שייך הכא האיסור ל"ת דלא תהי' הא מותרת להנשא ולא צריכה למיחש דילמא יעשה היבום מצוה דחליצה ותהי' יבמה לשוק למפרע והיכי שייך האיסור ל"ת לא תהי' דהוא פשטת הכתוב אזהרה אלכתחלה דלא תהי' לאיש זר הא זה לא משכח"ל כלל [ואפילו להר"נ ז"ל דפליג על הרשב"א ז"ל וכ' דצריכה למיחש לינשא פשיטא דהוא רק מדרבנן. אבל לא מדאורייתא. ובפרט לשיטת הרמב"ם ז"ל דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא ולא משכח"ל לעולם ודאי ל"ת רק ספק ל"ת בשלמא אי לא תהי' וגו' לאו ללאו הוא דאתא אלא שלא תפסי קידושין ניחא וקאי הקרא אף לבתר חליצה לא תפסי קידושין למי שקדשה למפרע אבל אין שום אזהרת איסור. אבל לרשב"ל דס"ל דהוא אזהרת איסור. קשה היכי משכח"ל והא המ"ד דהכל מודים בצרה שהוא חייב הוא ר"י ורשב"ל א"כ קשה על ר"ח ב"ב דמוקי פלוגתי' דר"י

ורשב"ל באופן זה דיהא הקרא רק לאיסור לא תעשה. כיון דליכא איסור ל"ת אלכתחלה אלא בתר חליצה איגלאי למפרע דהי' איסור ופשיטא דלא עברה על ל"ת דהא עשאה בהיתר ומעולם לא משכח"ל האיסור ל"ת בשלמא לענין תפיסת קידושין שפיר משכח"ל משא"כ לענין איסור לא משכח"ל דעל אימתי מזהיר רחמנא איסור זה ע"ז משני אלא תמן יבמה אחת הכא שתי יבמות דע"כ לא אמרינן דאינה נקראת זקוקה ליבם עד לבתר חליצה הנ"מ בב' יבמות ואין עלי' איסור יבמה לשוק קודם משא"כ ביבמה אחת יש עלי' איסור יבמה לשוק אפילו קודם חליצה דהא פשיטא דזקוקה לו ע"ז פריך שנייא היא איסור יבמה א' לאיסור ב' יבמות בתמי' [ומדויק תיבת איסור] הא בקרא סתמא כתיב והאיך תחלוק הל"ת האיסור דלא תהי' וגו' בין יבמה אחת לב' יבמות וכן מבואר לקמן בר"פ ר"ג מפורש ועיי"ש בדברינו ותמצא שכן הוא האמת לאמש"ת:

ר' יודן בעי כמ"ד הוא אינו חייב על החליצה אבל חייב הוא על הצרה. פי' דווקא הוא אינו חייב על החליצה אבל האחין חייבין חליצה פטור וביאה פטור כו' ודכוותי' בא עלי' נאסרה. לאחין תני ר"ח. מת הראשון כו' פי' מסקנת הקושיא היא אלמה תני ר"ח כנ"ל וכן נמי לעיל ר"ש אמר הוא ג"כ בוא"ו ור"ש אמר כנ"ל:

ר' בון בר חייא אמר רבב"מ בעי איילונית ואשת אחיו שלא היה בעולמו היו בפרשה כו' עי' לקמן ה"ב בתוס' ד"ה איילונית כמו שאינו בעולם ותמצא מבואר הסוגיא הזאת עיי"ש:

הלכה ב

ר' יוחנן אמר ממאנת היא ביבם לעקור זיקת המת להתיר צרה לאבי' כו' רב ורשב"ל תריהון אמרי אינה ממאנת ביבם לעקור זיקת המת כו' פי' הסוגיא היא כך ע"פ מה שכ' הרמב"ן ז"ל במס' יבמות דף ק"ז וז"ל ז"ל לפי שלא תקנו חכמים מיאון אלא בחיים אבל מכיון שלא מיאנה בו גלתה דעתה שרוצה בו וכיון שרצתה בו והי' קידושי' קידושין גמורים והאיך אפשר לה עכשיו למאן ביבם כל שקידושי אחיו קידושין זקוקה היא לו בע"כ. ועולא אמר ממאנת אף לזיקתו דנישואין קמאי קעקרה שאע"פ שהיתה רוצה בו בחייו. עכשיו מפני שזקוקה מחמתו. לזה. אינה רוצה באותן קידושין כו' עכ"ל ז"ל ועי"ז יתבאר היטב הסוגיא הזאת דר"י ס"ל דיכולה למאן ביבם ועי"ז יעקור זיקת המת כלומר דממאנת היא בבעלה בשביל היבם כדי לעקור זיקת המת אע"ג דבבעלה המת לבד לא היתה ממאנת אך בשביל זיקת היבם ממאנת היא כדי לעקור הזיקה ורב ורשב"ל תריהון אמרין דלא יכולה למאן בבעלה כל שרוצה בבעל לחוד אך בשביל אחיו היבם ובשביל הזיקה לחוד לא מהני המיאון בבעל ופריך ורב כב"ש ע"ז משני דלעולם כב"ה

דס"ל דמהני המיאון ביבם אך אימתי ס"ל לב"ה דמהני המיאון ביבם לעקור הזיקה מן הבעל הנ"מ כשהיא ממאנת באמת מן הבעל ג"כ ובאומרת בפירוש איני רוצה בנישואיך ולא בנישואי אחיך לחוד אף מבלעדך אלא כן אנן קיימין באומרת אי איפשי בנשואין סתם דר"י ס"ל דהוי כאומרת אי אפשי לא בנישואיך ולא בנישואי אחיך אע"פ שממאנת כל עיקר בבעל הוא רק בשביל היבם מ"מ מהני המיאון כמו אם היתה אומרת בפירוש שממאנת בנישואיך לתוד ובנישואי אחיך לחוד כמו כן באומרת בנישואין וכוללת יחד ב' הנישואין דבאלו ב' הנישואין איני רוצה אבל בנישואין של אחיך לחוד הייתי רוצה אך עכשיו איני רוצה בב' הנישואין מ"מ מהני המיאון בנישואי הבעל משום הנישואי יבם ורב ורשב"ל תריהון אמרי דהוי כאומרת איני רוצה בנישואיך אבל בנישואי אחיך עדיין רוצה אני אע"פ שאומרת בשביל נישואיך איני רוצה אף בנישואי אחיך זה לא מהני והוי כאומרת שבנישואי אחיך עדיין רוצה אני כיון דבאמת רוצה בנישואי אחיו אך אינה רוצה כעת בשביל היבם הוי כאומרת בנישואי אחיך עדיין רוצה אני עד שתימר איני רוצה בנישואיך לחוד ובנשואי אחיך לחוד ולא תתלו ב' הנישואין ביחד ע"ז קאמר מתניתא פליגא על ר"י וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו כו' צרותיהן מותרות נתגרשו לא הימינו ודכוותי' מיאנו הימנו כלומר דעיקר המיאון הוא רק ממנו לחוד כמו נתגרשו הוא לא בשביל היבם כן המיאון נמי אינו נקרא מיאון בבעל מפני היבם רק ממנו לחוד ותני ר"ח כן אם מיאנו או נתגרשו בחיי הבעל צרותיהון מותרות לאחר מיתת הבעל צרותיהן חולצת ולא מתיבמת אלמא דאפילו מיאנו לאחר מיתת הבעל נמי לא מהני. ומיירי בשמיאנה בבעל מפני היבם דהא ס"ד דר"ח מיירי באומרת אי אפשי בנישואין א"ר יודן אבוי דר"מ תיפתר שמתו ולא מיאנו דמדר"ח אין ראי' לזה דבאמת יכולה למאן בבעל מפני היבם והא דתני ר"ח לאחר מיתת הבעל חולצת ולא מתיבמת מיירי בשלא מיאנה משום שמתה. דאל"כ קשיא תימאן השתא בבעל לחוד וביבם לחוד דזה מהני לכו"ע אך דמיירי שמתה ולא מיאנה דמתניתא פי' דהא מתניתא כן מצוי בירושלמי כמה פעמים דהוא מתניתא. כלומר דהא כן מוכח ממתניתן כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת כן מתניתא כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת דע"כ כן הוא פי' המתניתן דאל"כ קשיא תימאן השתא ותתיבם כמו דפריך בבבלי אלא ע"כ דמיירי שמתו ולא מיאנו דאל"כ קשיא לכו"ע כמו דמפרש הרשב"א ז"ל בדף י"ג דהקושיא תימאן השתא ותתיבם הוא דתימאן על נישואין דבעל עיי"ש אלא ע"כ דמתניתן מיירי שמתו ולא מיאנו ה"נ תתרץ הא דתני ר"ח דמיירי שמתו. והא דמביא ראי' מדתני ר"ח לרב ורשב"ל ותיובתא לר"י הא מדתני ר"ח הוא תיובתא לכו"ע אף

לרב ורשב"ל. ז"א דהא הרשב"א ז"ל הקשה דמאי פריך ותימאן השתא ותתיבם הא קי"ל כאבא שאול דמצות חליצה קודמת למצות יבום ומשני מכיון דתני ולא מתייבמת משמע דליכא דין יבום כלל כדאיתא בפ' ד"א עיי"ש וא"כ מדתני ר"ח לא קשה לרב ורשב"ל דהא דתני ר"ח זה גופה קמ"ל דלא מהני מיאון על הבעל בשביל היבום ואם מיאנה בחיי הבעל א"כ עיקר המיאון הוא בשביל הבעל צרותיהן מותרות אבל אם המיאון לאחר מיתת הבעל והוא בשביל היבם ולא מהני והאיך הדין כשלא מהני הוא דצרתה חולצת ולא מתייבמת והא דקתני ולא מתייבמת דליכא דין יבום הוא דעל מיאון כזה ליכא דין יבום ואין ה"נ דאיכא דין יבום במיאון על נישואין הראשונים אבל הוא צריך לאשמועינן דעל מיאון כזה ליכא דין יבום דהא ס"ד דמקשן דר"ח מיירי במיאנה לאחר מיתה א"כ ע"כ צריך לאשמועינן דליכא דין יבום על מיאון כזה. דהא קאי על המיאון הזה ולא על היבמה ע"ז משני דר"ת לא מיירי כלל במיאנה לאחר מיתה ומיירי באמת כשמתה וע"כ ליכא דין יבום על היבמה והראי' דהא מתניתא ע"כ צריך לפרש דמיירי כשמתה. דאל"כ קשיא לכולהו דלמה נקט דליכא דין יבום הא איכא דין יבום ע"י מיאון דנישואין דבעל דהא מתניתן לא מיירי בשמיאנה לאחר מיתה כלל ולא קאי על מיאון כזה אלא קאי על היבמה ולא על המיאון של אי איפשר בנישואין וע"ז מסיק ר' אבא מרי אפילו תימא בקיימת תיפתר שאין שם יבום אחר אלא אבי' ותקנת חכמים דמיאון הוא רק בחיים כמו שכתב הרמב"ן ז"ל הנ"ל או במיאנה בבעל בחיו או דמיאנה בחיי היבום בנישואי דבעל למיעקר זוקתה מן היבם אבל כשאין יבום אחר אלא אבי' ולאבי' אינה זקוקה דערוה היא וא"כ האיך תימאן על הבעלה המת הא אין מיאון למת ע"כ לא שייך דין מיאון הכא וליכא דין יבום הכא כלל בשלמא אם הי' עוד יבם אחד מהני המיאון בבעל בחיי היבם והוי מיאון בחיים של יבם משא"כ בדליכא יבם אחר ואינה זקוקה כלל ליבם הוי דומה כמי שמת בעלה ואין לו אח כלל ופשיטא דלא שייך מיאון לאחר מיתה וע"י דברינו יתורץ קושית הש"ך ז"ל ודוק:

אמר ליה ר' פנחס לא כן אולפן רבי כו' א"ל הא קביעה גבך כמסמרא במסורת הש"ס יש לציין פסחים בירושלמי פ"ו:

אמר ר' זעורה קומי ר' מנא יאות אמר ר"י עד יחזור בה פי' דיאות אמר קודם החזרה וכן איתא בלשון הזה בירושלמי כתובות פ"א ה"ג ודוק:

אילו בתו מן הנישואין קושיא בפני עצמה היא בשלמא מן האירוסין הוי מקח טעות משא"כ בנישואין ע"ז משני איילונית כמי שאינה בעולם כמו דמסיק אילו שתי יבמות כו':

הלכה ה

ר' ירמי' בעי הבא על הצרה מהו שיהא חייב עלי' משום אשת אח. פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי ונראה לפענ"ד שהי' כתוב משום א"א בר"ת והכונה הוא אחות אשה וטעה המדפיס והדפיס אשת אח אבל באמת הוא אחות אשה וה"פ דהא כתב רחמנא אשה א"א לא תקח לצרור וגו' עלי' והאי עלי' מתוקם במקום יבום וגזר רחמנא דבמקום יבום לא תקח אחות אשה וצרתה ואיכא עלה איסור דאחות אשה ג"כ כמו שאסר הכתוב לאחות אשה ועשאה ערוה כן נמי עשה הכתוב גם לצרה ערוה דאחות והשוה הכתוב במקום יבום הצרה להערוה באיסור ל"ת אחד וקאי על תרווייהו באיסור אחות אשה כמו אחות אשה גופה כן צרת אחות אשה או דילמא דאינו חייב על הצרה רק באיסור אשת אח דהא כל עיקר דדווקא במקום מצוה הוא דאסורה צרה שלא במקום מצוה שריא הוא כדאיתא במס' יבמות דף ג' בסוגיא דפוטרת ואוסרת דלפיכך תני פוטרת דאיסורא הוא משום דכיון דנפטרה מיבם ממילא הוי עלה איסורא דאשת אח וע"כ לפ"ז אין על הצרה איסורא אחריתא רק אשת אח ולא נכללה באיסור הל"ת דאשה א"א לא תקח וגו' במקום עלי' זה האיבעיא דר' ירמי' ע"ז א"ל ר' יוסי דז"א דאי הי' אפשר לצרה בלא אשת אח יאות הוי שפיר דחייב תרתי אבל מכיון דאי אפשר לצרה בלי אשת אח ר"ל שלא במקום מצוה שריא צרה א"כ כל איסורא הוא אך משום אשת אח ע"כ אין עלה רק איסורא דאשת אח לחוד ואי לא הי' אפשר לאשת אח בלא צרה ולצרה בלא אשת אח רק בדאיכא אשת אח וצרת ערוה אז הי' אסור אז שפיר י"ל מאי חזית דהוא משום אח לחוד שמא משום אחות אשה ג"כ אבל מכיון דאפשר לאשת אח בלא צרה וצרת ערוה אי אפשר בלא אשת אח ע"כ כל איסורה הוא משום אשת אח לחוד כההיא סוגיא דפוטרת בכל עיקר דאסורה במקום יבום משום דכיון דנפטרה במקום יבום ע"כ הוי עלה איסורא דאשת אח ועי' בתוס' ותמצא טעם:

סליק פירקא בס"ד:

פרק ב

הלכה א

בין רבנן ור"ש מודיי בה כר"ש קנה מאמר שתיהן מותרות דס"ל לר"ש דמתיר דנולד ואח"כ יבום לא קנה מאמר הראשונה אסורה והשני' מותרת מספק חולצת ולא מתיבמת כו' בא על השני' ע"ד דרבנן ביאת ערוה כו' פי' אבל ע"ד דר"ש אינו ביאת ערוה כלל כדאיתא לקמן בה"ב עיי"ש ובבבלי דף י"ט ע"א וגי' מותרות עיקרות הוא:

הלכה ב

ר"ש אומר המאמר או קונה כו' וחש לומר שמא לא קנה מאמר כצ"ל ומוכח הוא וחולצין לבעלת מאמר וחש לומר שמא לא קנה מאמר כצ"ל וגירסא מוכחת הוא:

ואם חלץ לבעלת מאמר אף השני' צריכה חליצה שמא לא קנה מאמר ולא נגעה בה חליצה ויבום. כלומר דהוי בעלת מאמר ספק שמא לא קנה מאמר ולא נגעה בה חליצה ויבום. וכדמסיק שמא קנה מאמר ונפטרה בחליצת חבירתה והוא כדאיתא בש"ס דילן בלשון הזה דהוי לי' צרה ודאי ובעלת מאמר ספק ואין ספק מוציא מדי ודאי. וזהו דמסיק הכא ג"כ הספק ודוק:

מה נפיק מביניהון חלץ לראשונה ובא על השני' ע"ד דרבנן ביאת ערוה מפני שהוי מקצת צרת ערות א"א שלה"ב וחליצה דבעלת המאמר לא מהני כדשמואל דאמר חלץ לבעלת המאמר לא נפטרה צרתה ע"ד דר"ש אינו ביאת ערוה דממנ"פ אי קנה מאמר שתיהן מותרות לא קנה מאמר לא הוית צרה עמה. וכן בא על הראשונה ובא על השני' ע"ד דרבנן הראשונה ביאת ערוה והשני' צריכה גט וחליצה לאותו צד שלא קנה מאמר דכנגדו הותר בצרה הוי ביאתה ביאה וצריכה גט דהא אסור להיות עמה משום הצד שקנה המאמר והוי צרת א"א שלה"ב וע"כ צריכה גט על הביאה ולא סגי בזה כי הביאה הזו אף לאותו צד שלא קנה מאמר והוי ביאתה ביאה וקני לה על זה הצד מ"מ לא הוי קנין גמור ועדיין יש עלי' זיקת המת קצת אפילו מהצד הזה שקנה לה היבום ע"כ אין בכח הביאה הזו לפוטרה מזיקתה דתסגי לה בגט אלא דצריכה חליצה משום דהצד שקנה המאמר פוסל להביאה דלא מהני אף לצד שלא קנה מאמר וע"כ צריכה גט ולא סגי בזה לבד אלא דצריכה נמי חליצה ע"ד דר"ש שתיהן צריכות גט על הראשונה צריכה גט שמא קנה מאמר והוי יבום ולבסוף נולד והשני' צריכה גט וצריכין שניהן גט וכדמסיק מ"ט דהא ביאה אחת יש כאן טובה וא"י איזהו אם זה או זה שמא קנה יבום ר"ל שמא הראשונה פטורה בלא"ה משום אשת איש שלה"ב דלא קנה מאמר וכיון דלא קנה המאמר לא הוי צרת ערות א"א שלה"ב או שמא קנה מאמר ונפטרת מביאת חבירתה דהוי יבום ולבסוף נולד דשתיהן מותרות וע"כ מפני שא"י איזהו צריכות שניהן גט ופטורין בלא חליצה ודי בגט לבד כי ביאת השני' הוי יבום גמור אם לא קנה מאמר ולא כדאמרי רבנן דלא די בגט על ביאתה דהביאה אינו יבום משום דהוי קנין במקצת ואין בביאה זו דין יבום רק דהוי ביאה לענין גט אבל לא נפטרה בביאה זו ע"ז קאמר ר"ש דביאה זו דין יבום היא ונפטרת מהזיקה ותצא בגט לבד:

ר' זעורה בשם ר"ש תני תמן דברי ר"ש שתיהן אסורות. וקשיא כו' שמא זיקת ר"ש כמאמר דרבנן כו' כן אמר זיקה קונה ומשיירת ופריך וקשיא צד שקונה זיקה כנגדה אסור בצרה וצד שלא קנה זיקה כנגדה הותר בצרה והוא כדברינו דבמקום דלא קנה לכולה יבמה אלא חד צד לא קנה קנין גמור להפקיע הזיקת המת אפילו מהצד הזה גופי' ועדיין יש עליה זיקת המת אפילו בהצד הזה. וע"כ הצד שקנה זיקה כנגדה אסור בצרה משום דהוי צרת א"א שלהב' משום דכיון דקנה הזיקה ונכנסה לרשות היבום הצד הזה ועדיין יש בהצד הזה קצת זיקת המת א"כ הוי ממילא צרת א"א של הב'. [והא דקאמר תחילה קנה זיקה שתיהן מותרות היינו אם זיקה קנה לגמרי והוי יבום ולבסוף נולד אבל אי לא קנה הזיקה לגמרי אלא מקצת לא דהוי צרתה ואסורה משום א"א של הב'] וצד שלא קנה זיקה כנגדה היתר בצרה דהא לא הוין צרות זל"ז ומשני אר"ש וכי יש מנפ"ש בעריות מאי כדון כההיא דאמר ר"א בשם רבב"ח כל יבמה שאין כולה לפנים צד הקנוי נידון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה פי' דר"א בשם רבב"ח אמר בירושלמי במס' קידושין גבי קידושי מאה תופסין בה אמר לה בהאי לישנא והתם שייך המימרא הזה עכ"פ ס"ל דכל יבמה שאין זקוקה כולה נעשה הצד שאינה זקוקה כערוה לצד הזקוקה דבעינן יבמה שראוי כולה ליבום אבל מקצת יבמה לא חזיא ליבום [ומובא ברשב"א ז"ל במס' קידושין דף ס' הירושלמי הזה עיי"ש] ור"ז בשם ר"ש תני בשם ר"ש דפליג על רבנן דס"ל דחצי זקוקה חולצת ואיהו ס"ל דחצי זקוקה פטורה לגמרי ועי' בחיבורינו מגדל דוד במערכה במס' קידושין שמה מבואר שבכמה מקומות יש פלוגתא בזה בחצי זקוקה אם היא זקוקה לחליצה:

הלכה ח

אמר ר"ח הדא אמרה הבא על אחות חליצתו לא פסלה מן הכהונה הק"ע ז"ל פי' הדא אמרה מדתני אף כהנים כסדר הזה והפ"מ ז"ל מגי' וכתב דכצ"ל אחות זקוקתו עיי"ש ולפענ"ד נראה דהיא גמ' מפורשת בדף מ' ע"ב דגרסינן שם אמר ר"ט ב"ק אמר שמואל. הבא על צרת חליצה הולד ממזר. מ"ט באיסורא קיימא אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא מותר אדם בקרובת צרת חליצתו אי אמרת בשלמא צרה אבראי קיימא מש"ה מותר באחותה אלא אי אמרת צרה כחליצה דמיא אמאי מותר לימא תהוי תיובתא דר"י דאמר בין הוא בין אחין אין חייבין לא על החליצה כרת ולא על צרתה כרת. אמר לך ר"י ותסברא אחות חליצה דאורייתא והא אמר רשב"ל כאן שנה רבי אחות גרושה מד"ת אחות חליצה מד"ס ע"כ. ופרש"י ז"ל כיון דאחות חליצה גופה דרבנן בחליצה גזור באחותה בצרה לא גזור עכ"ל ז"ל וא"כ למ"ד דשליחותא קעביד אי הי' אחות חליצה דאורייתא הי' אסור

באחות צרה כאחות חליצה אך מכיון דאחות חליצה גופי' מד"ס ע"כ באחות צרה מותר. והנה במתניתן דידן נמי דכוותי' לענין אחין דאחד חולץ ואחד מייבם דהחולץ גופי' אסור לייבם השני' משום שמא אחות חליצתו היא. א"כ גם אחיו אסור לייבם השני' משום זה גופי' שמא אחות חליצתו היא כמו אחיו דהא שליחותא דאחין קעביד אלא ע"כ כתירוצא דר"י שם משום דכיון דאחות חליצתו מד"ס בדידה גזור בצרה לא גזרו וה"נ כיון דאחות חליצה מד"ס בדידי' גזרו באחין לא גזרו ע"כ מוכיח שפיר ר"ח ממתניתן דידן. דהבא על אחות חליצתו. לא פסלה מן הכהונה. משום דאחות חליצה דרבנן היא ואי הי' אחות חליצה ד"ת כמו דסבירא לי' לר"ע בדף מ"ד דהוי כאחות גרושתו ופשיטא דהי' מיפסלה מן הכהונה. אבל מכיון דרבנן היא לא פסלה מן הכהונה:

הלכה יא

ר"י אמר נאמן לכנוס ואין למידין הימינו דבר אחר פי' לענין אחר אין למידין ממנו ויש לפרש ב' משמעות אם הכונה אין למידין ממנו דבר אחר הוא לענין ממון אפילו באופן זה. או אפילו בקידושין אין למידין ממנו דבר אחר לענין אחר באופן אחר. וע"ז שאל מהו אין למידין דבר אחר אחת משדותי מכרתי ובא אחר ואמר אני הוא כו' לא כל הימינו אם באופן זה שאחד משדותי מכרתי בזה אינו נאמן כיון שבא להוציא מיד הבעלים דכל אחת ואחת בספק שמא היא בחזקת מרא ובאופן זה אף בקידושין כן אחת מבנותי קידשתי וא"י למי ובא אחד וכו' לא כל הימינו משום דאינו נאמן להוציא מרשות האב דכל או"א עומדת ברשות האב וזהו איבעיא דלא איפשיטא דשאל מהו אין למידין ממנו דבר אחר אם הכונה בדרך אחר. ולא באומר שדי מכרתי וא"י למי דבזה נאמן אף בדיני ממונות אלא רק באופן אחר אחת משדותי מכרתי וא"י למי דבזה אינו נאמן דלא דמי לבבות בבית אני מוכר לך או שור משורי או חצי שדה אני מוכר לך דנוטל הכחוש דהתם יודע למי מכר. ועכ"פ הכחוש מודה לו אע"פ שמרא דארעא הוא המוחזק והלוקח מוציא מ"מ מה בכך כיון שמודה לו שפיר מוציא מת"י אבל בשא"י למי מכר כיון דעכ"פ עדיין השדה בחזקתו והלוקח חשוב מוציא אינו יכול להוציא מידו בלא ראי' כיון שאינו מודה שהוא הלוקח. ובאופן זה אף בקידושין כן באחת מבנותי קידשתי וא"י למי בזה אינו נאמן לכנוס כיון דצריך להוציא מרשות האב אינו נאמן להוציא בלא עדים. וזהו הכונה אין למידין ממנו דבר אחר לאו לאפוקי דיני ממנות ולחלוק בין קידושין לממנות אלא לאפוקי אופן אחר כגון אחת מבנותי ואחת משדותי. או דלאו לאפוקי אופן אחר קאמר אין למידן הימינו דבר אחר אלא אפילו באופן זה בבת אחת קדשתי וא"י למי באופן זה אין למדין ממנו דבר אחר היא בממון אפילו שדה אחת מכרתי וא"י למי ובא אחד ואמר

אני הוא אינו נאמן ומחלק בין קידושין לממונא. ובזה מתורץ שיטת הרמ"א ז"ל בחו"מ סי' רכ"ב שכ' בשם הגהת מיימוני ז"ל דמהימן ומובא בש"ך ז"ל דברי הגהת מיימוני ז"ל וז"ל ומדייק בירושלמי אם אמר אחד שדה מכרתי וא"י למי ובא אחד ואמר אני לקחתי מהימין או לא ולא מסיק. ונראה לריב"א ז"ל דמיהמין הואיל והמוכר מודה שאינו שלו מצי אמר למוכר לאו את מודה דלאו דידך הוא זיל לשלמא ואם יבוא אחר ויכחשני בסהדי הרי אני מחזירנו עכ"ל ז"ל והק' הש"ך ז"ל ותימה הרי מפורש מסיק ר' יוחנן דאינו נאמן דהא קאמר אין למידין דין שדה מקידושין עכ"ל ז"ל ולפי דברינו לא קשה דהא דקאמר ר"י אינו נאמן הוא באחת משדותי כיון דלא מצי אמר למוכר את מודי דלאו דידך הוא זיל לשלמא דהא המוכר אינו מודה דלאו דידי' הוא דהא בכל שדה מסופק הוא שמא שלו הוא אבל בשדה אחת מכרתי נשאר בירושלמי איבעיא דלא איפשיטא. ע"כ פסק הגהת מיימוני ז"ל. דשפיר מצי אמר לאו בעל דברים דידי את זיל ככל איבעיא דלא איפשיטא דהוי קולא לנתבע וכיון דליכא כאן תובע הרי כל הבא ואמר אני לקחתי מי ימחה בידו מספק רק כשבא אחד ומכחישו והירושלמי מיבעיא לי' דילמא לא שייך נאמנות כלל בד"מ אבל מכיון דנשאר איבעיא דלא איפשיטא ממילא מיהימן כיון דליכא בע"ד כנגדו ומה שהק' הש"ך ז"ל ממציאה שאני התם דהמוצא המציאה בע"ד שלו הוא דהא מחויב בהשבה ומחויב לשמור לבעליו מן התורה משא"כ הכא במכר הקרקע דאינו מחויב בהשבה כיון דהלוקח כבר קנה הרי הוא הבעלים של הקרקע והבע"ב אינו מחויב בשמירה ומסולק ידו מן הקרקע הזה וע"כ נאמן ומתורץ קושית הש"ך ז"ל על רמ"א ז"ל מהג"א ז"ל פ' המפקיד דהתם מיירי באומר אחת משדותי ודוק:

תמן הוחזקה א"א בפני הכל ברם הכא לכשיבואו שנים ויאמרו זהו שקידש עי' בהר"נ ז"ל בפ' האומר במס' קידושין דמפרש הירושלמי הזה ובחיבורי רידב"ז ס' ו' מבואר ג"כ ודוק:

פרק ג

הלכה א

אילו ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי נכריות שמא אינן מתיבמות שנייא היא הכא שיש בו איסור אחיות מעתה לא יהי' צריכות הימינו חליצה א"כ מתני' ע"י זיקה ואין בו איסור אחיות ברורות ע"כ פי' כפי דקי"ל לעיל בפ"ק ובפ"ב ומבואר בדברינו שם דבב' אחין יבמין הוזקקה לא' וא"י לאיזהו וכשחלץ לה ראובן נמצא דנתברר מעיקרא דלא היתה זקוקה לשמעון וכן בצרות כשחולץ לאחת הוברר מעיקרא דהצרה אינה זקוקה

עי' בדברינו לעיל דביארנו דכן הוא שיטת הבבלי ושיטת הירושלמי עיי"ש ע"כ קאמר הכא דאין בו איסור אחיות ברורות שאינו מבורר למי תהי' זקוקה א"כ כל אחת הוי ספק שמא היא אחות אשתו שמא לא ואע"פ שכשכנס השני או חלץ אחד לחדא נתברר הדבר דלהני לא היתה זקוקה למפרע כדאמר לעיל בפ"ק חלץ לחבירתה ובא עלי' חלו עלי' קידושין למפרע עיי"ש מ"מ אסורה עולמית הואיל והוי יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבוא עלי' ואסורה משום דרכי נועם דדרכי נועם הוא שייך אפילו בספק זיקה כיון דלא היתה זקוקה גמורה בשעת מיתה האיך תחזור ותיזקק גמורה לאחר מכאן ע"כ אין יוצאת בלא חליצה משום דהוי ספק שמא לא הוי אחות זקוקתו ויבומי לא משום שמא הוי אחות זקוקתו ופי' אין בו איסור אחיות ברורות הוא כההיא דגרסינן במס' נדרים דף ע"ד נהי נמי דיש זיקה [בתרי] אין ברירה ע"כ עי' בר"נ ז"ל דמפרש הא אינו מבורר בשעת הפרה למי היא זקוקה וה"נ אין אחיות ברורות ודוק:

א"ל איני יודע טעם אחיות מה הן כו' ר"ה ר' יוסי בשם ר"י לא דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאינן יבמות. פי' לחזק דבריו כיון דזיקה מדרבנן הוא ע"כ קשה ביותר על טעם אחיות יבמות מהו. וע"כ מדייק ר"י טעם אחיות יבמות מה הן ולא קאמר סתם טעם אחיות מה הן משום דבאחיות יבמות מגדיל יותר הקושיא ממה דיקשה סתם טעם אחיות מה הן דבאחיות יבמות קשה ביותר משום שאינו דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאינן יבמות:

מהו שיהא לה צרה. הסוגיא הזאת חמורה מאד והק"ע ז"ל מגי' הרבה בהך סוגיא בתו פשיטא לך שיהא לה צרה מחק לגמרי בחלצו הצרות נפטרו אחיות מגי' להיפוך כמה פעמים ועכ"ז קשה. ופי' הפ"מ ז"ל קשה להבין ונראה לפענ"ד דה"פ ר"ה בשם ר"א ק"ו מה אם אחיות חליצתו שהוא מדבריהם כו' דהנה רש"י ז"ל כתב לפרש הא דאסור אדם בצרת קרובת חליצתו הוא משום דאזלו בהדה לב"ד והעולם יסברו דאחותה חלץ וע"כ כשישא צרתה יסברו העולם שנשא צרת חליצה והתוס' ז"ל פירשו משום דאחות חליצה אסורה מדבריהם ע"כ שנופלת ליבום עם צרתה חולצת ולא מתיבמת שכשם שהיא אסורה כך צרתה אסירה. דדמיא לצרת ערוה עיי"ש ונפ"מ בין ב' השיטות הללו דלשיטת רש"י ז"ל אף לב"ש דמתירין הצרות לאחין ול"ל צרת ערוה. אבל פשיטא בשנפל לפניו ב' יבמות מאח אחד וחלץ לאחת הרי הצרה אסורה ואו דחייב כרת על הצרה או דשליחותא קעבדה ועובר בלאו דלא יבנה א"כ לשיטת רש"י ז"ל הא דאסור אדם בצרת קרובת חליצתו הוא לכו"ע ואפילו לב"ש אבל לשיטת התוס' ז"ל דאיסורא הוא משום דדמיא לצרת ערוה. וע"כ לב"ש דמתירין צרת הבת ליתא להאי דינא ומהאי ירושלמי

מוכח כשיטת התוס' ז"ל דהוא משום איסורא דצרת ערוה דקאמר ק"ו מה אחות חלוצה שהיא מדבריהן נתנו לה חכמים צרה כאן שיש כאן איסור אחיות לא כ"ש ואי צרת קרובת חליצתו היא משום צרת חליצה ולאו משום צרת ערוה א"כ לא שייך ק"ו אבל ע"כ דהוא משום צרת ערוה וע"כ שייך ק"ו ע"ז מסיק בתו פשיטא לך שיהא לה צרה כלומר משום דצרת הבת אסורה פשיטא לך וע"כ בשביל זה צרת קרובת חליצתו אסורה וע"כ הוא משום ערוה ואיכא ק"ו לאחיות. ואי דבתו לא הי' פשיטא דיש לה צרה וצרת קרובת חליצתו הי' אסורה עכ"פ לכו"ע ע"כ הוא משום צרת חליצה וליכא ק"ו אבל הא דצרת קרובת חליצתו אסירה כל עיקר הוא רק משום דבתו פשיטא לך שיהא לה צרה. וע"כ צרת קרובת חליצתו אסורה אבל אי בתו לא הי' פשיטא לא הי' פשיטא בצרת קרובת חליצתו וכל עיקר דפשיטא בצרת קרובת חליצתו דאסור הוא משום לפי דפשיטא לך בבתו שיש לה צרה ע"כ פשיטא לן הדין הא דאסור אדם בצרת קרובת חליצתו משום צרת ערוה הוא אם כן קל וחומר לאחיות ודוק:

א"ר פנחס קומי ר' יוסי אין כב"ש אפילו חלצו האחיות נפטרו צרות כצ"ל כגי' הק"ע ז"ל כיון דבדיעבד בת יבום היא צ"ל חלצו האחיות נפטרו צרות וכן מוכח לקמן מפורש הוי תרין תנאין אינון על דב"ש חד אמר חלצו אחיות נפטרו צרות וכו' כגי' הק"ע ז"ל ומוכח היא והוא הפלוגתא דבין ר"א וא"ש אליבא דב"ש ודוק:

תני מת השני כו' כל יבמה שנראית לצאת בחליצה אינה מותרת בלא חליצה פי הכא כיון דאיכא עוד אח ע"כ נזקקת היא לחליצה וע"כ אפילו מת אח"כ צריכה חליצה והא דאמר ר"ש מיירי באח אחד והא דקי"ל בכונס אחות יבמה נפטרה היבמה כדאיתא ברשב"א ז"ל דף מ"א וכן בדף ע"ט גבי נפלה ולבסוף נפצע וגבי תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום א"א ולא אמרינן יבמה שנראית לצאת בחליצה התם שאני דבעת מעשה הכניסה מהני לפוטרה לשוק משא"כ הכא דלא מהני בעת מעשה הביאה לפוטרה לחוץ דהא איכא עוד אח וע"כ לא מהני אח"כ ג"כ דמי איכא מידי דבעת מעשה לא מהני ולבתר הכי מהני ועי' לקמן בדברינו ד"ה מתניתא פליגו על רב ודוק:

הי' לראשונה צרה חלץ לה נפטרה צרתה. משום דלר"ש אם קדמו וכנסו יקיימו הוי הדין בחלץ לאחיות דנפטרו צרות כדאיתא לעיל אין כב"ש אפילו חלצו האחיות נפטרו צרות דתנינן ב"ש אומרים יקיימו והרי מכאן ראי' גמורה לאותה גירסא ודוק:

ובא עליה ביאת איסור כ"ז שלא בעל אחיו השני' כדאיתא לעיל ע"כ בביאת איסור לא נפטרה צרה חלץ לה ובא עליה פי' דעבד תרתי חליצה וביאה פי' לאחר ביאה חלץ. דאם ימות אחיו ולא יבעול והרי היא זקוקה לו הוי כבא על אחות יבמתו כדאמר לעיל נמצא

דחליצתו הוי חליצה ואם יבעול אחיו השני' והרי ביאתו ביאה מעיקרא בהיתר דנתגלי למפרע דלא היתה אחות זקוקה כדפרש"י ז"ל בדף כ"ג במתניתן א"כ חליצתו לאו כלום ופריך הגמ' עכ"פ ממנפ"ש צרתה מותרות אם בחליצה או ביבום אמר ר"י קיימתה כהדא הכנוס וכו' עד שתדע במה היא ניתרת אם ביבום או בחליצה ודוק:

הי' לשניה צרה כונס לצרה ומקיים את אשתו. וכזה איתא לקמן בה"ג ושם הגי' הי' לראשונה צרה כונס את הצרה ומקיים את אשתו ואסור בשניה וכל הסוגיא כולה אות באות ושם הגיהו המפרשים ז"ל כמו בכאן. ובאמת בדפוס קראטשין גרסינן הי' לראשונה צרה וה"פ דהי' לראשונה צרה כונס את הצרה ומקיים את אשתו ר"ל בתחלה כונס את הצרה ונפקע הזיקה מן האחיות ע"י הכונס בלבד כדס"ל לאבא שאול לעיל בסמוך וכמו שכתב הק"ע ז"ל דלאחר שכנסה מותר לכתחלה לבעול עיי"ש והיינו דקאמר כונס את הצרה ומפקיע את הזיקה מהאחיות ועי"ז מקיים את אשתו ר"ל דלאחר הכניסה אשתו היא ומותר לקיימה לכתחלה לבעול אותה לכתחלה כדאיתא לעיל לאבא שאול. ואסור בשני' אע"פ שנפקע זיקת אחותה הראשונה מ"מ אסור בשניה משום דהוי אחות צרת אשתו ואסורה מדרבנן וע"ז פריך ב' קושיות והדא היא מותר אדם בקרובת צרת חליצתו והא זהו כמו אחות חלוצה אסורה ואחות צרת חלוצה מותרת ולא גזרו רבנן ולמה אסור בשניה הא אין איסור באחות צרת ערוה מדרבנן ועוד קשה אי השני' אסורה וצריכה חליצה ויהא אסור בצרה משום צרת אחות חליצתו. ע"ז משני א"ר יודן אילו ביקש לבעול את הצרה עד שלא כנס ר"ל אפילו עד שלא כנס בלא העצה דיכנוס תחלה לאפוקי הזיקה בכניסה ואח"כ יהי' לכתחלה הביאה בהיתר אלא אף אם ירצה לבעול לכתחלה ג"כ מותר הצרה והכניסה תחלה הוא רק ליתר בטחון שמא אינו מותר בה בתחלה הוא מותר בה ובסוף הוא אסור בה. אם אומר את כן נמצאת ותיבת נמצאתה ט"ס וכן איתא בה' ג' לקמן נמצאת עושה צרה לאחר מיתה ואין צרה לאחר מיתה פי' דהא דאסור בצרת אחות חליצתו הוא כפי' התוס' ז"ל דהוא משום צרת ערוה. כדאיתא בירושלמי לעיל והא דאסור צרת ערוה כמו צרת אחות אשה הוא לאו דאסרה הכתוב להצרה באיסור אחות אשה במקום מצוה ז"א אלא דהיא אסורה רק משום איסור דא"א לחוד כדאיתא בבבלי דף ג' מש"ה תני פוטרת ופרש"י ז"ל דכיון דנפטרה ממילא הוי באיסור א"א וכן איתא בירושלמי לעיל בפ"ק מפורש דעל הצרה אינו חייב רק באיסור אשת אח לחוד וקי"ל כר"י דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה ועכשיו תיקום עלה באיסור אשת אח וע"כ פשיטא דאין איסור בצרת ערוה רק כשהוי בשעת נפילה צרת ערוה אבל בשומ"י שקידש את אחותה אין הצרה אסורה כלל. דהא כיון דהותרה שוב אי אפשר שתיאסר

משום אשת אח כפי' הרשב"א ז"ל דף מ"א המובא כמה פעמים בדברינו וכן איתא בפ"ק בירושלמי מפורש עיי"ש וע"כ אילו ביקש לבעול את הצרה עד שלא כנס את הראשונה שמא אינו מותר בה מתחלה היא מותר בה ולבסוף הוא אסורה בתמי' [כדאיתא לעיל בירושלמי בפ"ק שכבר נראה לפטור בה] אם אומר את כן נמצאת עושה צרה לאחר מיתה ואין צרה לאחר מיתה דאין צרת ערוה אלא בשעת נפילה אבל לאחר מיתה שנעשית צרת ערוה אין עלה שום איסור צרת ערוה כדברינו דאיסור צרת ערוה הוא משום אשת אח. ומי איכא מידי דמעיקרא הותרה ועכשיו תיקום עלה באיסור א"א וכדאמר ר"י אילו ביקש לבעול את הצרה עד שלא כנס כו' מתחלה הוא מותר כו' והוי כההיא דא"ר יוחנן מי איכא מידי דמעיקרא הותרה ועכשיו כו' וכיון דהיא ראשונה והותרה מתחלה מי איכא מידי דמעיקרא הותרה ועכשיו כו':

הוי חמשה אחין רב אמר חולץ לאחת והשלישית חולצת מאיזה שירצה ושמואל אמר כו' והרשב"א ז"ל מפיק הגירסא. ואתיא שפיר הא דמסיק רב אמר חליצה קנין ואזדו לטעמי' ודוק:

רב אומר חליצה קנין פי' דרב ס"ל אין זיקה ככניסה רק דע"י החליצה הוי ככניסה והוי כדגרסינן בבבלי דף מ"ד ע"א אמר רחב"א אר"י הוא טעמא דר"ע א"ק בית חלוץ הנעל הכתוב קראו ביתו ופרש"י דל"ל לר"ע אחות חליצתו מד"ס והא דאיתא לעיל החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ל"ל לר"ע כן אלא פטורה לגמרי לדידי' עיי"ש וזהו שיטת רב דס"ל חליצה קנין [ובמתניתן דדף מ"ד בתירוץ הראשון תני קרובת גרושתו ובזה מסיק בסיפא דמודים חכמים לר"ע] והא דהכתוב קראו ביתו והוי ביתו ע"י החליצה עד שאחותה הוי קרובת גרושתו. לאו דנעשה ע"י החליצה קנין חדש ז"א אלא דע"י החליצה אז הוי הזיקה ככנוסה ונעשית זיקה גמורה ככנוסה והוית ביתו עד שקרינן עלי' וחלצה מביתו כמו ושלחה מביתו. ע"ז מסיק לוי אמר זיקה קנין פי' דאף בלא חליצה ס"ל יש זיקה דזיקה ככנוסה דמיא. ושמואל ס"ל דאף ע"י חליצה לא הוי זיקה ככנוסה. ע"ז אומר מתניתא פליגא על שמואל דחולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותי' וס"ל להמקשן דהוא משום החליצה דנעשית ככנוסה דהכתוב קראו ביתו דאל"ה אמאי אסור בקרובותי' ומשני שניא היא הכא שכבר נראה לפטור בה פי' לאו משום החליצה אלא משום קודם החליצה שנפלה לפניו והיתה ראוי' לפניו וכמו שנאסר בקרובותיה קודם החליצה כמו כן לאחר החליצה. והאי לישנא איתא לעיל בפ"ק שכבר נראה לפטור בה ופירושו שם פשוט ג"כ על יבמה שראוי' להתייבם ע"ז פריך מתניתא פליגי על רב החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת כו' ברם כמ"ד חליצה

קנין ויש אדם מתכוין לקנות שתי אחיות כאחת פי' דצריכה להיות פטורה לגמרי כמו דבעי שמעון בר בא קומי ר"י מה בין חולץ למגרש ע"ז משני פתר לה לאחר מיתה. פי' דהירושלמי לטעמי' אזיל דס"ל לעיל ברפ"ק ולקמן בה"ז והי"א אינו דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאינן יבמות דאימתי אמרינן כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה י"ע ה"ה כא"א וכו' הנ"מ באיסור אחיות שאינן יבמות דאחת היתה אשתו גמורה בעת הנפילה אבל אחיות יבמות ס"ל להירושלמי בר"פ ג' דאפילו מתה הראשונה מותר בשני' דלית זיקה כלום דאפילו יש זיקה מ"מ הנ"מ בחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה כדגרסינן כו"כ פעמים בירושלמי ריבא בשם ר"ר שומ"י שמתה מותר באמה זיקה היתה לו בה כיון שמת בטלה זיקתו דאע"פ דהיתה לו בה זיקה אבל הנ"מ מחיים אבל לאחר מיתה פקע להזיקה וא"כ כל עיקר דאסורה עולמית אפילו כשמתה אשתו היא משום דאיסור אשת אח דהיתה עליו גרמה הערוה דאחות אשה דלא תסתלק במיתת הבעל הערוה דאשת אח והי' חייב עלה משום אשת אח ומשום אחות אשה. והשתא אפילו דמתה אשתו מאי מהני מיתתה דלא מהני מיתת אשתו רק לאפוקי איסור דאחות אשה אבל כל העריות דבא מחמתה לא מהני מיתתה א"כ לא מהני לאיסור דאשת אח וקאי כדקאי אבל בשומ"י שמתה דאפילו יש זיקה וככנוסה דמיא מ"מ לאחר מיתה פקעה לה זיקה ומותר באמה וע"כ כל העריות דנאסרו מחמתה לאחר מיתה נפקע ונסתלק כל העריות הבא מחמתה א"כ שפיר חזיא לי' השני' ואין עלה איסור דא"א עוד. ואפילו לרב דס"ל חליצה קנין הוא דהחליצה קנה הזיקה ובזיקה לאחר מיתה פקעה לה זיקה מכל העריות שבא מחמתה וע"כ ניחא מתניתן שפיר דמחלקינן בין חליצה לגרושה דהחולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת וכן המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת פטורה. דבהמגרש את אשתו אפילו לאחר מיתה אינה מתיר מיתתה רק באחותה אבל לא באמה משא"כ בשומ"י שמתה דמותר אף באמה דפקעה זיקה לאחר מיתה דלא דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאינן יבמות כדאיתא לקמן בה"ז על מתניתן דג' אחין דתנינן שם דנאסרה עולמית הואיל ונאסרה שעה אחת דאינה דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאינן יבמות וע"כ שפיר חולץ ופריך אין לאחר מיתה יבום פתר לה כר"א דר"א אומר אע"פ שבטל הגורם האיסור במקומו דלרבנן כיון שבטל הגורם האיסור בטל ג"כ ואינה דומה לאשתו שמתה דהתם כיון דנפלה בשעה שאחותה לפניו דאסורה עולמית לכו"ע הוא משום דשם לא בטל הגורם דהא מיתת אשתו לענין כל העריות כחיי' חשובה משא"כ כשהותרה מתחלה ונאסרה וחזרה והותרה כיון דלא נאסרה באיסור א"א לעולם כדכתבתי בשם הרשב"א

ז"ל דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה כו' ואלא כל איסורא הוא רק משום אחות אשה שפיר ס"ל לרבנן דבטל הגורם בטל האיסור וא"כ הכא באחיות יבמות דכיון דהמיתה מפקעה הזיקה מכל העריות שפיר דלרבנן הוי בטל הגורם בטל האיסור. ולר"א אע"פ שבטל הגורם האיסור במקומו [ומזה ראי' גדולה לכל דברינו לעיל ברפ"ק]:

מתניתא פליגא על רב ג' אחין כו' ב"ה אומרים מוציא את אשתו בגט ובחליצה וא"א בחליצה כו' ויש אדם מתכוין כו' פתר לה לאחר מיתה כו' הוא מתפרש כדלעיל:

מתניתא פליגא על רב שומ"י שקידש אחיו את אחותה כו' מוציא א"א בגט ואת א"א בחליצה ברם כמ"ד חליצה קנין ויש אדם מתכוין כו' פי' דהאי קושיא מתפרשת עפ"מ דגרסינן במס' יומא דף י"ג ע"א ומי סגי לי' בתקנתא ביתו אמר רחמנא והאי לאו ביתו היא דמקדש לה והא כל כמה דלא כניס לי' לאו ביתו היא דכנוס לה ע"כ. והנה בהא דשומ"י שקידש אחיו את אחותה דצריכה חליצה כבר האריך הרשב"א ז"ל בזה הרבה ומסקנא מדבריו ז"ל דבכנוסה פשיטא דנפטרה היבמה לגמרי אך בקידושין לבד דנראה היבמה כמקודשת ראשונה צריכה חליצה מדבריהם עיי"ש. וא"כ לרב דס"ל חליצה קנין דהא הכתוב קראו ביתו בית חלוץ הנעל א"כ ס"ל דע"י החליצה נקראת ביתו וביתו נקראת כנוסה ולא מקודשת וא"כ פשיטא בגירושין דהכתוב קראו ביתו ושילחה מביתו. וא"כ פשיטא במגרש המקודשת נעשית ביתו ע"י הגירושין ודין כנוסה עלה א"כ קשה למה צריכה היבמה חליצה דהא כנוסה לכו"ע נפטרה היבמה לגמרי. ויש אדם מתכוין לקנות ב' אחיות כאחת. פתר לה לאחר מיתה והכא אין עלה איסור אשת אח דהותרה מתחלה ולא הוי אלא איסור דאחות אשה ולאחר מיתה מותרת ואין לאחר מיתה יבום. פתר לה כר"א וכו' והא דניחא לי' אליבא דרב גופי' דס"ל דאמצעית צריכה חליצה או מאיזה מהן שירצה או משניהן. הוא משום דאמר לעיל כל יבמה שנראית לצאת בחליצה אינה מותרת בלא חליצה. והא דקי"ל בכונס אחות יבמה שנפטרה היבמה לגמרי ה"מ באח אחד כמו בהאי דר"ג אומר אם מיאנה מיאנה וכו' שתגדול ותצא הלזו משום אחות אשה ולא אמרינן כל יבמה שנראית לצאת בחליצה וכן בדף ע"ט גבי נפלה ולבסוף נפצע עי' ברשב"א ז"ל דף מ"א באריכות אבל כשיש עוד אח כדמיירי לעיל דאפילו לאחר שכנס חד להראשונה מ"מ לא נפטרה השני' לחוץ בכניסתו של זה ועדיין אגודה משום אח השני ע"כ אפילו מת אח"כ האח השני מ"מ נשארת באיסור וצריכה חליצה דהא הכנוסה שלו לא פטרה לחוץ ע"כ אינה מותרת בלא חליצה כדאיתא שם והוא הואיל בשעת מעשה הכניסה לא מהני לפוטרה לחוץ ע"כ לא מהני על אח"כ ג"כ דמי איכא מידי דבעת מעשה לא מהני לפוטרה לחוץ ואח"כ מהני משא"כ כשחלץ אחר מיתת אחיו ובשעת

מעשה החליצה נפטרה לחוץ הרי היא פטורה לעולם. וא"כ בענין דמיירי רב לא פטרה החליצה לאמצעות דהא כשחלץ אחיו ראשונה לא נפטרה האמצעות לחוץ משום אח השני וע"כ אפילו לאחר שחלץ אח השני דמי כמו שמת אח השני. וע"ז אמרינן לעיל כל יבמה שנראית לצאת בחליצה כו' אבל כשחלץ או גירש אחותה בשעה שאין כאן עוד אח והואיל דמהני בעת מעשה הכניסה או החליצה והגט לפוטרה לחוץ פשיטא דא"צ חליצה כמו דקי"ל בכונס אחות יבמתו דנפטרה היבמה והולכת לה. ודוק:

מתניתא פליגא על רב ג' אחין שנים מהן נשואין ב' אחיות או אשה ובתה כו' שניא היא איסור אשה ובתה בין בחיים כו' והכא לא נפלו כי אם לפני אח אחד וא"כ האיך יחלוץ שתיהן ויש אדם מתכוין לקנות ב' אחיות כיון דחלץ לאחת נפטרת שני' אליבא דרב כיון דבשעת מעשה החליצה שלו. נפטרה ולא אגידה כלל ונפטרה לחוץ נפטרה לגמרי וא"צ חליצה כלל ודוק:

הלכה ג

עולא בר ישמעאל אמר כך פירשה ר"ה אבי המשנה ר"ש פוטר את השני' מן החליצה ומן היבום אר"י חבורה היתה מקשה שלא עלת על דעת שיקנה אדם ב' אחיות כאתת אר"ח קומי ר"מ ופליגא פי' אם דחבורה פליגין על ת"ק מטעם דהאיך יקנה ב' אחיות כאחת א"כ ולמה ר"ש פוטר השניה כו' פי' ולמה פירשה ר"ה אבי המשנה דר"ש פוטר בשניה ולמה לא פירש כמו חבריא דפטור לגמרי משום דאין אדם קונה ב' אחיות כאחת דקס"ד דר"ח דחבורה ס"ל דשתיהן פטורות דאין כל אחת זקוקה לו משום דאי זקוקות לו א"כ ב' אחיות נקנין לו כאחת ואין חל הקנין בב' אחיות כאחת כמו במקדש ב' אחיות כאחת אין הקידושין חל וכמו כן בנופלת ב' אחיות כאחת אין הזיקה חל על שניהן וא"כ מנין לר"ה לפרש דר"ש פוטר דווקא בשניה ע"ז א"ל ר"מ שלא עלת על דעת שיקנה אדם ב' אחיות כאחת פי' דמשום הטעם שלא עלת על דעת שיקנה אדם ב' אחיות כאחת פטורה השניה דווקא כיון דהוזקקה לו הקמייתא שוב אין חל הזיקה על השני' וכדמסיק תמן אמרין דברי ר"ש אין זיקה נופלת למקום זיקה פי' אין זיקה נופלת כלומר אין נופלת זיקתה במקום דהי' ראשונה זיקת אחותה אבל זיקת הראשונה נופלת ודוק:

מתה הראשונה ע"ד דרבנן מותר בשני' פי' לא מיבעיא לר"א דודאי הותר בשני' משום דהוי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה אלא אפילו לרבנן נמי מותר בשניה כדאמר לעיל בר"פ ד"א עיי"ש ודוק:

א"ר מתני' מה איכפלין אחיות גבי נכריות פי' דמהא לא מוכח להק' מר"ש אר"ש דמנין לנו דר"ש פוטר בשני' מן הטעם דאין זיקה נופלת למקום זיקה והוא על השני' משום

דר"ש ס"ל יש זיקה מנ"ל דילמא ר"ש אין זיקה ס"ל והכא במתניתין ר"ש פוטר בשניהן משום דבשעה שנעשו צרות זל"ז לא יהא לך ליקוחין אפילו באחת מהן אין את בעי מקשייא קשיתא על ההיא דר"ז כו' תניי תמן דברי ר"ש שתיהן אסורות וע"כ דס"ל יש זיקה כדפירש המפרשים ז"ל והוא ברייתא מפורשת ועדיף מינה להקשות ודוק:

הלכה ד

ב"ש אומרים כר"א בן ערך כו' אין כר"א ב"ע גירש לבעלת מאמר לא תהי' צריכה ממנו חליצה כו' אלא כר"ש דר"ש אמר המאמר או קונה או לא קונה ע"ז פריך מנפ"ש כו' ואין לשנות דס"ל לב"ש כרבנן בר"פ כיצד דמאמר קונה ומשייר ז"א דא"כ צד שלא קנה המאמר כנגדה הותר באחותה ולמה פטורה אף מן החליצה ומשני שמא מאמר לב"ש כזיקת ר"ש ע"ד דרבנן דתמן והוא ר"ז בשם ר"ש תני תמן דברי ר"ש שתיהן אסורות המובא לעיל סוף ה"ג ובפ"ב ה"א דאמרינן שם כמה דרבנן אמרינן המאמר קונה ומשייר כן ר"ש אמר קונה ומשיירת פי' הזיקה. אלמא דר"ש סבירא ליה דהזיקה קונה ומשיירת ואף על פי כן ר' שמעון אומר אין זיקה נופלת למקום זיקה כשנפלה אחותה פטורה משום דאין זיקה נופלת במקום זיקה אף על פי דהזיקה הראשונה קונה ומשיירת לא אמרינן דזיקה נופלת להצד שלא קונה זיקה בראשונה אלא דאחותה פטורה לגמרי. ואין זיקה נופלת למקום שיש בראשונה צד שקנה זיקה כן סבירא ליה נמי לבית שמאי דאין זיקה נופלת למקום מאמר דסבירא ליה דמאמר קונה ומשייר כרבנן ואין זיקה נופלת אפילו לצד שלא קנה מאמר:

ר"י בעי קידש אשה מעכשיו לאחר ל' יום ונפלה אחותה בתוך ל' יום אפילו כן אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה פי' דמעכשיו לאחר ל' יום ס"ל לקמן במס' קידושין בירושלמי דהוא ג"כ קנין מקצת בלא גמר [עי' בתוס' ז"ל וברשב"א ז"ל במס' קידושין דף ס' ע"א עיי"ש דכתבו ג"כ כן] וע"כ מיבעיא לי' אם לב"ש אמרינן ג"כ הכא אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה ומסיק דלא אמרו ב"ש אלא ע"י זיקה וע"י מאמר פי' דווקא ע"י זיקה ס"ל לב"ש דאין זיקה נופלת במקום שקנה בראשונה מקצת ודווקא שקנין מקצת דראשונה הוא ע"י מאמר ובעינן ב' תנאים א' דקנין המקצת דראשונה יהי' ע"י מאמר וב' דווקא ע"י זיקה אין חל על השני דזיקה לא נתפס באחותה או בשאר ערוה דווקא זיקה אין נתפס משום דהוי מקצת ערוה אבל שלא ע"י מאמר ושלא ע"י זיקה נתפס כמו דמסיק וההיא דאמר ר"א בשם ר"י אפילו קידושי מאה תופסין בה ולא כב"ש בתמי' פשיטא דלכו"ע אמר והא לב"ש האיך נתפס בה קידושין מהשני כיון דנקנית מקצת ע"י הראשון וא"כ הוי אשת איש במקצת והאיך נתפס אח"כ קידושין מהשני

אפילו מהצד שיור שלא קנה הקידושין מהראשון והא הוי מקצת ערוה דאשת איש. ולב"ש כיון דנקנית הראשונה במקצת והוי השני' מקצת ערוה דאחות אשה לא נתפס הזיקה וה"נ לא יתפוס הקידושין של שני כיון דהוי מקצת ערוה דא"א. אלא א"כ דלא אמרי ב"ש אלא ע"י מאמר וע"י זיקה דקנין הראשון היא מאמר והשני זיקה אז אין נתפס הזיקה באחותה משום ערוה דמקצת אחות אשה אבל בלא ב' התנאים הללו נתפס הצד שלא קנה הראשון לפיכך בההיא דקידושין מאה תופסין בה כיון דמה שקנה הראשון המקצת הוא ע"י קידושין ולא ע"י מאמר והנשאר הנתפס הוא נמי ע"י קידושין בהשני אע"פ דהיא מקצת ערוה דאשת איש מ"מ נתפס דלא אמרו ב"ש אלא ע"י זיקה וע"י מאמר דאל"כ וההיא דאמר ר"א בשם ר"י אפילו קידושין מאה תופסין בה ולא כבית שמי בתמי' אלא על כרחך דלא אמרו בית שמאי אלא על ידי זיקה וע"י מאמר אבל בלא תנאים הללו אף בית שמאי מודין ודוק:

הלכה ז

אמר רבי אבינא הדא היא דאמר ר"י בשם ר' יוחנן לא דומה איסור אחיות יבמות פי' היכן מצינו איסור אחיות שאינן יבמות דנימא ע"ז דלא דומה איסור אחיות יבמות לזה האיסור הוא הדא מתניתן דמצינו דגבי אחיות שאינן יבמות אע"פ דמתה הראשונה אסור בשני' על הדא אמר ר"י דאינו דומה להך מתניתן איסור אחיות יבמות דהתם מתה הראשונה מותר בשני' ועי' בר"פ זה האי מימרא דר' יוחנן דקאמר דאיסור אחיות יבמות דהוא אך ע"י זיקה מתה ראשונה מותר בשניה ואינו דומה לאיסור אחיות שאינן יבמות ר"ל דהיתה אחות אשתו ולא אחות זקוקתו דבהיתה אחות אשתו אסורה עליו עולמית אבל היכי דקאי באפה אך זיקה דרבנן שריא והיכן מצינו איסור אחיות שאינן יבמות דאסורה עליו עולמית הואיל ואסרה עליו שעה אחת הייא מתניתן דידן:

הלכה ט

א"ר ביסנא מפני קנוניא ר"א אמר מפני שהוא פסול. עד כדון בשלוה הזקן ושיעבד הזקן לוה הזקן ושיעבד הבן פי' דלאחר שלוה הזקן מת ונשאר בנו וירש הקרקע של אביו ומכרה בן מ"ט לא גובה בהשטר מהלקוחות דהא ל"ל שאביו עשה קנוניא ודוק:
א"ר אבין והא תני אף בגיטי נשים כן אית לך מימר מפני קנוניא כו' עי' בש"ך ז"ל ועי' בתוס' ז"ל במס' גיטין דף ג' ע"ב ד"ה כתב ודוק:

הלכה י

הדא דאת אמר חולצת ר"מ ור"ש והא דאת אמר מתייבמת ר"ש ורבנן פי' דמתניתין דהכא פליגי רבנן ור"ש והתם גבי בן תשע פליגי נמי רבנן ור"ש ומפרש דחכמים דהכא וחכמים

דהתם ת"ק דר"ש הוא לאו אחד דבמתניתין דהכא היא ר"מ ור"ש ת"ק דר"ש הוא ר"מ והתם ת"ק דר"ש הוא רבנן דפליגי אר"מ ולא ס"ל כל שאין את מייבמני אין את מייבם צרתי דהא ס"ל צרת איילונית מתייבמת עי' בפ"ק בה"א ודוק:

הלכה יא

אמר רבי אבינא הדא היא דאמר רבי הילא. כלו מבואר בה"ז ודוק:

פרק ד

הלכה א

בשעבר הא בתחלה לא דמתניתא היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהא לה ג' חדשים כו' הרי חליצה בידה כו' כו' כרוז לכהונה חלץ בתוך שלשה חדשים מהו שתהא צריכה לאחר ג' חדשים נישמעינה מן הדא קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה כשירה ר"מ אמר לה סתם כו' דר"מ אמר אין חולצין ואין מייבמין את הקטנה כו' כמה דאת אמר תמן אע"פ שחלצה חולצת וכו' פי' דהוא מטעם קנס צריכה חליצה עוד הפעם. אבל בדיעבד סגי בזה החליצה ועי' בירושלמי סוטה פ"ד דהוא מטעם קנס ודוק: ר"י בעי חלץ לה מעוברת והפילה פי' אם זה דווקא בחלצה תוך ג' צריכה חליצה לכתחלה ובדיעבד די בחליצה הזה אבל אם חלץ למעוברת אם ג"כ כן או לא וע"ז אמר נשמעינה מן הדא הרי שמת והניח את אשתו מעוברת יכול תהא זקוקה ליבם ת"ל ולא ימחה כו' יצא זה שאין שמו מחוי יכול תהא מותרת להנשא ת"ל להקים לאחיו וגו' עד שתדע אם בן קיימא הוא יכול אף אשת סריס כו' אלמא דמעוברת אין זקוקה ליבום מדאורייתא ע"כ אין חליצתה חליצה אפילו בדיעבד אם לא חלצה חליצתה פסולה יכול אומר צרתה מותרת להנשא פי' גבי חלץ בתוך ג' דצריכה חליצה עוד הפעם ואינה מותרת להנשא לכתחלה בלא חליצה ואם נשאת א"צ חליצה עוד הפעם וחליצתה כשירה רק לכתחלה אינה מותרת להנשא עד שתחלוץ עוד הפעם והוא משום קנס ואפשר דלדידיה קנסו לצרה לא קנסו דלא עבדה איסורא. ופשיט מהא הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת משמע דחלץ לה קודם שנודע דמעוברת היא והיא בתוך ג' הר"ז לא תינשא צרתה [והברייתא הזאת מובא בבבלי דף ל"ה ע"ב] כמה דאת אמר צרתה לא תינשא עד שתדע במה היא נותרת או בביאה או בולד פי' דאם לא יהי' הולד בן קיימא הרי ביאתה דתוך ג' ביאה גמורה הוא דביאת תוך ג' א"צ ביאה אחרת רק לכתחלה משום קנס ולדידה קנסו לצרתה לא קנסו אך דאינה רשאי להנשא עד שתדע במה היא נותרת אף הכא בחליצה אף דלצרה לא קנסו מ"מ אסורה לינשא בתוך ג' עד שתדע במה היא נותרת

[ושיטת הירושלמי דלא משום דאין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם כן בש"ס דילן אלא משום דבעינן שתדע במה הוא נותרת כדמוכח בפ' ד"א] וסגנון הגמ' כך היא מתחלה בעי חלץ בתוך שלשה מהו שתהא צריכה חליצה לאחר ג' וקפשיט דלכתחלה צריכה ובדיעבד אינה צריכה והדר מיבעיא האיך הדין במעוברת גמורה ובחלצה גופה ופשיט דאף בדיעבד צריכה חליצה עוד הפעם מדאורייתא והדר מיבעיא האיך הדין בצרת דתוך ג' שמא אף לכתחלה מותרת ומסיק דצריכה להמתין עד שתדע כן נראה לפענ"ד ברור פי' האי סוגיא:

אמר ר' יוסי אע"ג דשמואל אמר זכין בעוברין מודה והוא שיצא ראשו ורובו בחיים פי' אם אח"כ נולד ויצא ראשו ורובו בחיים אז דייניגן ליה על למפרע אבל אם הי' ניפל לא זכה די מתניתא ר"ל דכן מוכח ממתניתן דידן דדייניגן העובר רק על למפרע לאחר הלידה החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת כמה דא"א כאן למפרע לא נגעה בה חליצה ר"ל דווקא לאחר הלידה חשוב העובר למפרע לבן אדם ולא נגע בה חליצה דחשוב לבן וה"נ חשוב העובר כאדם למפרע בעודו בבטן והוא שיזכה בצאתו ראשו ורובו בחיים אז חשוב למפרע לבן אדם וזכי למפרע אבל אם הפילה אותו לא חשוב לבן אדם בעודו במעי אמו ול"ל זכי' כמו דבהפילה נגעה בה חליצה למפרע וא"צ חליצה מן האחין ודייניגן העובר רק לאחר הלידה על למפרע אבל בשעה שהוא במעי אמו לא דייניגן לי' אך לאחר הלידה דייניגן ליה על למפרע:

הלכה ב

א"ר יוסי כל שאיפשר לעמוד על ודאו כו' פי' הסוגיא בענין ר' יוסי ורב נראה לפענ"ד דלא נחלקו דאל"כ יקשה מתניתן דידן על רב דהא עד שיוודע לו בן קיימא הוא אינו מביא. אלא ע"כ דר' יוסי ס"ל דלא חייב א"ת כ"ז שהוא בספק ואפשר לברר אבל כשלא יהי' אפשר לברר כגון שתמות האשה בעודה מעוברת או שתלד ס' ב"ז לשני וב"ט לראשון אז מביא א"ת ורב ס"ל ג"כ כן אך דמוסיף דלעולם אינו חייב א"ת כשלא הי' מעולם בידו להתברר ואינו חייב א"ת רק כשהי' זמן מה בידו לברר ולא נתברר אבל אם לא הי' בידו זמן מה בינתים לברר אינו חייב א"ת. אבל בזה מודה רב דכ"ז שיש בידו לברר. אינו חייב א"ת ופריך לא כן אמר רב. והוא שיוכיח לפניו. חלב ברור. כלומר דבעינן ב' חתיכות משמע דכל התנאי הוא דבעינן שיוכיח חלב ברור וכיון דהי' בכאן חלב ברור חייב אפילו אכל העורב תחלה אחת מהן. ומשני דב' תנאין ס"ל לרב א' ב' חתיכות שנתחזק בכאן חלב ברור. ב' אפי' נתחזק חלב ברור אינו חייב כשאכל העורב אחת מהן תחלה ודוק:

הלכה ד

כיצד הוא עושה כונס ומגרש ומחזיר והיא שוברת על כתובתה א"ר יוסה לצדדין היא מתניתא דלאו שוברת לו דווקא בגירשה והחזירה אלא שיכולה לשוברת אף בכניסה הראשונה ואם בגירשה והחזירה אינה צריכה לשבור משום דכיון שהחזירה הרי כתובתה עליו ודוק:

ר"ז בשם רב המנונא כנסה וגירשה והחזירה אם חידש לה כתובתה כתובתה על נכסיו ואם לאו כתובתה על נכסי בעלה הראשון. ר' יוסי אמר בשם ר"ח מתניתא אמרה כן שהמגרש את האשה והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה החזירה וס"ל לר' יוסי בשם ר"ח דכנסה וגירשה והחזירה הוא נמי על כתובה הראשונה על נכסי המת. ופליג על ר' יוסי לעיל דס"ל דבכנסה וגירשה והחזירה כתובתה על נכסי יבום ור' יוסה לחוד ור' יוסי לחוד א"נ דר' יוסי קאמר בשם רב חסדא ולו לא ס"ל ודוק:

סוף עד שיכניסו ויגרש ויחזור. פי' מילת סוף בירושלמי היא משמש בלשון דווקא. ומצוי כמה פעמים לדוגמא עיי' ברפ"ק דמס' דמאי אר"ז לא סוף הקלין שבדמאי אלא אפילו דמאי עצמו והכונה מבואר בפשיטות לאו דווקא בקלין אלא אפילו בלא קלין הרי פירש המילות לא סוף דבר היא לאו דווקא וממילא מילת סוף הוא פי' דווקא וכן לקמן הי"ד ר' יודן בעי סוף דבר עד שתלד לא אפילו הפילה ופי' סוף היא דווקא וה"פ סוף עד שיכניס ויגרש ויחזור פי' דווקא עד שיכנס ויגרש ויחזור אז אם חידש לה כתובה כתובתה עליו אבל בלא גירשה והחזיר' אלא בכניסה ראשונ' אם חידש לה כתובה אין כתובתה עליו בתמי' הא כיון דחידש כתובתה אפילו בכניסה ראשונה כתובתה עליו. ומאי שנא דנקט דינא דחידש כתובה גבי גירשה והחזירה ומשני דרובא אתא מימר לך אפילו גירשה והחזירה אם חידש לה כתובה על נכסיו ואם לאו כתובתה על נכסי בעלה הראשון פי' הא דתני גירש והחזירה לאו משום דינא דאם חידש לה כתובתה עליו אלא העיקר רבותא קמ"ל דאם לא חידש לה כתובתה על נכסי בעלה הראשון אפילו גירשה והחזירה ונקט גירשה והחזירה לרבותא דאם לא חידש לה כתובתה על נכסי בעלה הראשון ודוק:

הלכה ז

אמר ר"ז ומינה מה הבכור לא יורש כו' עוד אינו יורש כצ"ל וכ"כ הק"ע ז"ל ומוכח הוא ודוק:

הלכה ח

מפני שחלץ לה הא אם לא חלץ לה ומתה מותר באמה כבר מבואר הסוגיא הזאת בר"פ ד"א וה"פ דמדייק מפני שחלץ לה דהא חליצה ומיתה הוי ב' המתירין ואי ס"ד דמתה אסור באמה ליתני החולץ ליבמתו. או מתה הוא אסור בקרובותי' כו' אלא ע"כ דווקא בחליצה אסור הא אם מתה מותר בקרובותיה דלאו ככניסה דמיא הדא מסעי' לריב"א בשם ר"א שומ"י שמתה מותר באמה דאפילו זיקה ככניסה דמיא מ"מ לאחר מיתה מותר באמה לשיטת הירושלמי כדמסיק זיקה היתה לו בה כיון שמתה בטלה זיקתו [והכא כיון שמת כו' הוא אגב גררא מביא לישנא דלעיל בר"פ כיצד כדרך הירושלמי וכ"כ הק"ע ז"ל]:

ר' אבין שמע לה מן דבתרה פי' דר' אבין חולק על הדא דלעיל וכן הוא לישנא דר' אבין בירושלמי כשחולק על הדא דלעיל. [עי' במס' דמאי בפ"ה ובשנו"א ז"ל] ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין ואחותה אצל אחין לא כמתה היא בתמי' פי' דמדוע מותרין האחין באחותה כשהיא קיימת ע"כ משום דהחלוצה חשובה אצל אחין כמתה ועכ"ז אסורין באמה וכו' משום דשומ"י שמתה אסור באמה. ושיטת הירושלמי דהאחין מותרין קאי רק אאחותה דאל"כ אלא כפי' המפרשים ז"ל לא הוי ליה להתחיל מן ואחותה בזמן שהיא קיימת ולסיים ואחותה אצל האחין לא כמתה היא הו"ל להתחיל מן והאחין מותרין והחלוצה אצל האחין לא כמתה היא א"ו ברור הדבר דר' אבין פליג כלישנא דר' אבין בכ"מ כשחולק על הא דלעיל וס"ל להירושלמי דאחין מותרין לא קאי רק אאחותה בזמן שהיא קיימת משום דהחלוצה לאחין חשובה כמתה וע"כ אינו מותר רק באחותה משא"כ בהעריות דאין המיתה מתיר. כגון באמה כו' וז"ב וריב"א בשם ר"א דס"ל דשומ"י שמתה מותר באמה. ומ"מ האחין של החולץ אסורין באמה כו' משום דחליצה חמורה ממתה דאילו שומ"י שמתה מותר באמה ואילו חלץ לה אסור באמה דגזרו רבנן בחליצה ליאסר בקרובותי' כמו באשתו וכמו כן עשאוה על האחין כדין אשתו שמתה דאסור באמה ומותר באחותה [ועפ"ז מתורץ קושית הש"ק ז"ל ד"ה הא. דמקשה קושיא חמורא. דמנ"ל להוכיח דשומ"י שמתה מותר באמה מדלא קתני החולץ ליבמתו או שמתה אסור באמה ז"א משום דקבעי למתני האחין מותרין ואילו במתה גם האחין אסורין. אבל לפ"ז ניחא שפיר דע"כ שיטת הירושלמי לכו"ע דוהאחין מותרין לא קאי רק אסיפא ובאחותה בזמן שהיא קיימת] ועי' בדברינו בר"פ ד"א. דביארנו שם בארוכה בע"ה ודוק:

כיני מתניתא מותר הוא אדם בקרובת צרת חליצתו ואסור בצרת קרובת חליצתו פי' נראה לפענ"ד דלא הי' הגירסא במתניתן כמו שהיא לפנינו וע"ז קאמר כיני מתניתין כו' ואסור

בצרת קרובת חליצתו דמתחלה הי' הגירסא במתניתין רק הרישא מותר אדם בקרובת צרת חליצתו לחוד ולא הי' מסיים הסיפא ואסור בצרת קרובת חליצתו והי' הרישא סיפא דהמתניתן והרישא דהמתניתן נקט החולץ ליבמתו אסור בקרובותי' ומסיים הסיפא אבל מותר בקרובת הצרה דברישא נקט דאסיר בקרובת החליצה ובסיפא נקט דמותר בקרובת הצרה. וכן נראה לכאורה לפי ענ"ד מגי' רבותינו בעלי התוס' ז"ל בדף מ"א כמו שמבואר ברשב"א ז"ל באורך מ"ש רישא ומ"ש סיפא הך דאזלה לב"ד גזרו בה רבנן הך דלא אזלה לב"ד לא גזרו בה רבנן ופי' הרשב"א ז"ל והתוס' ז"ל דפריך מ"ש חליצה מצרה ומשני החליצה דאזלה לב"ד גזרו בה רבנן והצרה דלא אזלה לב"ד לא גזרו בה רבנן. ועיי"ש ברשב"א ז"ל דכתב דטוב יותר לגרוס ומ"ש ולא כמו דגרסינן מ"ש רישא ומ"ש סיפא ושוב כתב דאפשר לקיים גי' הספרים וקרי סיפא סיפא דרישא דהבבא מותר אדם בקרובת צרת חליצתו הוא סיפא דרישא. ומהאי ירושלמי נראה לקיים גי' הספרים בפשיטות דפריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא בפשיטות דהבבא מותר אדם בקרובת צרת חליצתו היא סיפא ממש דלא הי' גורסין כלל הסיפא. דאסיר אדם בצרת קרובת חליצתו. וע"ז גרסינן בירושלמי דגרסינן במתניתין אסור אדם בצרת קרובת חליצתו. ומסיק הדא מסייעא להההיא דמר ר"ה בשם ר"א ק"ו מה אחות חליצתו. שהיא מדבריהן. נתנו לה חכמים צרה כו' וע"כ לפי דכיני מתניתא דאסיר אדם בצרת קרובת חליצתו. מסייעא להההיא דר"ה בשם ר"א דקאמר דאחות חליצה נתנו לה חכמים צרה ומימרא דר"ה בשם ר"א הוא בפ' ד"א ודוק:

הלכה יא

ר"מ חשש לגיטין פי' לגיטין לחוד במקום שצריכה גט אף דלא הוי חשש ולד כגון ארוסה לינשא ונשואה ליארס אך כיון שצריכה גט לחוד צריכה להמתין לאפוקי ממאנת או אנוסה כיון דא"צ גט לא גזרו רבנן גבה ור' יהודא חשש לולד לחוד במקום דאין חשש ולד כגון בארוסה או ליארס לא גזרו רבנן רק ביש חשש ולד אף במקום דלא צריכה גט דהא באנוסה ובגיורת לקמן ס"ל לר' יהודא דצריכה להמתין אע"פ שאין כאן גט ור' יוסי חשש לגיטין ולוולד דבמקום דא"צ גט לא גזרו רבנן כדס"ל גבי אנוסה וגיורת אלא דווקא במקום שצריכה גט גזרו רבנן ואפילו במקום דצריכה גט נמי לא גזרינן אלא דווקא בחשש ולד וכדמפרש אין תימר פי' כמו מאין תימר דלית ר' יוסי חשש לגיטין פי' דלגיטין לחוד כמו ר"מ לא חשש דתנן ארוסות ינשאו מיד אע"פ דבמתניתין לא גרסינן אלא הנשים יתארסו ואיכא למימר דארוסה ינשא ס"ל לר' יוסי דאסור. וס"ל דגזרו רבנן על נישואין אפילו גבי ארוסה דליכא חשש ולד רק על אירוסין לא גזרו רבנן [וכדאיתא

בבבלי דף מ"ג איכא ביניהו נשואה ליארוס עיי"ש] ה"נ יש לומר דאיכא ביניהו ארוסה לינשא דר' יוסי ס"ל דארוסה אסורה לינשא אע"פ דאין חשש ולד מ"מ אסורה משום חשש גיטין לחוד בשלמא דאפילו בשיש חשש ולד בעינן נמי חשש גיטין ידעינן מר' יוסי מהא דאנוסה אבל מנ"ל דל"ל חשש גיטין לחוד דאימא חשש גיטין לחוד עיקר וכיון שיש חשש גיטין תו לא מצריך חשש ולד וגזרו אפילו בלא חשש ולד ע"ז מביא ראי' דע"כ ר' יוסי לא חשש גיטין לחוד כמו ר"מ והראי' דתנן ארוסות ינשאו מיד אליבא דר"י א"כ אעפ"כ ס"ל לר' יוסי דבאין חשש ולד מותר לינשא וע"כ לא חייש לגיטין לחוד:

ר"ז בשם ר' גידול ממאנת א"צ ג' הוצאה בגט צריכה להמתין ג' הדא מסעייא לר"מ דר"ע חשש לגיטין דאל"כ למה תני דווקא שנתאלמנו או נתגרשו וע"כ משמע דאינו אסור אלא במיתה וגירושין ולא גזרו רק באלמנה וגרושה ולא במיאון:

רבי בא בשם רבי אבא בר ירמיה אנוסה אין צריכה להמתין ומסייעא לר' יוסי דרבי יוסי חשש לגיטין ולולד דאי רבי יהודא הא בפירוש סבירא ליה דאנוסה צריכה להמתין בבבלי במס' יבמות דף ל"ה ובמס' כתובות דף ל"ז עיי"ש וכן לקמן גבי גיורת אלא מסייעא לרבי יוסי ולרבי מאיר לא מצינן להביא ראי' דמנ"ל דביש חשש ולד מצריך ר' מאיר נמי חשש גיטין דילמא ס"ל דבחדא סגי אך ר' יוסי סבירא ליה ברור דתרתי בעינן דאף בשיש חשש ולד בעינן נמי חשש גיטין:

הלכה יב

ומהו להערים וכי ר"ט אביהן של כל ישראל לא הערים כו' לפענ"ד דה"פ דמהו להערים קאי על היבמין דבית שהוא נותר בביאה אחת ויבם אחד פוטר את כל אחיו היבמים אם מותר להערים ליבם אחד מן היבמים שלא ייבם אותה. כמו ההיא דלהטעותו. דבבלי דף ק"ו ע"א עיי"ש. והתם מיירי ביבם אחד לענין חליצה ולדחותו מן מ"ע דיבום והכא קמיבעיא בב' יבמין לענין יבום של אחד אם יכולין להערים להיבום באיזה הערמה שלא ייבם אותה היא ויבום אותה אחר אם מותר ופשיט מר"ט דהערים וקידש ג' מאות נשים בשני רעבון להאכילן תרומה אלמא בשביל טובתה מותר להערים בנישואין וה"נ בשביל טובתה מותר לעשות היבום באח אחד ע"י הערמה להערים האח אחר ע"ז מסיק דלא דמי דתנן אין כל אחת ואחת ראוי' לוכל בתרומה. ברם הכא כל אחד ואחד ראוי לייבם והוי כההיא דגרסינן בירושלמי במס' סוטה פ"ח ה"ו אפילו שומ"י לחמשה אחין חוזרין ודכוותי' אפילו בית אחד לחמשה אחין תמן אין כל אחד ואחד ראוי לישב בו ברם הכא כל אחד ראוי לייבם והפי' מבואר בהמפרשים ז"ל דלגבי בית אין כל א' ואחד ראוי לישב בו דישיבת הבית אינו על אחד אחד זה או זה אלא כולן שוין ברם הכא כל אחד ואחד

ראוי לייבם אותה לבדו כלומר דמצות יבום הוא אחד אחד או זה או זה ולא כולן. ואחד מייבם ופוטרה מכולן וחשוב לכל אחד כאילו שלו לפיכך כל אחד חוזר עיי"ש וה"נ ה"ק דגבי תרומה אין כל אחת ואחת ראוי לאכול תרומה לבדה דהא כולן ראוין לאכול תרומה בשוה ואין אכילת תרומה על כל אחת ואחת כלומר אחת אחת או זה או זה ברם הכא כל אחד ואחד ראוי לייבם כלומר כל אחד ר"ל אחד אחד או זה או זה ואם אחד מייבם אותה שוב אינה ראוי לשני' והאיך אתה מערים האחד להפסיד זכותו ויטול השני כיון שייבם השני שוב אין ראוי לו דהא המצוה דווקא אחד אחד זה או זה משא"כ בתרומה דאין אכילת תרומה אחת אחת דווקא זה או זה ז"א אלא כולן אוכלות ולפיכך מותר להערים דהא אין מפסיד לכולם. ואם הי' באכילת תרומה ג"כ דאחת אחת אוכלת או זה או זה אז הי' אסור להערים דהא בזה הי' מפסיד לחבירתה כשזו אוכלת אז אסור לאחרת לאכול אבל באמת תרומה אין אכילת תרומה אחת אחת אלא כולן אוכלות ע"כ מותר להערים לעשות לה טובה בשני רעבון דהא אין בזה הפסד לחבירתה משא"כ ביבום דהמצוה הוא אחד אחד וע"כ ע"י הערמה אתה מפסידו ע"כ אסור להערים יבום אחד שתתייבם להשני. ומסיק הגמ' ר' יודן בר' ישמעאל עבדין ליה כן. פי' דערמו אותו. ומדויק לפי דברינו מה דמסיק בלשון זכר ברם הכא כל אחד ואחד ראוי לייבם ולא בל' נקבה כל אחת ואחת וגם הא דמסיק ר' יודן ברבי ישמעאל עבדין ליה כן דאילו לפי' המפרשים ז"ל להפ"מ ז"ל הי' צריך לגרוס ר"י בר"י עביד כן ולשון עבדין לי' אין לו שום פירוש ולהקרבן עדה ז"ל בוודאיי קשה דלרבי יודן ברבי ישמעאל פשיטא שאין צריך להערים באחת כשירה ואחת פסולה דוודאי הי' עושה כמתניתין ולפי דברינו שפיר ניחא. ומתורץ לפי דברינו קושיית השירי קרבן ז"ל דמקשה על רבינו ירוחם ז"ל בשם הרמ"ה ז"ל:

פרק ה

הלכה א

ויפטור הגט פטור גמור ביבמה מק"ו כו' ולא תפטור בה כלום כתיב ולא תהי' לאיש זר מה אנן קיימין אם כשבא עלי' אשתו היא אם בשחלץ לה תלך ותנשא לאיש זר אלא כן אנן קיימין בשנתן לה גט. פי' דשיטת הירושלמי היא דגבי ב' יבמותי מאח אחד דלא שייך לא תהיה גבי יבמה אחת. אם לא שבא אח"כ היבם עלי' או חלץ לה אבל אם בא או חלץ לחבירתה מוכח למפרע דהיא הזקוקה והיבמה אחרת לא היתה זקוקה מעולם וכדאיתא לעיל בפ"ק ר' יודן בעי קידש אחד מן השוק אחת מהן ובא היבם וחלץ לה נפקעו ממנה קידושין חלץ לחבירתה ובא עליה חלו עליה קידושין למפרע [ועי' בפרש"י ז"ל במתניתין

דף כ"ג ע"ב] ולהמסקנא שם מוכח דלמ"ד לא תהי' היא לל"ת קשה האיך משכח"ל הל"ת לכתחלה דלא תהי' לאיש זר הא לא משכח"ל לכתחלה דממנפ"ש אם חלץ לה הרי ניתרת לשוק אם בא עלי' הרי אשתו היא בלא"ה ולא משכח"ל לעולם דיעבור בודאי ל"ת לכתחלה ולא משכח"ל רק כשלאחר שנשאת לזר חלץ לה היבם ואיגלאי למפרע דהיא הזקוקה ומלבד שז"א דא"כ לא עבר על הל"ת דהא בשעה שנשאה בהיתר נשאה כמבואר שמה באריכות בדברינו לעיל בפ"ק מלבד זאת לא מצינו וודאי ל"ת לכתחלה ומסיק שם דלא שנייא היא איסור יבמה אחת לאיסור ב' יבמות והקרא מיירי בין ביבמה אחת בין בשתי יבמות והאיך משכח"ל בב' יבמות הל"ת האזהרה לכתחלה דלא תהי' אשת וגו' עיי"ש בדברינו ובזה מבואר כאן דמוכח מינה דע"כ גט מהני מקצת ושייר מקצת וע"כ משכח"ל הל"ת דלא תהי' וגו' לאחר שנתן לה גט דאז איגלאי דהיא הזקוקה ועדיין היא זקוקה לו. דבלא גט לא משכח"ל הל"ת דלא תהי' בב' יבמות דהא לא שנייא הל"ת בין יבמה אחת לב' יבמות ע"כ בב' יבמות לא משכח"ל הל"ת דלא תהי' אלא ע"י גט דשייר מקצת ודוק:

ר"ג כר"ש המאמר קונה או לא קונה כן גי' הרשב"א ז"ל והכא מדר"ש לכאורה נראה דצ"ל ורובא מדר"ש במקום ורובא נדפס והכא הגט פוטר או לא כו' הדא אמרה שהמאמר קונה ומשייר כ"ז שהגט פוטר ומשייר היך ר"ג כר"ש מסקנת הפשיטות היא על מה דשאל אם כר"ש ס"ל דהמאמר קונה או לא קונה ופשיט דע"כ ס"ל דקונה ומשייר והיך ר"ג כר"ש בתמי' אלא ע"כ דלא כר"ש ופריך ואין מאמר אחר מאמר ביבמה כר"ש היא בתמיה דהא ע"כ מדר"ג סובר דאין מאמר אחר מאמר ע"כ כר"ש היא דס"ל אלא דלית טעמא דהדין כטעמא דהדין דטעמא דר"ג דס"ל אין מאמר אחר מאמר וטעמו דר"ש דס"ל ג"כ אין מאמר אחר מאמר כדאיתא בבבלי דף י"ט ע"ב א"ל ר"ש לחכמים אם מאמרו של ראשון מאמר כו' ואם מאמרו של ראשון אינו מאמר עיי"ש ובדף נ"א ע"ב גבי ביאת בן תשע איתא מפורש דר"ש ס"ל אין מאמר אחר מאמר לאו חד טעמא היא אלא ר"ג ס"ל כל מה שמאמר השני עתיד לקנות כבר קנה הראשון כדאוקי אביי בבבלי דף נ"א ע"א עיי"ש טעמא דר"ש קנה הראשון קנה השני בתמי' לא קנה הראשון אף שני לא קנה פטר הראשון פטר השני בתמי' לא פטר הראשון אף השני אינו פוטר וה"ה דהמ"ל דר"ש ס"ל כר"ג בטעמא אלא משום דמפורש אמר ר"ש לחכמים אם ביאת ראשון ביאה ביאת שני אינו ביאה ומסיים דכן ה"נ בגט יכול לסבור נמי כן אף דבאמת ס"ל בגט דפוטר ומשייר כמו דמסיק תחלה:

ע"ד דר"ג מהו שיהא הגט לאחר גיטו של מאמר כו' האיך עבידא הי' שתי יבמות בל"ס שנתחלף בדפוס הגירסא מהאיבעיא ראשונה לשני' ומשני' לראשונה כמו שכ' הק"ע ז"ל בראשונה גרסינן הגט פוטר יותר ובשני' גרסינן כל מה שקנה המאמר ודוק:

מהו שיודו חכמים לר"ג ואין גט אחר גט ביבמה אחת פי' ביבמה אחת וביבם אחד:

ר' יודן בעי קידש אשה מעכשיו לאחר נ' יום ונפלה אחותה בתוך ל' יום אפילו כן אין מאמר אחר מאמר פי' כיון דס"ל לר"ג גבי מאמר דקנה ומשייר אין מאמר אחר מאמר דלא נתפס המאמר הב' אפילו מה ששייר המאמר הראשון וגבי מעכשיו ולאחר ל' יום ס"ל לירושלמי בפ"ג דמס' קידושין דהוי קנוי' ומשוירת וכ"כ הרשב"א ז"ל במס' קידושין דף ס' ע"ש ולפ"ז כמו דס"ל לר"ג דלא נתפס מאמר אחר מאמר אף דהמאמר הראשון קנה ומשייר אעפ"כ לא נתפס השני בהצד שלא קנה מאמר ה"נ ס"ל גבי נפלה אחותה בתוך ל' יום דלא נתפס הזיקה מצד שקנה הקידושין והוי אחות אשתו וע"כ לא נתפס אפילו בהצד שלא קנה הקידושין ולא הוי אחות אשתו לזה הצד מ"מ לא נתפס הזיקה ומסיק לא אמר ר"ג אלא ע"י גט וע"י מאמר פי' דווקא דאין גט אחר גט ואין מאמר אחר מאמר ולא אמר אלא גבי גט וגבי מאמר כיון שיש עליו קנין מקצת ע"י מאמר לא נתפס קנין לגבי חבירתה אפילו לצד שלא קנה המאמר וההיא דמר ר"א בשם ר"י ואפילו קידושי מאה תופסין בה דלא כר"ג בתמיה דאי כר"ג כיון שנתקדשה לאחד במקצת האיך נתפס הקידושין גבי שני הא הוי אשת איש במקצת אלא ע"כ מדס"ל דנתפס הקידושין גבי שני לצד שיור של ראשון וא"ת דלא שאני לר"ג בין מאמר לקידושין א"כ הא דאמר ר"א בשם ר"י אפילו קידושי מאה תופסין בה הוא דלא כר"ג בתמי' אלא ע"כ דלא אמר ר"ג דלא נתפס המאמר בשני אפילו לצד שלא קנה המאמר אלא גבי מאמר דווקא אבל לא ע"י קידושין ועי' בדברינו לעיל פ"ג ה"ד ודוק:

הלכה ב

הדא אמרה שהגט פוטר יותר ממה שקנה המאמר אם תאמר אין הגט פוטר יותר ממה שקנה המאמר יבם פי' דאי ס"ד דהגט פוטר רק המאמר א"כ קשה לייבם אותה הא מאי דעביד שקלי' ונמצא דלא הוי רק זקוקה כדמעיקרא אלא ודאי דהגט נוגע יותר מן המאמר ונוגע אף בזיקה קצת ע"כ אסור ליבמה וצריכה חליצה:

אמר לא יפטור גיטי כו' השתא מפרש דאם אמר בפירוש שלא יפטור הגט אלא רק למאמרו ולא לזיקתו דאפילו מה שקנה המאמר לא פטר משום דמאמר עילוי זיקה רמי וה"ל כמגרש חצי אשה דאין זה כריתות. כדאמר רב חנני' בגמ' בבבלי דף נ"ב ע"ב עיי"ש:

הלכה ג

חליצה ע"י שעיקרה פסולה פוטרת פי' כיון דלאחר חליצה פסולה עליו ע"כ פוטרת אבל ביאה לקיימה. והאיך יקיים אותה שנפסלה כבר עליו וכ"פ הפ"מ ז"ל והירושלמי לא צריך להההיא דאמרינן בבבלי דף נ' ע"ב דבביאה הטעם דצריכה חליצה בביאה אחר הגט גזירה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה ז"א דדווקא לשיטת הש"ס דילן דגט יבמה מדרבנן ע"כ צריך הגזירה אבל להירושלמי דגט ביבמה מדאורייתא ע"כ פשיטא דלא מהני הביאה לחלק הגט ע"כ לא קני אף לשיורא דגט לגמרי וצריכה חליצה אף לחלק הביאה ועל חלק הביאה צריכה חליצה אף בלא הגזירה הנ"ל כמבואר בדברינו לעיל פ"ב ה"ב עיי"ש ותפטור בה לחומר וליידה מילה שנתפסת קידושין בצרה כו' כל יבמה שאין כולה לחוץ לעולם היא בפנים עד שתצא לחוץ פי' כיון דעדיין זקוקה במקצת לא נתפס בה קידושין. והא דבה"ל הקודמת מיבעיא לי' בשחלץ לבעלת מאמר די"ל דתפסי בה קידושין שאני התם משום דנעקר זיקת המת ואין עלה רק זיקת היבום הנוסף כנ"ל ואינה לחוץ ורק משום זיקה הנוספת. אבל הכא שאינה כולה לחוץ משום זיקת אחיו המת לא נתפס בה קידושין. ומוכח מכאן דמקצת זיקה לא תפסי בה קידושין והירושלמי לטעמי' בפרק זו הלכה א' דגט פוטר מקצת מדאורייתא וע"כ אפילו לאחר הביאה לא נעקרה זיקת המת לגמרי מדאורייתא:

הלכה ד

אילו המקדש חליצתו שמא לא תפסי בה קידושין כצ"ל וכן הגי' המפרשים ז"ל ומוכרח הוא ומשני תיפתר אי כרבי שלא לדעת או דברי הכל במתכוין לקנותה לשם מאמר יבמתו ואינה יבמתו פי' דמיירי בעשה מאמר שלא מדעתו דזה לא מהני לבתר חליצה ואי אפילו דבכ"מ לא מהני לרבנן אף קודם חליצה ע"כ מוקי אליבא דרבי דלדידי' מהני בעלמא הנ"מ קודם החליצה משום דגמר מביאה דיבמה [כדאיתא בכמה דוכתי בש"ס בבלי וירושלמי] כמו דקונה בביאה שלא מדעתו אף כן מאמר שלא מדעתו וע"כ בתר חליצה דלא קנה לה בביאה שלא מדעתו ע"כ לא מהני המאמר שלא מדעתו. אי כד"ה אתיא ומיירי שקידשה במאמר יבמין. דלא מהני דלא הוי יבמתו כדאיתא בבבלי דף נ"ב ע"ב עיי"ש. ולא הבנתי מדוע הגי' המפרשים ז"ל בזה ולפענ"ד מבואר כדפירשנו בע"ה ועי' בדברינו בסמוך:

ומאי טעמא דרבי ביאה קונה ומאמר קונה מה ביאה קונה בין לדעת בין שלא לדעת אף המאמר קונה כו' פי' שלא לדעת הוא לאו בע"כ דשלא מדעת ובע"כ ב' דברים הן כמוכח בפירוש בר"פ הבע"י בירושלמי עיי"ש אלא שלא לדעת הוא שלא לשם קנין

שאינו מתכוין לקנותה בביאה אלא לשם זנות בעלמא וכמו כן אינו מתכוין לקנותה במאמר. וכן בסמוך לעיל דמוקי כרבי. ושלא לדעת או כד"ה במתכוין לקנותה לשם מאמר יבמין ה"נ ה"פ או שלא מדעת שאינו מתכוין לקנותה כלל או שמתכוין לקנותה אבל לשם מאמר יבמין ושאיל וכמה דרבי אומר המאמר וכו' כך הוא אומר הגט פוטר בין לדעת בין שלא לדעת פי' אפילו אינו מתכוין לפוטרה בגט זה ע"ז אומר דלא דמי דמאמר שפיר ילפינן מביאה דיבמה וביאה בגדול פוטר בין לדעת בין שלא לדעת פי' אפילו אינו מתכוין לקנותה אבל האיך יפטור הגט שלא לדעת דהא חליצה ג"כ אינו פוטרת אלא לדעת כדקי"ל גבי חליצה נתכוין הוא ולא נתכונה היא חליצתה פסולה עד שיתכונו שניהם וה"נ גבי גט אינו פוטר עד שיתכוין לפוטרה בגט אבל חליצה בע"כ לא איירי בהאי סוגיא ופשיטא דבמקום שאין מייבמין כופה אותה לחלוץ בע"כ. דהא למשנה אחרונה כותבין איגרת מרד על שומ"י כשאינה רוצה לחלוץ וכופין אותה בע"כ וה"ה במקום דחולצת ולא מתייבמת פשיטא דכופין אותה כן נראה לפענ"ד ביאור דהאי סוגיא. ודע דהא דגרסינן שכן ביאה בגדול תיבת בגדול נשתרבב מסוגיא הסמוך ודוק:

הלכה ו

ע"ד דרבי מהו למאמרו שיהא מאמר לבן תשע כיון דס"ל דלא בעינן דעת גבי מאמר כמו גבי ביאה א"כ צריך המאמר ג"כ לקנות ומסיק ביאת גדול גומרת מאמרו קונה ומשייר ביאת קטן גומרת מאמרו קונה ומשייר מה בין ביאתו למאמרו וכו' המפרשים ז"ל הגי' בכאן והפ"מ ז"ל מפרש בתמיה לשון ביאת קטן גומרת ואית דבעי מימר מה בין מאמרו של קטן למאמרו של גדול מפרשים בתמי' דא"כ מאי נפ"מ בין גדול לקטן ובודאי איכא נפ"מ ולפענ"ד מתבאר באר היטב כפשוטו ע"ד דעת הרמב"ן ז"ל דהנה כל עיקר הענין דביאת קטן ב"ט שנים הוא כמאמר בגדול ואילו ביאת חרש ושוטה הוי ביאה גמורה כדאיתא בבבלי דף נ"ו בת ישראל פיקחת כו' ונפלה לפני יבם חרש אוכלת עיי"ש דביאתו ביאה גמורה וכן בירושלמי ר"פ הבע"י גרסינן הוין בעי מימר בפיקח שיש בו דעת שהוא קונה בין לדעת בין שלא לדעת וחרש שאין בו דעת לא יקנה אלא לדעת אשכח תני ר"ח אחד החרש ואחד השוטה שבעלו קנו יפטרו את הצרות ע"כ היינו טעמא אף דביאת יבמין א"צ דעת והי' שוה חשו"ק מ"מ קטן גרע מגזה"כ דילפינן במס' קידושין דף י"ט א"א פרט לאשת קטן ושיטת התוס' ז"ל במכילתין דף ס"ח ע"א דהוא גזה"כ דלא קניא לי' לקטן ואין בה קנין ולא מצינו שום אישות לקטן בעולם כלל מדאורייתא והא דגרסינן בדף ס"ח ע"א ביבם בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו עסקינן דמדאורייתא קניא לי' כתבו בתוס' ז"ל דגרסינן דמדאורייתא חזי לי' וה"פ סד"א כיון דמדאורייתא זקוקה

וכו' ולא בעי כונה ביבמה קס"ד דקני לה מדאורייתא ותיאכל בתרומה קמ"ל דלא משום דלא קני לה עכ"ל ז"ל זהו שיטת רבותינו בעלי התוס' ז"ל אבל שיטת הרמב"ן ז"ל דקני לה מדאורייתא והא דממעטינן אשת איש פרט לאשת קטן היא רק על איסור אשת איש לחוד והא דקני לה מדין תורה טעמא דמילתא כדתני עלה בתוספתא דמכילתין זה הכלל כל ביאה שצריכה דעת אין ביאתו ביאה אינה צריכה דעת ביאתו ביאה וכן בירושלמי עכ"ל ז"ל ועי' בהה"מ ז"ל בפ"ה מה' יבום הי"ח עייי"ש דלשיטת הרמב"ן ז"ל רק חכמים עשו ביאת ב"ט כמאמר בגדול. והוא ע"כ לחומרא. ועפ"ז לשיטת הרמב"ן ז"ל מתפרש הסוגיא דידן לפי פשוטו דלרבי דיליף מאמר מביאה וע"כ מהני מאמרו של ב"ט שנים כמו בגדול ביאת גדול גומרתו ומאמר קונה ומשייר ה"נ ביאת קטן גומרת מאמרו קונה ומשייר. דהא מדאורייתא הוי ביאתו ביאה ורק לחומרא. מדרבנן עשו אותה כמאמר בגדול. וע"כ פשיטא דלרבי דיליף מאמר מביאה הרי גם בקטן כן דבמקום דקנה הביאה שלא מדעת קנה המאמר וכמו דקונה הביאה אף שלא לדעת דהא קטן הוא כמו כן קני המאמר כמו דמסיק מה בין ביאתו למאמרו בניחותא דמ"ש דביאתו קונה ומאמרו אינו קונה ואית דאמרי באופן אחר מה בין מאמרו של קטן למאמרו של גדול בניחותא מדוע לא יקנה המאמר בקטן כמו בגדול ודוק:

שמואל אמר דברי ר"מ עשו ביאת בן תשע כו' ודכוותי' נעשית חליצת בן תשע כו' הכל מדברי ר"מ היא כדמוכח מבבלי דף צ"ו ורבנן אמרי אין חליצת ב"ט כו' כלום וכדמפרש ולמה עשו ביאת ב"ט כו' כמאמר בגדול פי' דקשה ליה מ"ש ביאה ומ"ש חליצה ולכאורה לשיטת התוס' ז"ל הנ"ל ניחא כיון דמדאורייתא ממעטינן מאשר ינאף א"א פרט לאשת קטן ולא מצינו שום אישות לקטן ודכוותי' גבי חליצה ממעטינן קטן דאיש כתיב בפרשה ע"כ שפיר ניחא האי ירושלמי דמיבע"ל דמ"ש ביאה מחליצה כיון דמדאורייתא תרוויי' שוין בין בביאה בין בחליצה. מ"ש דבביאה העלו חכמים ביאתו למעלת המאמר ומ"ש בחליצה דלא העלו חכמים מעלת החליצה למעלת הגט אבל לשיטת הרמב"ן ז"ל הנ"ל קשה לכאורה דמאי פריך מ"ש ביאה מחליצה הא ביאה מדאורייתא שפיר קנה אף קטן ואך רבנן הורידו מדריגתו ועמדוהו על מעלת המאמר משא"כ בחליצה דמדאורייתא אינו כלום לא העלו חכמים מדריגתו למעלת הגט וי"ל דאפ"ה פריך שפיר דאימתי ס"ל להרמב"ן ז"ל דביאת קטן קנה מן התורה היא רק לבתר דמסיק הטעם שכן ביאה בגדול קנה בין שלא לדעת וקטן כשלא מדעת דמי ע"כ קנה מן התורה אבל בלא זה הסברא גם ביאה לא קנה מן התורה גבי קטן ע"כ מסיק זה הסברא גופי' דביאה בגדול קונה בין מדעת בין שלא מדעת ע"כ בקטן מדאורייתא שפיר דמי דאיש דממעטינן קטן רק מאיסור

א"א אבל הכא גבי חליצה דאינו קונה בגדול רק מדעת וע"כ מאיש נתמעט לגמרי ולא מהני החליצה כלום ויש להאריך בזה:

הלכה ח

תמן אמרין דברי ר"נ. ביאה פסולה פוטרת. ע"ד דרבנן דתמן בין ביאה שהיא לאחר מאמר בין שהיא לאחר הגט פוטרת וע"ד דרבנן דהכא. ביאה שהיא לאחר המאמר פוטרת משום דביאה ומאמר תרוויי' שייך ליבום אבל ביאה לאחר הגט דמתנגדת זל"ז אינה פוטרת וצריכה חליצה רק דלא תפס אחרי' כלום ופריך הגמ' על הא דאמר דלאחר המאמר פוטרת כמו רבנן דתמן ולא שמיע דרבנן דהכא ס"ל דאינה פוטרת אפילו לאחר מאמר וצריכה חליצה רק דלא תפס אחרי' כלום דאמר ר"ה בשם ר"י ר"נ ור' שמעון ור' ישמעאל אמרו דבר אחד [גי' הק"ע ז"ל ור"ש ור"ג אמרו דבר אחד וכן האמת] דאין מאמר אחר מאמר דהא ביאה פסולה כמאמר שוינהו רבנן וקתני דאין אחרי' כלום כן גרסינן בבבלי ופרש"י ז"ל דכמאמר שוינהו רבנן דבעי חליצה ואעפ"כ אין אחרי' כלום ואי מהא דקתני במתניתן לר"נ דאין אחרי' כלום לא מוכח מידי דאימא לר"נ אין אחרי' כלום דאפילו חליצה נמי לא בעי כדפרש"י ז"ל באמת במתניתין אליבא דר"נ ומנ"ל לר"י דלר"נ צריכה חליצה כמו מאמר רק אין אחרי' כלום ע"ז מביא ראי' מהתוספתא דתניא שלש יבמות ליבם אחד עשה מאמר בזו ובעל את זו וחזר ועשה מאמר בזו כן גרסינן בתוספתא אות באות כמו שמביא הק"ע ז"ל וז"ל התוספתא אע"פ שאמרו אין אחר ביאה כלום חליצה אחר ביאה פוסלת בכהונה כיצד ג' יבמות ויבם אחד עשה מאמר בזו ובעל לזו וחזר ועשה מאמר בשלישית ר"נ אומר הראשונה צריכה גט ואין אחר בעילה כלום מק"ו ומה חליצה שפוסלת בכהונה חליצה אחר ביאה אין אחרי' כלום ביאה שאינה פוסלת בכהונה בעילה אחר חליצה א"ד שלא יהא אחריה כלום ע"כ. והק"ע ז"ל מגי' התוספתא לפרשה כי לכאורה קשה הבנה. ונראה לפענ"ד לפרשה בע"ה כפי הגירסא שלפנינו בלא שום הג"ה וה"פ דהשלישית אינה צריכה גט למאמרו דלא תפסי המאמר לאחר ביאת מאמר וק"ו מחליצה דהנה חליצה וביאה עומדים שניהן על קו השוה דאינו פועל אחד על חבירו דהא חליצה לאחר בעילה פסולה פוסל בכהונה. ולא אמרינן דהביאה עשה פעולתה שלא יפעול אח"כ החליצה כלל אף לפוסלה מכהונה דהוי כמו חולץ לנכרית ז"א אלא דמהני החליצה לפוסלה מן הכהונה. וחשוב חליצת יבמה ולא עשה הביאה פסולה פעולה לבטל לגמרי הזיקה מחליצה שלאחריו וכן גם החליצה פסולה לא עשה הפעולה לבטל לגמרי ביאת יבמין שלאחריו דיהא כמו ביאת זרה ותפסול מתרומה. כמי זונה בעלמא בח"ל בעלמא ז"א אלא דמהני ביאת יבמין אפילו לאחר החליצה לענין שלא

פסלה מן הכהונה ונמצא דחליצה ובעילה עומדים על קו השוה דחליצה לאחר ביאה פסולה מהני החליצה לענין לפוסלה מן הכהונה וביאת יבמין לאחר החליצה פסולה מהני שלא לפוסלה מן הכהונה. והוי שם ביאת יבמין לאחר החליצה הפסולה ושם חליצת יבמה לאחר ביאת יבמין הפסולה משום דלא נפטרה לגמרי לשוק. וע"כ איכא ק"ו בעיל' מחליצה דבחליצה לא מצינן כח החליצ' לאחר ביא' פסול' רק לענין לחומרא לפוסלה ולא משכח"ל כח החליצ' לאחר ביאה פסול' לקולא ולא משכח"ל רק לחומרא לפוסלה ואילו ביאת יבמין משכח"ל כח הביאת יבמין אף לקולא שלא לפוסלה א"כ מצינו כח הביאה גדול מכח החליצה כשבאין זאח"ז וא"כ מה חליצה אין אחרי' כלום ביאת יבמין לא כ"ש שאין אחרי' כלום ולשון התוספתא כך הוא מה חליצה שפוסלת בכהונה חליצה אחר ביאה ותיבת חליצה אחר ביאה קאי אלמעלה שפוסלת בכהונה אפילו בחליצה אחר בעילה ואין אחרי' כלום ביאה שאינה פוסלת בכהונה ביאה אחר חליצה פי' אפילו לאחר חליצה א"ד שלא יהא אחריה כלום וז"ב והיינו דמביא ר"י ראי' דלר"נ ביאה פסולה כמאמר הוא ובעי חליצה דהכא מביא התוספתא דר"נ הנ"ל אות באות בכונה אחת רק בשינוי לשון קצת כמצוי כמה פעמים ורק דגורס בתוספתא הנ"ל דהראשונה צריכה גט וחליצה ואין אחר בעילה כלום מק"ו מה חליצה שפוסלת בכהונה אחד בעילה ואחד חליצה פי' אפילו דבעל תחלה לאחת וחלץ אח"כ לשני' [דהוא חליצה אחר ביאה פסולה דמוזכר בתוספתא] אין אחרי' כלום ביאה שאינה פוסלת בכהונה אחד בעילה ואחד חליצה פי' אפילו חלץ לאחת ובעל אח"כ לשני' [דהוא ביאה אחר חליצה פסולה המוזכר בתוספתא] א"ד שלא יהא אחרי' כלום אלמא דלר"נ ביאה פסולה כמאמר היא דצריכה חליצה דיש עלי' עדיין זיקה והראי' דהא החליצה פוסלה מן כהונה אלמא דעדיין יש זיקה גבה כמו מאמר ואין מועיל מאמר אחרי' דהשלישית א"צ גט ע"כ ר"נ ור"ג ור"ש אמרו דבר אחד הרי חזינן דלרבנן דהכא ר"ה בשם ר"י ס"ל דלר"נ ביאה פסולה אינה פוטרת וצריכה חליצה בין ביאה לאחר מאמר בין לאחר הגט ונשאר בקושיא על מה דבעי לחלק אליבא דרבנן דהכא בין מאמר לגט ולא שמיע הא דר"ה בשם ר"י וכפי שנתבאר בע"ה הסוגיא הזאת מתורץ בע"ה מה דקשה על רש"י ז"ל דבמתניתין מפרש אליבא דר"נ דפטורה מן החליצה ובדף נ"א מפרש דבעי חליצה רק אין אחריה כלום וכתב הרמב"ן ז"ל ותירץ דהכא בדף נ"א דר"י לחוד קאמר כן אליבא דר"נ עיי"ש. ובזה הירושלמי מובן מאד דבמתניתין פרש"י ז"ל אליבא דרבנן דתמן דהא בבבלי והכא בדף נ"א לר"י דהוא ס"ל בירושלמי מפורש דלר"נ צריכה חליצה ודוק:

פרק ו

הלכה א

יבמה יבא עלי' לדעתה ולקחה לו לאשה שלא מדעתו. כבר ביארנו בע"ה בריש המסכתא הא דכתב הנמו"י ז"ל דלאבא שאול דס"ל יבמה יבוא עלי' מצוה ושלא לשם מצוה כאילו פוגע בערוה כו' הוא רק מדרבנן דהא ע"כ אבא שאול ס"ל גם כן מתניתין דריש הבא על יבמתו. והתם דרשינן יבמה יבוא עלי' בין בשוגג כו' ולמה לא קמהדר גמ' לאבא שאול מא"ל א"ו דאף אבא שאול דרש נמי יבמה יבא עליה בין בשוגג כו' אך אבא שאול מדרבנן קאמר וכתבתי דזהו אליבא דרבא והגמ' אזיל בריש הבא ע"י בשיטת רבא וע"כ לא מייתי שום דרשא אליבא דאבא שאול משום דלרבא אבא שאול מדרבנן קאמר אבל לרב יצחק בר אבדימא ע"כ אבא שאול מדאורייתא קאמר. ואין להק' א"כ האיך על מתניתין דריש הבא ע"י ובודאי ליכא שום תנא דיחלוק על המתניתין דריש הבא ע"י ולדידי' ליכא למידרש יי"ע בין בשוגג כו' דהא דרש יי"ע למצוה דווקא ז"א דהא ע"פ הירושלמי הזה מבואר דנתרבו דקנה לה בדיעבד אפילו בביאת שוגג מולקחה לו לאשה אפילו שלא לדעתו. ולעולם יי"ע הוא דווקא למצוה ואם לאו כאילו פוגע בערוה ומ"מ בדיעבד קני לה מגזה"כ דולקחה. ואך הגמ' בריש הבא ע"י לא איצטריך לאתוי הדרש אליבא דא"ש משום דהגמ' אזיל בריש הבא ע"י אליבא דרבא דלדידי' אבא שאול מדרבנן קאמר ועיי"ש ודוק:

יבמה י"ע לדעתה פי' מתכונת לשם קנין ולקחה לו לאשה שלא מדעתה פי' אינה מתכונת לקנין אלא לשום זנות ויבמה אפילו על כרחה. כן כתבתי לעיל בפ' ר"ג ה"ד עיי"ש ודוק: ויבמה אפי' ע"כ ולקחה לו לאשה שלא לדרכה ויבמה אפילו מן הצד אולי מן הצד הוא כמו דאיתא במס' כלה ומובא בטוש"ע א"ח סי' תר"מ דהיא למעלה והוא למטה דרך עזות שניהם כאחד דרך עקש עיי"ש והיינו מן הצד שלא כדרך ביאה הוא למעלה והיא למטה. כדאיתא במס' נדה דף ל' ע"ב עיי"ש אלא מן הצד דהוי דרך עקש והא"מ דבדרך עקש לא קני קמ"ל דקני ומן הצד רבותא יותר משלא כדרכה דשלא כדרכה מותר באקראי כדכ' התוס' והרא"ש ז"ל בס"פ ד"א עיי"ש ומביא הרא"ש ז"ל ראי' מדקאמר התורה התירתך לו במס' נדרים דף כ' ע"ב עיי"ש ואילו מן הצד הוי דרך עקש שאמר דוד המלך ע"ה לב עקש הסר ממני ע"כ קמ"ל דאפילו בדרך עקש מ"מ קני לה. ועי' בנו"ב ז"ל מה"ת שפירש בדרך אחר והנלפענ"ד כתבתי ודוק:

יבמה י"ע ביאה גמורה ולקחה לו לאשה ביאה שאינה גמורה רק הכנסת עטרה ויבמה אפילו בהעראי והנה בבבלי דף נ"ד לא דרשינן כלל שום ריבוי גבי יבמה על העראה

ורק ילפינן יבמה ליבם מנ"ל אתיא ביאה ביאה מח"ל. משום דהבבלי והירושלמי אזלי לטעמי' דהנה בבבלי גרסינן הערא דח"ל מנ"ל מדגלי רחמנא ש"ז בשפ"ח מכלל דח"ל בהערא אדרבה מדגלי רחמנא הערא בח"כ מכלל דח"ל בגמר ביאה. אמר רב אשי א"כ לישתוק קרא משפ"ח ע"כ וזהו דיוקא לשיטת הבבלי דס"ל דגמר ביאה בשפ"ח זו הכנסת עטרה אליבא דשמואל או אפילו למ"ד גמר ביאה ממש בדף נ"ה ע"ב. אבל עכ"פ לא בעינן עד שיפלוט. א"כ שפיר הוי הוכחה דח"ל בהערא משפ"ח וא"ל אדרבה מדגלי רחמנא הערא בח"כ מכלל דח"ל בגמר ביאה ז"א דא"כ לישתוק קרא משפ"ח אבל לשיטת הירושלמי דבשפ"ח בעינן ש"ז עד שיפלוט א"כ ל"ל דלישתוק קרא משפ"ח דהא ידעינן מדח"כ בהערא מכלל דשפ"ח בגמר ביאה. ז"א דהא איצטריך ש"ז גבי שפ"ח עד שיפלוט לשיטת הירושלמי הכא במס' סוטה בפ"ק אלא ע"כ דלא ילפינן ח"ל משפ"ח ויבמה ביאה ביאה מח"ל אלא אדרבה ילפינן ביאה ביאה ח"ל מיבמה וביבמה נתרבי הערא מויבמה אפי' בהערא וא"ל דכהונה גמרינן בירושלמי בפרקין ה"ב קיחה קיחה מיבמה. ונמצא דהבבלי והירושלמי אזלי לטעמי' לשיטת הבבלי גמרינן ח"ל משפ"ח וח"ל דכהונה מג"ש דקיחה מח"כ כדפירש"י ז"ל וחייבי עשה ביאה ביאה מח"ל ויבמה ליבום ביאה ביאה מח"ל ובירושלמי איפכא הוא דיבמה ליבום נתרבי מויבמה וח"ל לא אתיא משפ"ח כנ"ל אלא ביאה ביאה מיבמה וח"ל דכהונה מקיחה קיחה דיבמה כנ"ל:

איזהו הערא ר"י בשם ר"ש עד כדי שתהא אצבע כו' ר"י אמר עד שתיכנס עטרה. פי' דעד שתיכנס מקצת מעטרה או כל עטרה [ותלי בפלוגתא הט"ז והב"ש ז"ל] אבל כדי שתהא אצבע היא נשיקה ופטור עלי'. ר' בא ב"ח בשם ר"י נכנסה העטרה זו היא גמר ביאה הערא היא כדי שתהא אצבע ופריך מה אנן קיימין לענין מאי נפ"מ לענין מאי הוי הכנסת עטרה גמר אם בכל העריות לא בעינן גמר ואם בשפ"ח הא בעינן עד שיפלוט ומסיק דנפ"מ לענין אלמנה לכה"ג ודוק:

הלכה ב

אלמנה לא יקח יכול אפילו אנס פי' דאינו חייב רק בלקיחה אבל בביאה לחוד פטור אפילו אנס ת"ל ולא יחלל זרעו בעמיו הרי דכיון דיש לו זרע עובר כיון דראוי להזרע זרע יכול אפילו הערה פטור ת"ל לא יחול ולא יחלל דמשמע תרתי אונס והערא ופריך עד כדון כר"ע דמרבה לשונות כפולים כר"י. מנ"ל תני ר"י כו' כו' נאמר כאן לקיחה בשומ"י כו' כו' נאמר כאן לקיחה בשומ"י כו' ויליף הירושלמי ח"ל דכהונה לקיחה לקיחה מיבמה. וזה אינו ברייתא בשום מקום אלא הגמ' בעצמה מוכיח ע"כ דיש הערא בח"ל דכהונה לר"ע ילפינן מלא יחלל ולר"י ע"כ ילפינן מג"ש דיש הערא בח"ל דכהונה ומסיק

הגמ' מנ"ל דילפינן לקיחה אימא באמת לא ילפינן הג"ש הזאת ובאמת אין הערה בח"ל דכהונה ע"ז מסיק דע"כ יש הערה בח"ל דכהונה וילפינן ע"כ הערה בח"ל דכהונה מהא דאמר ר' בא בר ממל הערה בה חייב משום חללה כו' הרי דע"כ יש הערה בח"ל דכהונה וע"כ שקלינן וטרינן ללמוד זאת וילפינן זאת לר"ע מן הקרא דלא יחלל ולר"י ע"כ ילפינן בג"ש. ואי דלא אמר רבב"מ הא"מ דאין ה"נ דלא דרשינן הג"ש ואין הערה באמת לח"ל דכהונה ואי ממתניתן דתנינן וכן הבא וכו' לאו ראי' היא די"ל דאין הערה בח"ל דכהונה והא וכן היא על ל"ש בשוגג ול"ש במזיד כדאוקי רב עמרם בבבלי דף נ"ו עיי"ש אבל מהא דאמר רבב"מ מפורש דהערה קונה בח"ל דכהונה מוכח ע"כ דילפינן לר"ע מלא יחלל. ולר"י מג"ש דיש הערה בח"ל דכהונה ודוק:

הלכה ג

מה טעמון דרבנן נאמר כאן הוי' ונאמר להלן הוי' כי יהיה נערה מאורסה מה להלן אירוסין אף כאן אירוסין פי' בת כהן כי תהי' ילפינן מכי יהי' נערה מאורסה מה להלן אירוסין אף כאן אירוסין מ"ט דר"א ור"ש נאמר כאן הוי' ונאמר להלן הוי' מה הוי' שנאמר כאן כו' לכאורה צ"ל נאמר להלן הוי' ונאמר כאן הוי' ובת כהן כי תהי' מה להלן נישואין אף כאן נישואין ולא ידעתי היכן הוא הוי' דקאי על נישואין. ושמא לשוב לקחתה להיות לו לאשה וס"ל לר"א ור"ש דהיא דווקא על נישואין. אבל עכ"פ לכו"ע בנישואי עבירה לכהן מיפסלא מתרומה ע"ז פריך ר' יוסי דמנא לי' לר"א ור"ש בת כהן שנתארסה לישראל שאינה אוכלת לא מן הדין קריא ובת כהן וגו' בתמי' הרי דמוקי הקרא באירוסין והיכי מוקי הקרא הכא בנישואין ודרש ג"ש דלא נתחללה באירוסין הא ע"כ דהקרא דבת כהן מיירי בארוסה א"כ ה"נ אף ארוסה נפסלה מתרומה. וע"כ ל"ל דבהא פליגי רבנן ור"א ור"ש אם מוקי קרא באירוסין או דווקא מן הנישואין ולכו"ע דאם מן הנישואין נפסלה מן התרומה ז"א דע"כ לכו"ע מוקי קרא באירוסין. והכא בהא קמיפליגי אם חללה מן הכהונה דהיא בנישואין נפסלה מן התרומה. דרבנן סברי דמגזה"כ הוא דחללה מן הכהונה פסולה מן התרומה ור"א ור"ש ס"ל דלית כאן גזה"כ והיינו דמסיק אלא טעמא דרבנן וחסר תיבת אלא בדפוס או דיש לפרש כמו אילו גרסינן אלא. מה טעמון דרבנן לאיש לאיש המאכיל ומביא הת"כ בפ' אמור דיליף שם מהאי קרא דבת כהן וגו' לאיש זר אין לה אלא זר מנין כה"ג באלמנה ת"ל לאיש מדלא כתיב כי תהי' לזר אלא לאיש זר האי איש מרבה אפילו אדם חשוב ופריך והלא דין הוא כו' כו' כ"ז לשון הת"כ עד דמסיק דמק"ו אין ללמוד מישראל והא"מ דבכהן גדול אע"פ דנתחללה לכהונה. מ"מ אין נפסלה לתרומה ע"כ ילפינן מאיש. ולפ"ז רבנן ור"א ור"ש פליגי בהאי דרשא אם דרשינן הריבוי

מלאיש או לא דרבנן ילפינן מן איש ור"א ור"ש לא יליף מן לאיש פליגי אם חילל דכהונה מועיל לענין לפסול לתרומה או לא. והילכך בין מן האירוסין ובין מן הנישואין מכשירין ר"א ור"ש לאכול בתרומה דביאת כה"ג אע"פ שביעלתו פוסלה מן הכהונה אבל הואיל והיא מאכיל את האחרות אין ביאתו פוסלתה מן התרומה והריבוי דלאיש לא דרשי והא דתני במתניתין אלמנה לכה"ג וכו' מן האירוסין היא לרבותא לת"ק ולר"א ור"ש אין נפ"מ בין אירוסין לנישואין דלענין הקרא דבת כהן לזר ממש לתרוייי' בין מן האירוסין בין מן הנישואין אך נחלקו לענין כה"ג באלמנה לפוסלה מן התרומה ושאל הגמ' מאיזה טעם לא ס"ל לר"א ור"ש דנישואין פוסלין מן התרומה נהי דלא דרשי לאיש על כהן אבל הק"ו למה ל"ל ולא ילפי בק"ו מביאת ישראל אי משום הפירכא לא אם אמרת בישראל שאינו ראוי לאכול בעצמו תאמר בכה"ג שהוא אוכל בעצמו. או משום אי אמרת בישראל שאינו מאכיל לאחרים תאמר בכה"ג שהיא מאכיל לאחרים ונפ"מ לפצוע דכא. דקי"ל היא אוכל ואינו מאכיל ופשיט נשמעינה מן הדא אם לא ידעה משנעשה פ"ד וכרות שפכה הרי אלו יאכלו אמר ר"א דר"א ור"ש היא אית לך מימר הדא ר"ל בפצ"ד משום שהוא ראוי להאכיל והכא משום שהוא ראוי לאכול בתמי' פי' כיון דמוקי כר"א ור"ש דס"ל דמשתמרת לביאה פסולה אוכלת. והא לר"א ור"ש ס"ל דאפילו חללה לכהונה לא נפסלה מלאכול בתרומה א"כ אפילו ידעה משנעשה פצ"ד וכ"ש נמי יהא מותרת לאכול דהא חללה מכהונה לא נפסלה מתרומה דאם אמרת בישראל שהוא אינו אוכל תאמר בפצ"ד וכ"ש שהוא אוכל ע"כ אין ביאתו פוסל מתרומה ולא דמי לישראל שהוא אינו אוכל כנ"ל ע"כ ביאתו פוסלת א"ו דהעיקר דא"ל לר"א ור"ש הא דאין ביאתו פוסלת מתרומה שכן אינו מאכיל אחרות תאמר בכה"ג שמאכיל אחרות באשה שהיא ראוי' לו וע"כ בפצ"ד וכ"ש שאין שום אשה ראוי' לו ע"כ שפיר ביאתו פוסלת ק"ו מביאת ישראל וא"כ ע"כ מוכח דטעמא דר"א ור"ש התם משום דבעינן ראוי להאכיל וע"כ הכ"נ משום שהוא אינו ראוי להאכיל דאית לך מימר הדא דפצ"ד וכ"ש משום שהוא ראוי להאכיל עיקר ההכשר ובעלמא ההכשר משום שהוא ראוי לאכול בתמי' דמ"ש הכא מהדא אלא ע"כ טעמא דר"א ור"ש ההכשר בכ"מ משום שראוי להאכיל. והא דמוקי ההיא דלא ידעה כו' כר"א ורבי שמעון משום דאי רבנן הא ס"ל משתמרת לביאה פסולה לא אכלה לכאורה צ"ב בשלמא לשיטת הבבלי שפיר מוקמינן דף ע"ה ההיא דלא ידעה כר"א ור"ש משום דס"ל משתמרת לביאה פסולה אכלה משא"כ לשיטת הירושלמי דטעמא דר"א ור"ש משום דס"ל דאפילו ביאה פסולה גופא לא פסלה מן התרומה משום שראוי להאכיל באחרות ממילא גבי פצ"ד שאינו ראוי להאכיל אימא משתמרת לביאה פסולה פוסל אפילו לר"א

ור"ש יש לתרץ ע"פ התוס' ז"ל דף נ"ז ד"ה אבא עיי"ש אפילו לפי מה דאמרינן עד כאן לא אמר ר"א ור"ש אלא התם אלא דיש לו להאכיל במקום אחר אבל גבי פצ"ד דאין לו להאכיל במקום אחר אפילו ר"א ור"ש מודים א"כ קשה אמאי מאכילה בלא ידעה לאביי דס"ל שכבר אכלה לא אמרינן ומתרצינן דאליבא דר"א ור"ש לכו"ע מהני הואיל שכבר אכלה שתאכל בלא ידעה אע"פ שאינו מאכיל במקום אחר ולא פליגי אם אמרינן הואיל שכבר אכלה או לא רק אליבא דר"מ עיי"ש פי' דלר"א ור"ש הואיל דאוכלת ביש לו להאכיל במקום אחר מהני לכו"ע הואיל שכבר אכלה אפילו אין לו להאכיל במקום אחר עיי"ש וא"כ ה"נ לר"א ור"ש דאוכלת אפילו לבתר ביאה פסולה ביש לו להאכיל מהני הואיל שכבר אכלה בלא ידעה אפילו אין לו להאכיל במקום אחר כן נראה לפענ"ד פירוש דהאי סוגיא בע"ה ודוק:

הלכה ד

הערמה עשה הוא כפי' הק"ע ז"ל דקאי על מתניתין מעשה ביהושע בן גמלא שקידש את מרתא בת ביתוס ומפרש ע"י הערמה עשה שנתקדש לו שאל פירמוהו תיבה אחת היא כפי' הפ"מ ז"ל והוא חופה ייתיב לאמה בגווה והיא שמעית וקובלת עלי' ויצא הקול שנתקדשה לו והי' צריכה גט ממנו בלא"ה ע"כ נתרצית אח"כ להתקדש לו ברצונה. והא דגרסינן במתניתין מעשה ביהושע בן גמלא שקידש את מרתא בת בייתוס היא קידושין גמורים בפני עדים ולא שקידש הוא ע"י מעשה החופה ז"א דא"כ האיך כנסה אח"כ לאחר שנתמנה כה"ג הא יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת היא רק ספק מקודשת כדפסק בשו"ע סי' מ"ו עיי"ש ובספק מקודשת אסור לכונסה לאחר שנתמנה כה"ג דהא מסיק בסמוך גבי שומ"י שעשה בה מאמר דלא יכנוס. היא ע"כ לא מטעם דיליף בש"ס דילן אשה ולא יבמה דא"כ אפילו לראב"ע נמי לא ומאי מסיק בסמוך דלא כר"א ב"ע אלא ע"כ דאם הי' קנין גמור הי' יבמה כמו אשה בעלמא ואך מסיק דב"ש מודי בה משום דלא הוי קנין גמור כארוסה [עי' ברשב"א ז"ל בדף כ"ט ע"ב] ואף ר"ש מודה משום דהוי ספק אם קנה או לא קנה ע"כ אסור. וא"כ האיך נשא יהושע בן גמלא למרתא בת בייתוס ע"כ שקידש אותה קידושין גמורין לאחר אותו מעשה ודוק:

פרק ז

הלכה א

מנין לכהן שנשא אשה וקנה לו עבדים שיאכלו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה כו' מנין לאשתו שקנתה עבדים ועבדו עבדים ת"ל וכו' ובבבלי גריס רש"י ז"ל. ועבדיו שקנו עבדים. ור"ח ז"ל ועבדי' עבדים. והוא גירסא דהכא ודוק:

ר' יעקב בר אחא ר"ה בשם ר"ל הם יאכלו והם יאכילו בעבד שקנה עבדים ע"מ שיהי' לרבו רשות בהם היא מתניתא אבל בעבד שקנה עבדים ע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהם קנינו היא כן גי' הרשב"א ז"ל בר"פ אלמנה לכה"ג עיי"ש דמפרש דווקא בשיהי' לרבו רשות בהם אז אוכל מכח הכהן אבל ע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהם קנינו הוא פי' קנינו של עבד לחוד וכיון דל"ל לכהן קנין כלל בגווי' לא אכלי ומפרש דע"מ שיהי' לרבו רשות בהם פי' דיהיב לי' אחר מנה ע"מ ישמשום להן ולכל מי שירצו והם קנו אותן ע"מ שישמשנו רבו והוי כנכסי מלוג של אשתו שהגוף שלה והפירות לבעל ומסיק הרשב"א ז"ל דקשה למימר כן. וע"כ כדעת רש"י ז"ל שפירש בדף ס"ו ע"א דהאי עבדיו שקנו עבדים ע"כ בע"מ שאין לרבו רשות בהם דאל"כ הרי גם המה עבדיו של כהן אלא בע"מ שאין לרבו רשות בהם ואכלי מכח העבד לחוד וע"כ דאכלי מכח העבד לחוד אע"ג דאין לרבו שום קנין בהם דהא עבדי מלוג לאחר מיתה של הבעל אוכלים מחמתה כדאיתא מפורש דף ס"ז עבדי מלוג אוכלים כדרך שהיא אוכלת אע"פ שאין ליורשין בהם כלום ואפשר לומר דהתם שאני כיון שהיא אוכלת עבדי' אוכלים אבל אלמנה וגרושה דמתניתין שהיא אינה אוכלת כלום אף עבדי' אין אוכלין שאין אוכלין לא מחמתו ולא מחמתה. וההיא דירושלמי אלמנה וגרושה דמתניתין קאי עכ"ל ז"ל עיי"ש וקשה מאד להבין כונתו ז"ל דהאיך כתב דאלמנה וגרושה דמתניתין קאי האיך יתפרש הירושלמי הזה וכבר תמה הפ"מ ז"ל בזה וכתב שהוא דוחק ע"כ נראה לי להגי' עי' במה"פ ז"ל ונראה לפענ"ד פי' הירושלמי לפי הרשב"א ז"ל דעולה יפה כפתור ופרח. וה"פ דהברייתא יליף לקנינו של כהן שאוכל מקרא דכהן כי יקנה נפש וגו' ואתא ריב"א ר"ה בשם ר"ל ומוסיף עוד קרא אחר הם יאכלו והם יאכלו ומוסיף עוד תנאי דהקנין הראשון צריך שיהא ראוי לאכול וע"כ אם העבד הראשין אינו ראוי לאכול כגון עבד ערל אין קנינו שקנה אוכל ג"כ ומפרש דבריו כמו דמסיק דהא דהברייתא לא מביא הא דכל האוכל מאכיל דהם יאכלו והם יאכילו ויליף מקרא אחרינא דעבד השני אוכל משום דמיירי בע"מ שיהי' לרבו רשות בהן והילכך קמ"ל אע"פ שעבד הראשון אינו אוכל מ"מ השני אוכל משום כח הכהן וצריך הקרא לאשמעינן דלא תימא למעט קרא דיאכלו יאכילו והא"מ במקום דקנין הראשון

אינו אוכל לעולם הקנין השני נמי אינו אוכל קמ"ל דזה דווקא מיירי בע"מ שאין לרבו רשות אבל ביש לרבו רשות אוכל השני אף דהראשון אינו אוכל אבל בע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהם קנינו היא פי' קנינו של עבד לחוד ואין לו לרבו רק קנין פירות [והיינו דמדייק הרשב"א ז"ל דל"ל לרבו קנין כלל בגווי'] וע"כ אינו אוכל מכח רבו וע"כ אם העבד ראשון אינו ראוי לאכול אף השני אינו אוכל. והברייתא דלא יליף מיאכלו יאכילו ואפילו בשעבד ראשון אינו ראוי לאכול מ"מ השני אוכל משום דמתניתא מיירי בע"מ שיש לרבו רשות ויש לו קנין הגוף ע"כ לא איכפית לן מה שהראשון אינו אוכל אבל אם בע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהן ע"כ כיון שהראשון אינו אוכל אף השני אינו אוכל משום יאכלו יאכילו ע"כ אינו אוכל מכח העבד הראשון ומכח הכהן גם כן אינו אוכל דל"ל קנין כלל בגוף העבד כמו דמסיק ר"ה בשם ר"ל גופי' עבד שקנה עבדים ע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהם ומת כל הקודם בהם זכה ולא אמרינן אע"פ שהם שייכים להעבד מ"מ יורש אותו כמו בכל הדברים ששייך למוריש לחוד מ"מ היורש יורש אח"כ ז"א דהא כיון שקנה ע"מ שאין לרבו רשות מסלק אותו אף מירושה ג"כ] וכיון שאין לרבו שום זכות בו בגופו ושום שייכות אפילו מירושה נמי מסולק האדון ע"כ אינו אוכל לא מכח העבד הראשון משום דנתמעט מן יאכלו יאכילו ומכח האדון נמי אינו אוכל דהא אין לו שום שייכות כלל בגווי' והמתניתא דלא תני התנאי הזה דיאכל יאכילו הוא משום דמיירי בע"מ שיש לרבו רשות ויש לו קנין בגווי' אוכל מכח הכהן אע"פ שהראשון אינו אוכל ופריך על מתניתין דאלמנה וגרושה והכא לא קנין קנינו הוא רבי הילא בשם ר"ל הם יאכלו והם יאכילו כנ"ל ואזיל לטעמי' דבעינן התנאי דיאכלו יאכילו והא דקאמר ר"ה בשם ר"א דבאין לרבו רשות אינו אוכל השני הוא דווקא כבמתניתן דידן דר"ה בשם ר"א קאי על מתניתין דידן דאלמנה וגרושה לפרש הטעם שאינן אוכלין משום דמיירי בלקחו ע"מ שאין לרבו רשות בהן אבל כשהראשון אוכל אוכל גם השני אע"פ שאין לרבו רשות בהן וזהו כונת הרשב"א ז"ל דאאלמנה וגרושה דמתניתין קאי ר' יוחנן אמר משום קנס ול"ל התנאי דיאכלו יאכילו ומפרש מה נפיק מביניהון. עבד ערל שקנה עבדים פי' ע"מ שאין לרבו רשות בהם. אין תימר קנס אין כאן קנס וע"כ אפילו קנה ע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהן נמי אוכל העבד השני מכח הראשון דל"ל יאכלו יאכילו והוי כמו ממזר דאינו אוכל ומאכיל הכ"נ הקנין הראשון אינו אוכל ומאכיל עי' במכילתין דף ס"ו ע"א והמתניתא דהוא הברייתא דלעיל מיירי בכל אופנים שבעולם ולא בעינן התנאי דיאכלו יאכילו ולעולם אוכל עבד השני אפילו בע"מ שלא יהי' לרבו רשות בהן לשיטת ר"י ואין תימר הראוי לאכול מאכיל וזה הואיל ואין ראוי לאכול אינו מאכיל כשיטת ר"ה בשם

ר"ל גופי' לעיל וז"ב ומתורץ קושית הש"ק ז"ל דמקשה וכי פליג ר"ל על הברייתא דילפינן בברייתא מקרא אחרינא ולפי דברינו ניחא דהגמ' גופי' מפרש זאת דהברייתא מוקי ר"ל בע"מ שיש לרבו רשות אע"פ שאינו ראוי לאכול ואינו אוכל מכח העבד מ"מ אוכל מכח הכהן וקמ"ל דלא תימא דלעולם ממעטינן מיאכל יאכילו דכל שקנין הראשון אינו אוכל אינו אוכל השני ע"ז קמ"ל דכיון שיש לרבו רשות בו אוכל ולא ממעטינן מיאכל יאכילו דבמקום שאין קנין הראשין אוכל השני אינו אוכל ג"כ רק דווקא באין לרבו רשות בו ור"ה בשם ר"ל קמ"ל בע"מ שאין לרבו רשות אינו אוכל רק בראוי לאכול וע"כ צריך ב' קראי הקרא דמביא הברייתא קמ"ל דאוכל מכח הכהן ביש לו קנין והקרא דמביא ר"ל קמ"ל בע"מ שאין לרבו רשות בו בראוי לאכול בעצמו אוכל מכח העבד לחוד ומתורץ נמי קושית המה"פ ז"ל דמקשה דמאי מסיק מה נפיק מביניהן בעבד ערל הא טובא איכא ביניהו דר"ה בשם ר"ל מדאורייתא הוא ולר"י הוא רק מדרבנן אבל לדברינו שפיר ניחא דאין ה"נ דטובא איכא. אך משום דכל הסוגיא מעיקרא במימרא דר"ה בשם ר"ל קאי ע"ז שמחדש ר"ה בשם ר"ל על הברייתא דבעבד שאינו ראוי לאכול אינו מאכיל להעבד השני. ומוקי הברייתא בע"מ שיהי' לרבו רשות בהם. ע"כ צריך לאשמעינן. דבזה גופה לר' יוחנן דס"ל משום קנס אינו כן ולעולם אוכל על כל אופנים בין ע"מ שיש לרבו רשות בין ע"מ שאין לרבו רשות לעולם אוכל והברייתא קאי על כל אופנים שבעולם:

וע"י שנתבאר הסוגיא הזאת בע"ה פלוגתא דר"י ור"ל תבין מה דגרסינן בסמוך:

ר"י ב"א אמר בעבדי צ"ב פליגין ר"י אמר מכרן אינן מכורין פי' דההיא פלוגתא דלעיל דפליגי ר"י ור"ל דלר"י אכלי עבדי מלוג בתרומה באלמנה לכה"ג מדאורייתא ול"ל קנין אוכל מאכיל ולא ס"ל יאכלו יאכילו ור"ל ס"ל יאכלו יאכילו. וע"כ אינן אוכלין לא מכחה ולא מכחו נצמח מזה דפליגי בזה גם בנכסי צ"ב. דר"י אמר מכרן אינן מכורין א"ל ר"ל אוכלין בתרומה מכחו ואת אמרת אינן מכורין פי' דהא לשיטת ר"א הוא דעבדי מלוג אינן אוכלין גבי אלמנה לכה"ג משום דלא אכלי אלא מכחה וכיון דאינה ראוי' לאכול אינה מאכלת וע"כ הא דעבדי צ"ב אוכלין הוא משום דאוכלין מכחו דלא נתמעט מן יאכלו יאכילו רק באוכל מכח הקנין בע"מ שאין לרבו רשות בו אבל בע"מ שיש לרבו רשות בו לא נתמעט מן יאכלו יאכילו ואוכל מכח הכהן כנ"ל וע"כ הא דנכסי צ"ב אוכלין הוא משום דאינן אוכלין מכחה רק מכחו לשיטת ר"א וע"כ פריך לר"י האיך אמרת דאם מכרן אינן מכורין דאין עומדים ברשות הבעל לגמרי ואינן שלו א"כ האיך אוכלין בתרומה דהא מכחה אינן יכולין לאכול משום דהוי קנין שאינו אוכל ע"ז קמהדר לי' ר"י לטעמי' דבאמת אף צ"ב אוכלין מכחה דל"ל יאכלו יאכילו ולא בעינן קנין אוכל ואפי'

עבדי מלוג דאוכלין מכחה אוכלין נמי מה"ת רק משום קנס כדאיתא בבבלי דף ס"ו ע"א אני איני אוכלת עבדי אינן אוכלין זונה היא כו' וזה הקנס דווקא גבי עבדי מלוג אבל לא גבי עבדי צ"ב ע"כ לדידי' לא קשה כלל האיך אוכלין בתרומה מכחו ז"א דבאמת לא אכלין מכחו רק מכחה וע"כ קאמר לי' דז"א דאין תימר הא דעבדי צ"ב אוכלין בתרומה הוא ע"כ מכח הכהן דווקא ולא מכח הקנין הראשין ז"א דגם הא דעבדי מלוג אוכלין ג"כ מכחו הוא [לשיטת ר"י דעבדי מלוג אינן אוכלין רק משום קנס] וע"כ לשיטת ר"י אין לחלק בין עבדי מלוג לצ"ב דזה אוכל מכחה וזה מכחו דאי הא דצ"ב בעלמא אוכלין הוא מכחו א"כ גם עבדי מלוג בעלמא אוכלין הוא ג"כ מכחו וא"כ כיון דכל עיקר הא דאוכל קנין קנינו הוא רק מכח הכהן א"כ קשה כמו כן אמאי בעבדי מלוג דמכרן אינן מכורין ואוכלין מכחו אך משלך נתנו לך בדין הוא שלא יאכל בתרומה משום שאינן שלו ואך הם אמרו שיאכל והם אמרו מכרן אינן מכורין כיון הם דאמרו מכרן אינן מכורין והם אמרו והם אמרו שיאכל בתרומה. אבל ר"א ס"ל דלא דמי עבדי מלוג לצ"ב דזה אוכל מכחה בעלמא ועבדי צ"ב גבי אלמנה לכה"ג אוכל מכחו בע"כ. וע"כ לא הוי ראי' מעבדי מלוג לצ"ב דאמרינן הם אמרו והם אמרו משלך נתנו לך דז"א וזהו דקאמר ריב"א בעבדי צ"ב פליגין כלומר דההיא פלוגתא דר"י ור"ל הכא נצמח דפליגין ג"כ בצ"ב דלר"א אוכל צ"ב באלמנה לכה"ג ע"כ מכחו ועבדי מלוג בעלמא מכחה ולר"י תרוויי' שוין דאם צ"ב באלמנה לכה"ג לא אוכל רק מכחו א"כ גם עבדי מלוג בעלמא אוכל ע"כ רק מכחו וע"כ משלך נתנו לך והא דמחלקינן באלמנה לכה"ג בין עבדי מלוג לצ"ב הוא לאו משום דזה מכחו וזה מכחה אלא משום דקנס לא שייך רק בעבדי מלוג כמבואר לעיל:

הלכה ג

תני ר"י בר"י משום אביו הי' בת מאכלת פי' בנכסים מועטים כדאיתא בבבלי ר"א בשם ר"י שכן הוא ראוי לתופשו מן המזונות ופריך ואשה אינה ראוי לתופשן מן המזונות ומשני שכן ראוי' לתבוע כתובתה ולאבד מזונותי' וקשיא כתובה ד"ת ומזון הבנות מדבריהן ודבריהן עוקרין ד"ת ע"כ. והגי' המפרשים ז"ל שצ"ל תרומה מד"ת ולפענ"ד נראה שאין כאן הג"ה אחריתי וכמ"ש ממש והיא ירושלמי מפורש ב' פעמים לקמן במכילתין פט"ו ה"ג ובכתובות פ' נערה ה"ח דגרסינן שם ר"ח עביד כתובה מדרש דרש ר"ח הבנים ירשו והבנות יזונו מה הבנים יורשין מן המטלטלין אף הבנות ניזונות מן המטלטלין שמואל אמר אין הבנות ניזונות מן המטלטלין כו' אמרינן חזר בו ר"ח אמרין יאות כתובה ד"ת מזון הבנות מדבריהן ודבריהן עוקרין ד"ת. אלא בכסף כתובת אמן פליגין ופריך וכסף כתובת אמן לא קרקע הוא ע"כ ובכתובות מפורש הגירסא ואפילו

תימר בכסף כתובת אמן פליגין וכסף כתובת אמן לא קרקע הוא ע"כ וגם שם לא הבנתי פי' המפרשים ז"ל ונראה לפענ"ד דה"פ עפ"מ דגרסינן בבבלי דף נ' ע"ב יתיב רב יוסף קמי דרב המנונא ויתיב ר"ה וקאמר כשם שאין הבנים יורשין אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע אווש עליה כל"ע מאן דשביק ארעא ירתון לי' בני' מאן דלא שביק ארעא לא ירתון לי' בני' א"ל רב יוסף ודילמא כתובת בנין דכרין קאמר מר א"ל מר דגברא רבה הוא ידע מאי קאמינא ע"כ ופרש"י ז"ל כפי דקאמר ר"ש עד שיהי' מותר דינר דמותר הדינר צריך להיות מקרקע וכתב בשט"מ ז"ל הא דצריך למימר אליבא דר"ש הא בעיקר כתובת בנין דכרין אף רבנן מודי דמקרקע ולא פליגי רק על המותר דינר דלרבנן סגי שיתקיים נחלה דאורייתא במותר דינר אף במטלטלין ולר"ש בעינן קרקע אבל בעיקר כתובת בנין דכרין לכ"ע מקרקע היא י"ל משום דלישנא דרב המנונא דקאמר מה הבנים יורשין אלא מן הקרקע סתם הוא משמע דקאי אירושה דאורייתא ע"כ פירש אליבא דר"ש במותר הדינר דצריך להיות מן הקרקע עיי"ש בשט"מ ז"ל הנ"ל דמפרש ומבאר שם דע"כ אין ללמוד מזון הבנות מירושת הבנים בעלמא דז"א אלא ע"כ מכתובת בנין דכרין דהוי שתי תקנות שתיקנו חכמים ולמידין זמ"ז עיי"ש ולפ"ז אין ללמוד אלא מכתובת בנין דכרין גופי' או מן המותר דינר של כתובת בנין דכרין דאף דהוי ירושה דאורייתא המותר דינר מ"מ למידין מזון הבנות ממנו ממדרש כתובה והנה פי' מדרש כתובה פי' בשט"מ ז"ל בפ' המקבל דהוא דמדקדקין ודורשין אותם כמו שדורשים בד"ת ולא כפשוטן אלא מדרשות אחרים כמו דרשת ראב"ע הבנים ירשו והבנות ניזונות מה הבנים אין יורשין אלא לאחר מיתת אביהם כו' עיי"ש שכתב כן בשם גאון עיי"ש וזהו ג"כ הדרש שדרש ר"ח הבנים ירשו הבנות יזונו מה הבנים יורשין מן המטלטלין אף הבנות ניזונות מן המטלטלין אע"פ שאינו מבואר בפירוש שנשתעבד על מזון הבנות ממטלטלין אעפ"כ דורשין אנחנו מתוך הדרש שנשתעבד על המטלטלין מכתובת בנין דכרין ולכאורה קשה למה לא נדרוש גם על גוף הכתובה שנשתעבד על המטלטלין מכתובת בנין דוכרין ונימא דכתובת בנין דכרין מלמד על כל המבואר בשטר כתובה אבל ז"א דלא נוכל למדרש על כל המבואר בכתובה הר"ז דומה למה דגרסינן בר"פ הכותב הכותב לאשתו דין ודברים א"ל בנכסיך הר"ז אוכל פירות כו' ופריך בגמ' ולימא מכל מילי סליקת נפשך אמר אביי יד בעהש"ט על התחתונה פרש"י ז"ל המוציא שטר מן המוחזק בדבר מה שמפורש בשטר יכול לתבוע עליו ואם השטר סתם ואינו ידוע האיך לפרשו מורידים אותו לפחות שבמשמעות כו' עיי"ש ופריך ואימא מפירי כו' אימא מירושה כו' עיי"ש וה"נ מכיון שאינו מבורר בפירוש האיך לדרוש אין דורשין על הכל

כמו שלא תוכל לטעון מכל מילי סליקת נפשך כיון שאינו מפורש בהדיא לדרוש על הכל ואין להקשות למה נבחר מזון הבנות יותר לדרוש עליו מן הכתובה אימא דרשינן יותר על גוף הכתובה כמו דפרכינן שם ואימא מפירי ואימא מירושה וה"נ קשה אימא בגוף הכתובה דרשינן ופרשינן על גוף הכתובה ולמה פרשינן על מזון הבנות יותר מגוף הכתובה בשלמא על הכל לא פרשינן משום דאינו מפורש ויד בעהש"ט עה"ת אבל מנ"ל לפרש ולדרוש על מזון הבנות יותר מגוף הכתובה בשלמא על מזונות אשה בהתנאי דאת תהא יתבה בביתי ומתזני מנכסי לא דרשינן שתהא מן מטלטלין משום דעדיף יותר כח מזון הבנות ממזון האשה כדאיתא בסוגין משום דכח המזונות של אשה חלשה ממזון הבנות שכן ראוי לתבוע כתובה ולאבדה מזונותי' משא"כ כח מזון הבנות ע"כ כח מזון הבנות אלים מכח מזון האשה אבל מגוף הכתובה במה אלים כח מזון דבנות לדרוש ולפרש עליהם מלדרוש ולפרש על גוף הכתובה בשלמא אי ר"ח יליף מגוף כתובת בנין דכרין דהוי מטלטלין ע"כ שפיר דרשינן ופרשינן על המזונות דבנות דשתיהן הוי ב' תקנות שתיקנו חכמים ולמדין זמ"ז וכן פי' הרשב"ם ז"ל במס' ב"ב דף קל"א דבחד ב"ד איתקון או בתרי ב"ד איתקון דהוי דומים תקנות זל"ז. אבל אין ללמוד כתובה דאורייתא מתקנת ב"ד רק דילפינן תקנה מתקנה אבל לא דאורייתא מתקנה. אבל אי ר"ח יליף מזון הבנות ממותר דינר דכתובת בנין דכרין והוא ירושה דאורייתא קשה למה לא נילף גוף הכתובה דד"ת מירושה דאורייתא ושיעבוד א"ע על מטלטלין כמו על ירושה דאורייתא והיינו דקאמר חזר ר"ח אמרין יאות כתובה ד"ת ומזון הבנות מדבריהן ודבריהן עוקרין ד"ת פי' הלא עדיף יותר למדרש על כתובה יותר ממזון הבנות משום דכח הכתובה אלים דהוא מן התורה ונילף כתובה ד"ת מירושה דאורייתא דמותר דינר של כתובת בנין דכרין והאיך תפרש על מזון הבנות ולעקור גוף הכתובה. א"כ דבריהן חזק טפי מד"ת שיהא דבריהן עוקרין ד"ת בתמי'. ע"ז משני דלא כדאמרת דר"ח יליף ממותר דינר דכתובת בנין דכרין אליבא דרבנן דס"ל דמותר דינר אף ממטלטלין ז"א אלא בגוף כסף כתובת אמן פליגין דר"ח ס"ל דכסף כתובת בנין דכרין נמי ממטלטלי היא אליבא דרבנן דר"ש [כמו שכ' הב"י ז"ל בסי' קי"א לשיטת הרב אלפס ז"ל] ויליף תקנתא מתקנתא שתהא ב' התקנות דומין זל"ז אבל לא מירושה דאורייתא. ושמואל ס"ל דאף כתובת בנין דכרין נמי מקרקע הוא לד"ה אף לרבנן ולא פליגי אר"ש אלא במותר דינר. ע"ז פריך הגמ' וכסף כתובת אמן לאו מקרקע היא בתמי' דהגמ' לא ניחא למימר דרבנן דפליגי על ר"ש ס"ל דגוף כתובת אמן נמי מטלטלי הוא ז"א דע"כ לכו"ע גוף כתובת אמן מקרקע היא ולא פליגי רק במותר דינר דלר"ש הוי מקרקע ולרבנן הוי מטלטלי א"כ ע"כ הא דיליף ר"ח

מה הבנים יורשין מן המטלטלין ע"כ על מותר הדינר של כתובת בנין דכרין אליבא דרבנן דהוא ירושה דאורייתא א"כ לפ"ז חוזר הקושיא כתובה ד"ת ומזון הבנות מדבריהן כנ"ל ולמה לא נילף כתובה מירושה דאורייתא ממותר הדינר של כתובת בנין דכרין והאיך דרשת על מזון הבנות שהיא מדבריהן ולעקור כתובה שהיא מד"ת כן נראה לפענ"ד ברור פירוש דההיא שמעתתא [מתורץ בזה קושיית הש"ק ז"ל עיי"ש דפריך מב"ח דעלמא ודחק להגי'] ומהירושלמי הזה מוכח כשיטת הרא"ש ז"ל דלא פליגי רבנן ור"ש רק במותר דינר אבל בגוף כתובת אמן לד"ה מן קרקע הוא. ועפ"ז מבואר מאליו סוגיא דידן דקאמר הבת מאכלת שכן ראוי לתופשן מן המזונות וא"כ ע"כ דמזון הבנות ממטלטלין [עי' בתוס' ז"ל דף ס"ז ע"ב ד"ה מועטין] [דעבדא כמטלטלי דמי] והיא ממדרש כתובה ופריך ולמה עדיף למידרש ולפרש על מזון הבנות ממזון האשה ומשני שכן חלש כח מזון האשה ממזון הבנות שכן ראוי לתבוע כתובתה ולאבד מזונותיה ופריך מכתובה וקשיא על המדרש כתובה דקילפות מזון הבנות ממטלטלי ולא לעיקר כתובה גופה וקשיא כתובה ד"ת ומזון הבנות מדבריהן. ודבריהן עוקרין ד"ת ונשאר בקושיא כמו בכל ב' הסוגיות הנ"ל ביבמות פט"ו וכתובות פ"ד וכן דרך הירושלמי למי שרגיל בו שנקט הכא בקצרה ומבואר באורך במקום אחר:

כמ"ד מאיליהן קבלו את המעשרות הוא דיבור המתחיל ולא שייך לדלעיל פי' דע"כ מוכח מר' יוסי דס"ל הבת מאכלת בתרומה ע"כ דמעשרות מדבריהן דאל"כ האיך תאכל בתרומה דאורייתא מתקנתא דרבנן אשכחת אמר דרי"ש בר"י חלוק על אביו דר"י ס"ל ע"כ מאיליהן קולי המעשרות ור"י בר"י חלוק עליו כדמסיק דאמר ר' סימון בשם חולפיי רבי ור"י בר"י כו' כו' ומשך ר"י בר"י את ידיו כו' דס"ל מעשרות מד"ת ואח"כ אשכח תני בשם אביו דהוא ר' יוסי מפורש מאיליהן קבלו את המעשרות ואמר יאות דיאות תני בשם אביו כן דע"כ שיטת אביו כן לפי שיטתו דס"ל דהבת מאכלת הכא ע"כ מעשרות מדבריהן ודבריהן עוקרין את דבריהן ודוק:

רב"י ור"י בר"י ובר הקפר נמנו על אויר אשקלון כו' עי' ברידב"ז של מס' שביעית פ"ו השייך לזה הענין:

הלכה ד

א"ר שמעון בזו מדה"ד לוקה כו' מעתה הילוד מאכיל כו' עי' היטב בדברינו בתוס' הרי"ד לעיל ה"ב שביארנו שיטה הזאת וביארנו שמה שיטת הרמב"ם ז"ל ודוק:

פרק ח

הלכה א

עבד תושב לעולם גר ותושב הרי הוא כגוי לכל דבר פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי ונראה לפענ"ד דה"פ עפ"מ דפסק הרמב"ם ז"ל בה' א"ב פי"ד דהלוקח עבד מן הנכרי אם רצה לקבל עול מצות כגר עושין עמו כסדר שעושין עם הגר ואם אינו רוצה מגלגלין עמו י"ב חודש ומוכרו כו' ואם התנה עמו מתחלה שלא ימול ולא יטבול אלא יהי' גר תושב מותר לקיימו בעבודתו כשהוא גר תושב כו' עכ"ל ז"ל עיי"ש הרי דאם בתחלה לא קיבל עליו להיות גר תושב אלא לא רצה כלל מגלגלין עמו י"ב חודש ומוכרו וכו' ולא מהני שיקבל עליו אח"כ להיות גר תושב אלא א"כ התנה בתחלה ע"ז. אבל אם לקחו בתחלה סתם בלא תנאי הרי בסתם לקחו ע"כ לשם גר והעבד אינו רוצה אח"כ רק להיות גר תושב לא מהני כיון דמתחלה לא התנה עמו ע"ז ולקחו סתם וסתם ע"כ לשם גר הוא ולא מהני כשרוצה אח"כ להיות גר תושב. ועפ"ז מתפרש הכא יפה עבד תושב לעולם אם כשלקחו לשם עבד תושב נשאר עבד תושב לעולם גר ותושב פי' אם כשלקח לשם גר ואח"כ רוצה להיות תושב הרי לא מהני והרי הוא כגוי לכל דבריו וכדמסיים ר"ש ב"ח ב"י בשם ר"ח גר ותושב כשלקחו סתם דלשם גר הוא. ותושב כלומר דרוצה אחר המכירה להיות תושב מגלגלין עמו י"ב חודש אם חזר בו הרי יפה ואם לאו הרי הוא כגוי לכל דבר. ועי"ז מובן הא דקאמר מתחלה. עבד תושב לעולם פי' דאם לקחו לעבד תושב א"צ לגלגל עמו אלא לעולם הוא עבד תושב אבל לשם גר ותושב פי' כשלקחו לשם גירות ורוצה להיות אח"כ תושב אסור להשהותו לעולם אלא הרי הוא כגוי ומגלגלין עמו י"ב חודש:

ר"ש ב"ח ב"י בשם רבי גר תושב צריך לקבל עליו ע"מ שיהא אוכל נבילות. פי' דצריך לקבל עליו כל המצות חוץ מאיסור נבילות וזהו כדעת אחרים המוזכר בבבלי במס' ע"ז דף ס"ד ע"ב עיי"ש. וס"ל דלא כתניא תנא דמובא אח"כ דצריך שיקבל עליו כל המצות חוץ ממילה והוא ס"ל דמקבל עליו כל המצות חוץ מאיסור נבילות ע"ז אמר ר"ה יאמרו הדברים ככתבן וכדמפרש ר"י בר ר"ח לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה פי' דאע"פ דנחלקו ר"מ ור"י באם דברים ככתבן או לא דר"מ דרש לגר במכירה מנין ת"ל תתננה ואכלה או מכור לנכרי בנתינה מניין ת"ל תתננה ואכלה או מכור לנכרי נמצאת אומר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה דברי ר"מ ר"י אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולנכרי במכירה. ולפ"ז אם הדין כאית תניא תנא דגר תושב צריך לקבל עליו כל המצות שכתוב בתורה. בלבד שלא ימול א"כ ע"כ דגר תושב אסור לאכול נבילות. והיכי שייך הקרא לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה הא גר תושב אסור בנבילה

וע"כ דאין הדברים ככתבן אלא ע"כ דהאי ואכלה לא קאי אגר וע"כ נתפרש הקרא הכי לגר וגו' תתננה. תתננה ואכלה או מכור לנכרי וקאי תתננה אלמעלה ואלמטה דל"ל דקאי תתננה אלמעלה דווקא והדברים ככתבן כדא"ל לר"י א"כ היכי מסיק הקרא ואכלה [דע"כ ההתחלה הוא מתיבת תתננה אי האתנחתא על תיבת תתננה דל"ל דההתחלה הוא מתיבת ואכלה ותתננו קאי אלמעלה והתחלה על למטה מתיבת ואכלה ז"א דואכלה לא הוי התחלה כמובן] ול"ל דקאי אלמטה לגמרי א"כ מהו לגר אשר בשעריך דאין לו שום פירוש וע"כ דקאי אלמעלה ואלמטה האי תתננה כמו לר"מ רק מכור לא קאי אלא אלמטה אבל תתננה קאי אלמטה ואלמעלה וא"כ להאי מ"ד ע"כ ל"ל דדברים ככתבן לגר בנתינה דווקא ולנכרי במכירה דווקא ז"א דא"כ האי ואכלה דכתוב לבתר תתננה אהי קאי וע"כ דתתננה קאי אלמעלה ואלמטה. וע"כ דלנכרי בין במכירה בין בנתינה מותר. אבל לפי מה דס"ל לרבי דגר תושב מותר באכילת נבילה. א"כ יכול למימר דהדברים ככתבן. דתתנה ואכלה קאי דווקא על גר ומכור לנכרי קאי דווקא אנכרי אבל לנכרי בנתינה לא דתתננה ואכלה קאי דווקא אגר תושב והיינו דקאמרינן א"ר הילא ואמרו הדברי' ככתבן כדמסיק ריב"ח לגר אשר וגו' תתננה ואכלה פי' דקאי ואכלה אגר א"כ יכול למימר דתתננה לא קאי אנכרי רק אגר לחודה ובאמת ואכלה:

ולפי דברינו אלה מובן דהא דגרסינן. אית תניא תנא גר תושב אין מקבלין אותו עד שיקבל עליו את כל המצות שכתוב בתור'. ופליגי על רבי דס"ל חוץ מאיסור אכילת נבילות אלא מקבל עליו הכל רק דאינו מל עצמו. ומכאן מוכח דגר תושב א"צ למול א"ע אליבא דכולהו תנאי למ"ד דצריך לקבל ז' מצות ג"כ א"צ למול א"ע וכדעת המהרש"א ז"ל במס' סנהדרין דף נ"ח עיי"ש דכתוב בהדיא דגר תושב שמוזכר בתורה א"צ למול א"ע. והמל"מ ז"ל בפ"י מה' מלכים ה"ז פליג עליו וס"ל. דגר תושב המוזכר בתורה צריך למול א"ע והא דלא חשוב רק שיקבל ז' מצות ולא חשוב ח' דהוא מילה משום דלא חשוב קום ועשה עיי"ש ולפי הירושלמי הזה מוכח כדעת המהרש"א ז"ל ודוק:

ר' בא בשם ר"ח בר אשי גר תושב מבטל ע"ז כגוי כצ"ל וכן מסיק מפורש בסמוך ותיבת עד שיכפור נשתרבב מהא דלעיל ודוק:

אף בסכין של מילה כן אף במצה כן עי' בדברינו במס' סוכה פ"ג שם מבואר היטב בס"ד עיי"ש:

הלכה ב

תני אין בין פצ"ד לכ"ש אלא הלכות רופאין כו' עי' בחוט המשולש סי י"א שמבאר זאת ודוק:

תמן תנינן. כל האסורין לבוא בקהל. מותרין לבוא זב"ז כו' חיילי' דר' יוסי מן הדא כו' כמה דאת אמר תמן אם כהן ברור הוא כו' אף הכא ישראל ברור הוא עי' בבבלי מכילתין דף ע"ו ע"א ב"מ מר"ש פצ"ד כהן מהו בגיורת כו' פצ"ד ישראל מותר בנתינה כו' עיי"ש: ע"ד דר"י ממזר לא ישא ממזרת פי' אם הוא אוסר לבוא זב"ז אפילו במין אחד ופשיט נשמעינה מן הדא דמר ר"א תני ר' יעקב קומי ר"י ר' יצחק בר טבליי בשם רשב"ל דברי ר' יהודא. ממזר לא ישא ממזרת כדי שיתכלו ממזרים מן העולם פי' מדרבנן. וה"פ דמתניתין דכל האיסורין לבוא בקהל מותרין לבוא זב"ז. ור"י אוסר מדרבנן כדי שיתכלו מן העולם. ע"ז שאל ודכוותה. עמוני לא ישא עמונית ולכאורה צ"ב מאי שאלה היא זו פשיטא דאסיר. דהא קי"ל. עמוני ולא עמונית. ע"ז מסיק א"ר יוסי בר רבי בון על דרבנן נצרכה פי' דשאלה הזאת מקשה לא אליבא דרשב"ל דמוקי האי דר' יהודא דמתניתין. דאוסר. הוא מדרבנן שאסורין ממזרין לישא זא"ז כדי שיכלו מן העולם אליבי' לא פריך כלל רק דפריך על דרבנן דפליגי על רשב"ל בפירושא דמתניתין וס"ל. דר' יהודא אוסר לבוא זב"ז כגון עמוני ומצרית וממזרת דס"ל כיון דעמוני לא יבוא בקהל ע"כ בכל שום קהל לא יבוא. דאפילו כל אחד מן הפסולין חשוב קהל ד' בפני עצמו וע"כ מוזהרין כל אחד שלא יבוא בקהל ד' דכל אחד חשוב קהל ד' לגבי חבירו ע"כ אסורין לבוא זב"ז רק כל אחד נושא את קהל שלו מצרי מצרית וממזר ממזרת אבל ממזר ומצרי לא ישא זא"ז דכל אחד חשיב קהל ד' בפני עצמו. ע"כ שניהם אסורין לבוא זב"ז כדמסיק דאין יסבור ר' יהודא. גרין פסולין קהל ד' אינון. וה"פ דמתניתין דכל האסורין לבוא בקהל מותרין לבוא זב"ז ור' יהודא אוסר לבוא זב"ז משום דגרין פסולין קהל ד' אינון. ואינן מותרין רק לישא כל אחד במינו ממזר לממזרת ומצרי למצרית א"כ מה יעשה עמוני לישא בת מינו דהוא עמונית אינו יכול דהא היא הוי קהל ד' אצלו דהא קי"ל עמוני ולא עמונית ולישא מצרית אינו יכול דהוא קהל ד' אצלה וא"כ קשה אליבא דרבנן דמפרשי פלוגתא דת"ק ור' יהודא. אם כל האסורין לבוא בקהל מותרין זב"ז מין בשאינו מינו א"כ לפ"ז קשה לר' יהודא האיך יעשה עמוני ע"ז משני א"ר מתני' משחררין לו שפחה פי' דכיון דס"ל לר' יהודא דכל האסורין לבוא בקהל אסורין זב"ז משום דס"ל דקהל גרים אקרי קהל ואפילו הגרים הפסולין לבוא בקהל נמי קהל אקרי וחשוב עמוני קהל לנגד מצרי ע"כ לפ"ז יש תקנה שישא משוחררת דאפילו לר"י דס"ל קהל גרים אקרי קהל הנ"מ קהל גרים הוי קהל גמור כישראל אבל קהל משוחרר לא אקרי קהל גמור ממש כישראל דהרי ביבמות דף כ"ג עבדינן צריכותא בין שפחה לנכרית דאי אשמועינן שפחה משום דאין לה חייס אבל נכרי דאית ליה חייס ופרש"י ז"ל דשפחה אין לה חייס דעם

הדומה וכו' אבל נכרי אית לי' חייס ואי אשמועינן נכרית משום דלא שייכה במצות כו' עיי"ש וא"כ מדמצינו לר"י דאפילו האומות השפלים שהרחיקן הכתוב. לבוא לקהל אפילו כשנתגיירו ובאים לדת ישראל מ"מ אסורין לבוא בקהל האומות השפלים הללו. עמוני ומואבי ומצרי משום שהצירו לישראל עמוני ומואבי לא קדמו בלחם ובמים ומצרי ואדומי הצירו עוד יותר לישראל במצרים. וע"כ אפילו כשהרחיקן הכתוב. להאומות שפלים הללו. מ"מ מצרי אומה שפילה יותר ועמוני חשוב קהל ד' לנגד מצרי כמו כן חלוק סתם גר משפחה לענין לקרי קהל ד' גמור דגר עדיף ממשוחרר משום דאית לי' חייס אבל שפחה אומה שפילה יותר דדומה לחמור דלא חייס. והא דשפחה עדיפה מנכרית דשייכי במצות זה לא שייך לבתר שנתגיירו ומאי נפ"מ בין אם נתחייבה תחלה במצות איזה שנים קודם לנכרי כיון דאחר הגירות תרווי' שוין לענין חיוב מצות דהא לענין לקרות קהל ד' לא אזלינן בתר השתא לאחר גירות דהא עמוני ומצרי תרווי' נתגיירו ונכנסו לדת ישראל ככל הגרים. ומ"מ עמוני ומואבי רחקן הכתוב משום דבהיותן נכרים הוין אומה שפילה יותר. וכמו כן בין עמוני למצרי. דנמי ס"ל לר"י דאפילו לאחר הגירות נמי חשוב עמוני קהל ד' לנגד מצרי משום דמצרי הוי מאומה השפילה ביותר מעמוני [ועוד דלפי המסקנא גרע שפחה מנכרית משום דאין לה חייס עי' במכילתין דף כ"ג תוס' ד"ה ואי ובתוס' ז"ל מס' סנהדרין דף פ"ג ע"ב ד"ה טבו"י עיי"ש דבחד קרא הוי מוקמינן. דשפחה גרוע מנכרית עיי"ש] וע"כ לפ"ז גר הוי קהל ד' גמור לגבי משוחרר ולפ"ז לר"י לשיטת הירושלמי דס"ל דכל הגרים נתרבו בקהל ד' ורק מדריגות יש דאינו קהל ד' גמור דעמוני אסור לבוא בקהל ישראל גמור דהוי קהל ד'. ומצרי אסור לבוא בקהל עמוני דהוי קהל ד' אצלו א"כ כמו כן עבד משוחרר אף דמשוחרר הוי בקהל ד' אבל לא הוי קהל ד' גמור כישראל ומותר לעמוני לבוא למשוחררת דאינה כקהל ד' גמור וכיון דמשוחררת אינה כקהל ד' גמור ע"כ מותרת לעמוני וכיון דבקהל ד' שאינו גמורין חשוב עמוני יותר מכולן דהוי הוא קהל ד' לנגד מצרי ואדומי אינו נופל גם ממשוחררת דהוי נמי בכלל קהל ד' שאינו גמור ומדריגת משוחררת אינו עולה על מדריגת עמוני דהא תרווייהו הוין קהל ד' שאינו גמור החשובין יותר וכיון דמשוחררת לא הוי כקהל ד' גמור הוי במדריגת קהל ד'. כמו עמוני. דהא עמוני נמי נקרא קהל ד' שאינו גמור והוי עמוני ומשוחרר בחד מדריגה ונמצא דלר"י קהל גרים הוי קהל כישראל גמור אבל קהל משוחררין הוי קהל כעמוני בחד מדריגה וכ"ז דווקא לשיטת הירושלמי דאף דכל הגרים אפילו פסולין נמי נתרבו דהוי קהל ד' ומדריגות מדריגות יש א"כ משוחרר נמי אף דפשיטא דהוי בקהל ד' מ"מ מדריגות מדריגות יש ואינו קהל ד' גמור משא"כ לשיטת הבבלי במס'

קידושין דף ע"ז ע"ב דמסקינן שם באוקימתא דרבא דלר"י גר פסול אינו בקהל ד' כלל וליכא מדריגות כלל ע"כ שפיר פריך בדף ע"ז ע"ב אליבא דר"י מצרי שני במה יטהר. דל"ל דישא משוחררת ז"א מלבד דמצרי עומד בקהל ד' שאינו גמור במדריגה גרוע יותר ממשוחררת דמשוחררת הוי קהל ד' אצלו. מלבד זה כיון דלשיטת הבבלי ליכא מדריגות כלל בקהל ד' בגרים הפסולין כמו כן ליכא מדריגות בגרים הכשרין לקהל וע"כ אסור למצרי לישא משוחררת כיון דהוא אסור לבוא בקהל ומשוחררת הוי כגר גמור דאקרי קהל גמור. ולישא שפחה ולשחררה אח"כ להבנים ז"א דכבר תירץ הרשב"א ז"ל דא"כ לא הוי דור שלישי דמצרי אלא דהוי עבד משוחרר עיי"ש משא"כ להירושלמי כיון דלר"י גריס פסולין נמי נקרא קהל ד' וחלוק למדריגות. וע"כ מצרית אסור בעמוני כמו כן בגרים כשירים נמי יש מדריגות גר ומשוחרר גר הוי קהל ד' כישראל. ומשוחדר הוי קהל ד' אבל לא כישראל גמור כמו דעמוני הוי קהל ד'. אבל לא כישראל גמור. ומ"מ משוחררת מותר בישראל ג"כ אפילו אי קהל משוחרר לא הי' אקרי קהל כלל דהא לא נאסר לבוא בקהל רק עמוני ומואבי ומצרי ואדומי אבל לא גרים משאר אומות אפילו למ"ד דקהל גרים לא אקרי קהל מ"מ מותר בישראל [ומה שכ' הק"ע ז"ל והפ"מ ז"ל. דנושא שפחה ומשחררין אח"כ לבני' עיי"ש אינו מובן לי דא"כ האיך משכח"ל הא דכ"ר גבי עמוני דלא יבוא בקהל עד עולם האיך משכח"ל עד העולם הא לא משכח"ל עמוני לעולם דהא לא הוי שוב דור שני עמוני אלא עבד. כמו שכ' הרשב"א ז"ל הנ"ל דליכא לאוקמי' דמצרי יטהר ע"י שפחה דא"כ לא הוי דור שלישי דמצרי אלא משוחרר ונזכרנו דבריו ז"ל בסמוך וה"נ דכוותי' דהאיך משכח"ל איסור עמוני לעולם דהא דור שני לא הוי עמוני כלל אלא עבד אלא ע"כ כדברינו. ומסיק הגמ' ודכוותה. מצרי לא ישא מצרית פי' דעכשיו חוזר להא דלעיל אליבא דרשב"ל דמפרש למתניתין. דכל האיסורין לבוא בקהל כו' ר"י אוסר אפילו מין במינו מדרבנן. כדי שיתכלו פסולין מן העולם אם דכוותה. מצרי ראשון לא ישא מצרית ראשונה משום דבניהם יהי' פסולין. או דילמא דווקא ממזר לממזרת אוסרים רבנן. משום דאיסורין איסור עולם אע"פ שיש תקנה כר"ט משא"כ מצרי ראשון למצרית ראשונה כיון דדור שלישי יטהר לא אסרו רבנן ופשיט נשמעינה מן הדא א"ר יהודא בנימין וכו' אלמא דלר"י גופי' מותר למצרי ראשון לישא למצרית ראשונה משום דדור יטהר מאיליו:

פרק ט

הלכה א

ר' ניחא בר סבא בעי קומי ר' יונה למה לינשא אפילו קידש למה אלמנה אפילו בתולה ונשאר בקושיא ולא משני מידי:

ואילין אינון זו וצרה אית לי' חורנין צרת סוטה כו' המפרשים ז"ל דוחקים את הפירוש של זו וצרה עד שהק"ע ז"ל מחקו ועי' בנו"י ז"ל ולפענ"ד נראה דה"פ דמשום דבעי מקשה מאחות חליצה. ובאמת אחות חליצה מד"ס והתנא נקט רק אלו שמד"ת והא דהוי מד"ס נקט בסיפא שניות מד"ס שני' לבעל כו' שני' ליבום ולא שני' לבעל אסורה ליבם ומותרת לבעל ונכלל כל מה דהוי מד"ס ולמה צריך לפרוט אחות חליצה שהיא מד"ס לחוד ע"ז מקדים דצריך ע"כ לאשמועינן דנפ"מ בין מד"ס דאחות חליצה לכל שמד"ס. דאילו כולן אינן אסורות רק הם לחודיי' משא"כ אחות חליצה איכא איסור גם בצרתה ע"כ קשה דישמע לן עוד אחות חליצה דאסורות אפילו צרותיהן וע"כ מקדים ואילו אינון זו וצרה בתמי' הא אית לך חורנין דיכול לאשמועינן זו וצרתה וישמע לן איסור צרה צרת סוטה אסורה ליבם. אחיו שבא על אחות חליצתו מותרת לבעל ואסורה ליבם ובזו הוי זו וצרתה כדקי"ל אסור אדם בצרת קרובת חליצתו. וכן לקמן בה"ג גבי אסורות לאלו ואלו דקפריך דליחשב חליצה אף דחליצה הוי מדרבנן מ"מ נפ"מ בזה לכל דרבנן לענין צרה:

כשר שנשא כשירה ויש לו אח חלל כו' המפרשים ז"ל מחקו כל השורה הזאת וכל הבבא שאין שייכות לכאן. ובאמת ברור הדבר בלא ספק שבמקום חלל צ"ל פצ"ד. וכן ע"כ מוכרח הוא מפורש לקמן בה"ב דחשוב פצ"ד שנשא כשירה ויש לו אח כשר ובה"ג חשוב פצ"ד שנשא כשירה ויש לו אח פצ"ד וע"כ חשוב לו בבבא דרישא ג"כ כשר שנשא כשירה ויש לו אח פצ"ד ועי' בבבלי במכילתין דף פ"ד ע"ב גבי שייר פצ"ד. ועי' בפירש"י ז"ל דחשוב לכל הג' בבות הללו וע"כ דגם בירושלמי חשוב נמי כן ושייך להקושיא ע"ז אמר הדא מסייעא לר' יונה ודוק:

הלכה ב

ואילון אינון הא אית לך חורנין המחזיר את גרושתו משנשאת אסורה לבעל ומותרת ליבם. פי' משום דגרסינן בבבלי במכילתין אי משום פצ"ד לאו שיורא הוא דהא תני חייבי לאוין כו' עי' בתוס' ז"ל ד"ה שייר פצ"ד דכתבו שם ובפצ"ד לא שייך הק"ו במותר לה אסורה כמו במחזיר גרושתו אפי' כשנעשה פצ"ד אח"כ עיי"ש וכונתם ז"ל דאי שייך ק"ו במותר לה אסורה א"כ לא שייך למימר דפצ"ד לאו שיורא הוא דהא תני ח"ל הא טובא קמ"ל דמותר ליבם דלא נימא ק"ו במותר לה כו' וע"כ מדייק הירושלמי למיתני

מחזיר לגרושתו לאשמועינן דלא נימא ק"ו קמ"ל דמותרת ליבם וכן הוא שבא על אחות חליצתו היא דבר והיפוכו מרישא וברישא כבר כתבנו דבאחות חלוצה איכא חידוש בצרה ובפצ"ד הוי אותו חידוש דלא אמרינן ק"ו במותר לה כו' אפילו כשנעשה פצ"ד אח"כ ולאו דהכונה הוא דליתני תרווי' מחזיר גרושתו ופצ"ד ז"א דהא תרווי' שוין ואין בזה חידוש דהא תני ח"ל כדאיתא בבבלי אלא העיקר דצריך לאשמועינן דבר חדש מה שאין נמצא בח"ל דחשוב במתניתין ע"ז מקשה הא מחזיר גרושתו הוא חידש מה שאין בח"ל. דקחשיב במתניתין וא"ל פצ"ד הוי ג"כ אותו דבר חדש מה שאין בח"ל דקחשיב במתניתין ודוק:

הלכה ג

ואילון אינון הא אית לך חורנין. סוטה אסורה לזה ולזה וניתוסף חידוש דאסור היבם בצרה ג"כ כנ"ל חליצה אסורה לזה ולזה וניתוסף ג"כ בצרה ליבום דהא לא גרע צרת חליצתו מצרת קרובת חליצתו וכן פצ"ד דבר והיפוכו ודוק:

הלכה ח

ר' ליונטי בעי קומי ר' יונה בת כהן שנשאת לישראל חוזרת ואוכלת בת ישראל שנשאת לכהן הואיל והיא ראוי' לאכול למה אינה אוכלת פי' דמקשה מניין לנו גוף הדין כשמת הכהן חוזרת לאיסורה דהא לא מצינו רק הדין לקולא דכשמת הישראל ב"כ כי תהי' אלמנה וגרושה מבעלה ישראל חוזרת לאכול אבל היכן מצינו לחומרא דבת ישראל כי תהי' אלמנה וגרושה מבעלה כהן חוזרת לחומרא שלא תאכל דילמא אמרינן ג"כ לקולא דתאכל הואיל והיא היתה ראוי' לאכול אוכלת כו' ומשני ב"כ מתלמדתה של כהן ושניהן במשמע שחוזרין לבתר אלמנת וגרושה למדריגתן הראשונה וע"כ כשם שב"כ חוזרת לאכול כן בת ישראל אלמנת כהן חוזרת שלא לאכול וכן מסיק ר"י בר"ב בשם רב שתי בנות אמורות בפרשה אחת חוזרת ואוכלת ואחת חוזרת ואינה אוכלת פי' דגזה"כ דשתיהן חוזרת ממילא ב"כ חוזרת לאכול ובת ישראל חוזרת שלא תאכל אבל מוכח מן הכתוב דשתיהן חוזרת למקומן הראשון ודוק:

פרק י

הלכה א

ולא יקנסו בה אצל הראשון אר"י משום ריח ערוה נגעו בה פי' ערוה דסוטה דאסורה לבעל ופריך מעתה לא תהא צריכה גט משני כו' רבנן דקיסרין בשם ר"ה כדי לברר איסורו של ראשון מובא ברשב"א ז"ל במכלתין דף פ"ט דהוא שמא יאמרו גירש זה

ונשא זה ונמצאת א"א יוצאת בלא גט ולא יתלו בנישואי טעות משא"כ בשקידש כיון דמותרת לחזור ולא עבדה איסורא ולא קנסוה רבנן לחזור לראשון ע"כ א"צ גט ותלינן בקידושי טעות. ונמצא דסוגית הבבלי והירושלמי הכל אחד דהא דצריכה גט בנישואין ולא בקידושין הוא הכל תלי באסורה לחזור דבמקום דאסורה לחזור ע"כ כדי שיהא מבורר איסורה על הראשון עשאוה רבנן כא"א על הראשון כמו כשגירש הראשון ונשאה השני והוי א"א על הראשון ולאחר הגט מחזיר גרושתו משנשאת אבל במקום דמותרת לחזור והוא בקידושין לא אמרינן דהוי כמו שגירש זה ונשאה זו ולא הוי כמו א"א אלא תלוין בקידושי טעות וע"כ לפ"ז לשיטת ר"ה דהוא כמו מסקנת הבבלי לא הוי ממזר מן הראשון מדרבנן רק כשהחזירה קודם שגירש השני דהרי עשאוה רבנן כמו א"א של שני אבל לאחר שגירש השני אינה על הראשון רק כמחזיר גרושתו משנשאת ואינה רק ח"ל ומזה מוכיח הרמב"ם ז"ל בפ"י מה"ג דאין הולד ממזר מדרבנן. רק קודם שגירש השני משום דכל עיקר דעשאוה רבנן כמו א"א להצריכה גט ולא אמרינן דיתלו בנישואי טעות הוא כדי שיהא ברור איסורה על הראשון ע"כ עשאוה כא"א להצריכה גט ממילא הוי הולד ממזר מדרבנן מהראשון דחד טעמא הוא כיון דצריכה גט מן השני ממילא הולד ממזר מן הראשון וממילא אין ממזר אלא א"א משום דבעי גט אבל לאחר שגירש דהוי ח"ל מהכ"ת דיהא הולד ממזר ומנ"ל דגזרו רבנן על הולד גזירה חדשה הא באמת חדא גזירה הוא כיון דצריכה גט משני משום כדי לעשותה א"א על הראשון ממילא הוי הולד ממזר ומה שרצה במה"פ ז"ל לחלק בדין הזה בין הרמב"ם ז"ל והרמב"ן ז"ל ומפרש לדעת הרמב"ם ז"ל פי' לברר לידע אימת כו' ולפי דברינו אין כאן פלוגתא ועי"ז יתבאר מה דמסיק לקמן:

ניחא דולד ממזר מן השני ולד ממזר מן הראשון בתמי' ר"ב בשם ר"ז דר"ע הוא דר"ע אמר הבא על סוטתו הולד ממזר גרושתו משנשאת הולד ממזר פי' א"כ בין לטעמא דריח ערוה בין לטעמא דשמואל משום שנשאה בהיתר והוי כמו שגירש הראשון ונשאה זה הוי הולד ממזר. ר' יוסי בשם ר' הילא ד"ה הולד כשר פי' מדאורייתא ואך כגיטה כן ממזירה פי' דר"ה לטעמי' דס"ל דהא דצריכה גט הוא משום לברר איסורה על הראשון שתהי' אסורה על הראשון כמו א"א וכיון דעשאוה רבנן כמו א"א על הראשון ממילא הוי הולד ממזר כמו מא"א גמורה וחד מילתא הוא ולא גזירה אחרת על הולד ותלי הולד ממזר משום דבעי גט דהא רבנן עשאוה כא"א ומסיק מה נפיק מביניהון נתן לה השני גט ואח"כ בא עלי' הראשון ע"ד דר"ב בשם ר"ז. הולד ממזר. כר"ע. כיון דמוקי לאו כד"ה

אלא כר"ע וע"ד דר' יוסי בשם ר"ה דטעמא משום דתלי בגיטה ולא תלי בר"ע אלא לד"ה אפילו לחכמים ואז ממילא לאחר הגט לד"ה דהוא אליבא דחכמים הולד כשר ודוק:
סוטה כשם שהיא אסורה לבעל כך היא אסורה לבועל כו' יכול כשם שצרת סוטה כו' נשמעינה מן הדא כו' כל הסוגיא מפרש המ"ל ז"ל בפ"ו מה' יבום עיי"ש:
אמר רבי יודן אתיא כרבנן דתמן כו' דסבירא ליה דא"צ גט גבי אשת אחיו וע"כ אין ראי' מכאן דצרת סוטה מותרת לאחיו של בועל דשאני הכא דלא קני לה אף מדרבנן ולא חשיבה צרת סוטה אבל בעלמא כשעבר הבועל ונשאה ומת ונפלה לפני אחיו כיון דקני לה הוי צרתה צרת סוטה ופטורה ברם כרבנן דהכא כיון דצריכה הימינו גט אין הכי נמי כיון דקנה בה ערוה היא וערוה פוטרת בעלמא צרתה ואם כן הכי נמי אף דהוי מדרבנן מכל מקום דומה לבעלמא כיון דבעלמא צרתה כמותה ופוטרת צרתה כמו כן הכא צרתה כמותה כשם שהיא אסורה כך צרתה אסורה [והא דנקט לשון ערוה פוטרת צרתה הוא בעלמא] [ומתורץ קושיית המל"מ ז"ל] וע"ז אמר ר"ח דלא דמיא לבעלמא אף על גב דבעלמא צרת ערוה כמותה. אבל הכא דמדרבנן הוא בה קנסו ולא קנסו בצרה והא דלא הביאו הראשונים ז"ל האי ירושלמי דתמה ע"ז המל"מ ז"ל נראה לפי עניות דעתי משום דהירושלמי אזיל בשיטה אחריתא ואינו שייך לב' תירוצינו הנאמרין בתוס' ז"ל דף ג' ע"ב דלתירוץ הראשון סוטה לבועל הוי כמו סוטה לבעל אבל לא חמירא מסוטה לבעל וכיון דלגבי בעל לא משכח"ל צרת צרה כן נמי בסוטה לבועל אינו אסור צרת צרה. ובתירוץ הב' דלגבי בועל לא הוי ונטמאה כעריות כיון דלא כתיב לאו. והירושלמי אזיל לטעמי' דשיטת הירושלמי פליג רב ור' יוחנן דלרב צרת סוטה אסורה טומאה כתיב בה כעריות והוא כמו רב בש"ס דילן אבל ר' יוחנן ס"ל דצרת סוטה אסורה רק מדרבנן כדאיתא בסוף הסוגיא ר"י אמר מריח ערוה נגעו פי' דמדרבנן הוא וע"כ מיבעיא שפיר אם רבנן אסרו גם צרת סוטה גבי בועל דאין דומה גזירת חכמים זל"ז ואפילו לתירוץ הראשון שבתוס' ז"ל דגבי בועל הוי כמו גבי בעל מ"מ לירושלמי מיבעיא ליה דכיון דגבי בעל גופי' מדרבנן הוא האיסור דצרת סוטה אפשר דגבי בועל לא אסרו רבנן וכן לתירוץ השני שבתוס' ז"ל דגבי בועל צרת סוטה מותרת הנ"מ לרב דסבירא ליה דכל עיקר דצרת סוטה אסורה הוא רק משום דכתיב ונטמאה וגם כתיב לאו ממילא בבועל דליכא לאו מותרת משא"כ להירושלמי דהוי מדרבנן ולא משום דכתיב נטמאה וגם לאו רק מדרבנן הוא ע"כ מיבעיא לן אם כמו דגזרו רבנן בצרת סוטה גבי בעל כמו כן גבי יבם. ולהכי לא הביאו הראשונים ז"ל האי ירושלמי משום דלדידן דקי"ל כרב. דצרת סוטה אסורה מדאורייתא משום שנאמר ונטמאה. ע"כ תלי בב' התירוצים שבתוס' ז"ל הנ"ל:

צרת סוטה למה היא אסורה ר' יוחנן אמר מריח ערוה נגעו בה פי' מדרבנן רב אמר מפני שכתוב בה טומאה כעריות והוי מדאורייתא עי' במל"מ ז"ל ודוק:

הלכה ג

תמן הוחזקו א"א בפני הכל ברם הכא לא הוחזקה א"א אלא בפני שנים לכשיבאו שנים ויאמרו זהו שקידש הכונה דתרוייהו בפנוי' קמסהדי והא דמסיים לכשיבאו שנים ויאמרו זהו שקידש תפס הלשון דאיתא בירושלמי ב' פעמים א' במס' יבמות פ"ב וב' במס' קידושין פ"ג והתם פירש הר"נ ז"ל בפ' האומר במס' קידושין דאינו בחזקת א"א דהא אותן שאומרים נתקדשה מודין דזהו שקידש ולא הוי עליו א"א ואינו אלא מברר דבריו של האב וקאי התם אמתניתין קידשתי את בתי וא"י למי נתקדשתי ובא אחד ואמר אני הוא דנאמן משום דאין העדים שיבואו ויעידו שקידש יאמרו גם כן שזהו שקידש ולא יעשו עדי קידושין עליו לאיסור אשת איש ע"כ תפס האי לישנא גם כאן כדרך הירושלמי והכונה דלא עשו אותה אשת איש במה שאומרין נתקדשה כיון דלא הוי עדים אחרים על הקידושין כי אם הם והמה אומרים שנתגרשה:
וסיפא פליג על ר' יונה אם נשאת לא תצא כצ"ל:

הלכה ה

רב נחמן בשם ר' יעקב בשם רב נשאת ע"פ שנים אפילו אתא אמרין לה לית אתינן כן הגי' לקמן בפט"ו ה"ד ופי' הק"ע ז"ל ופ"מ ז"ל שם דאמרי לית את הוא ואינו מכירך:

הלכה ז

ולמה לית ר' יוסי פתר הדא דרשב"ל כר"י בר"י אר"מ דהיא צריכה ליה כו' המפרשים ז"ל עמלים לבאר זאת הסוגיא דלכאורה אינו מובן דפריך דמ"ט מספקא ליה לר' יוסי אם למפרע או להבא ולמה צריכה לו הא יש לו למיפשוט מדרשב"ל דע"כ צריך לפתור הדא דרשב"ל כר"י בר"י וע"כ מוכח דלמפרע הוא ומתרץ דלפיכך לא פתר הדא דרשב"ל כר' בר"י משום דצריכה לי' הא ע"ז גופא אנו דנין מדוע צריכה לי' ולא פתר הדא דרשב"ל כר"י בר"י וליפשוט הספק מרשב"ל וגם כל עיקר הקושיא אינו מובן דמאי מקשה ולמה הוא ספק לר' יוסי ולא פשיט ספיקו מההיא דרשב"ל ז"א דכיון דספיקא היא לו למפרע נעשה איש או מכאן ולהבא ע"כ לא פתר הדא דרשב"ל כר"י בר"י והק"ע ז"ל מגי' דצ"ל דהוא צריכה לו לר' יוחנן אליבא דר"י בר"י ובלישנא קמא כתב לחבר הא דמסיק ניחא אלמנה ודחוק מאד וכן פי' הפ"מ ז"ל קשה להבין דמפרש דהא דרשב"ל איכא למימר לחומרא בעלמא קאמר עיי"ש וקשה להבין מאד דלפ"ז עיקר חסר מן הספר וכן הנו"י ז"ל עמל בזה הרבה להבין ומפלפל טובא וגם העיקר חסר מן הספר ע"כ נראה לפענ"ד

לפרש הסוגי' בע"ה ומתחלה צריך להבין ראש הסוגיא ואם לבנו יעדנה לדעת א"ר יוחנן לית כאן לדעת א"ר יעקב בר אחא אית כן כר"י בר"י אר"ש בר אבדימא אפילו תימר אית כאן כר"י בר"י לא קטן הוא עי' בהמפרשים ז"ל שעמלים מאד לבאר הסוגיא הזאת ואני בעניי לא זכיתי להבין הפשט בזה הסוגיא ולא נתקררה רוחי עד שנראה לפענ"ד שיש כאן ט"ס קטן המצוי מאד מאד בדפוס וקצת מוכרחני לזה הא דפליגי ר' יוחנן ור' יעקב בר אחא ולא מצינו דר' יוחנן יחלוק עם ר' יעקב בר אחא ובעלמא איתא ר' יעקב בר אחא ר' יוסי בשם ר' יוחנן הרי דר' יוסי תלמידו דר' יוחנן ור' יעקב בר אחא תלמידו דר' יוסי ע"כ נראה לפענ"ד דהא דגרסינן א"ר יוחנן לית כאן לדעת הי' כתוב בר"ת אר"י והיא ר"ת ר' יוסי והמדפיס הדפיס ר' יוחנן [ודבר זה מצוי כמה פעמים בירושלמי ובמדרש אר"י בר"ת ובעו"ה אין אנו יודעים מי הוא הבעל מימרא עד שיבוא משיח צדקינו ויגלה לנו וכן כתב המחבר מתנות כהונה ז"ל על המדרש בהקדמתו עיי"ש] ועפ"ז יהי' דבר גדול אצלינו ויאיר עינינו בע"ה בכל הסוגיא בלא שום שיבוש ועי"ז יאיר עינינו האיך דקאמר אמורא על הברייתא דלית כאן דמנ"ל דלית כאן אלא הענין הוא דבראשית הסוגיא קאמר הגמ' סתם ברמז ואח"כ מבאר הגמ' שיטה אחרת ועי"ז יאיר עינינו מה דקאמר לעיל וכמה פעמים מצוי בירושלמי דגרסינן סוגיא סתומה לנו וע"י סוגיא אחרת אנו רואין האיך אור גנוז בסוגיא הסתומה אצלינו במקום אחר וכמה פעמים נתבאר מהסוגיא שלאחרי' תומ"י ועצמו מספר ולדוגמא עי' בר"פ כ"ג ובדברינו שם ובמס' כתובות פ"ק ה"ב [וה"נ מתחיל ב' שיטות ואם לבנו יעדנה חדא סמוכה לחבירתה ומהסוגיא השני' נתבאר הראשונה] וה"פ דאמר ר' יוסי לית כאן לדעת דהא קשה לו מהברייתא דמביא בסוגיא אחרי' דמתחיל אח"כ ואם לבנו יעדנה דגרסינן שם בן תשע שנים עושה אלמנה לכה"ג דמבאר בסוגיא השני' דלא משכח"ל רק ביעוד לקטן ע"כ קאמר ר' יוסי לית כאן לדעת ע"ז השיב לו סתם ר' יעקב בר אחא אית כאן ודוקא מדעת ואך דאתיא כר"י בר"י כמו דמשני בסוגיא השני' ר' אבין כן משני ר' יעקב בר אחא והוא ר"י בר"י דמובא בסוגיא השני' דר"י בר"י אומר סימן ומשכח"ל בבן תשע שיעשה אלמנה לכה"ג אף בלא יעוד אף דיעוד ליכא בקטן מ"מ אתיא הא דבן תשע עושה אלמנה לכה"ג משום דלר"י בר"י בן תשע לאו קטן הוא וכמו דמפרש תומ"י ר"ש בר אבדימא כמו ר' יעקב בר אחא אר"ש בר אבדימא אפילו תימא אית כאן ומ"מ ניחא דכר"י בר"י ולא [ובמס' קידושין גרסינן ולא קטן בוא"ו] קטן אליביה דר"י בר"י בניחותא אבל שלא לדעת לא מהני ביעוד בקטן והסוגיא הזאת סתומה ואח"כ מתחיל סוגיא אחרת פלוגתא דר"י ורשב"ל בזה והסוגיא הזאת נשנית מפורש פלוגתן של האמוראים וכל השקלא וטריא בזה הענין דפריך על

דרשב"ל דס"ל דצריך דעת ביעוד מהברייתא דבן תשע ומשני ר' אבין מפורש דאתיא כר"י בר"י ומביא הברייתא דר"י בר"י מפורש דס"ל דמשכח"ל בן תשע שאינו קטן ואח"כ מביא הא דר' יוסי מיבעיא ליה אם למפרע או לאח"כ מכאן ולהבא ומפרש דר' אבין פשיטא ליה ע"כ דלר"י בר"י למפרע נעשה איש. והשתא מסיק הגמ' לפרש ולהסביר הטעם דלפ"ז מובן הא דבהסוגיא הקודמת מדוע אמר ר' יוסי לית כאן לדעת ולמה לא רצה לאוקמי' כר"ש בר אבדומא דאית כאן לדעת כר"י בר"י ויפתור גם הוא הא דרשב"ל כר"י בר"י ולמה לי' למימר על הברייתא לית כאן לדעת ומ"ט דידי' ע"ז מפרש להו ר' מנא משם דלר' יוסי צריכה לי' אם למפרע או מכאן ולהבא כמו דמסיק ר' יוסי בעי עמדו בו סימנין למפרע כו' וע"כ לא פתר ר' יוסי הדא דרשב"ל כר"י בר"י וא"כ אמר לית כאן לדעת ובהאי סוגיא השני' דמפורש האיבעיא דר' יוסי מסמיך הגמ' הא דפילפלו הבני הישיבה עם ר' מנא בההיא דר' יוסי דסוגיא דלעיל. וזה מצוי כו"כ פעמים כן נראה לפענ"ד בע"ה פירוש דהאי סוגיא:

הלכה ח

שמואל אמר דברי ר"מ עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול ודכוותי' נעשה חליצת בן תשע כו' הכל מדברי ר"מ היא כדמוכח מהבבלי דף צ"ו ורבנן אמרי אין חליצת בן תשע כלום וכדמפרש למה עשו ביאת בן תשע כו' פירש דקשה ליה מ"ש ביאה ומ"ש חליצה עי' לעיל בדברינו בפרק ה' ה"ז שביארנו שם יפה האי סוגיא לשיטת התוס' ז"ל והרמב"ן ז"ל הכא איתמר חולצת והכא איתמר מתייבמת הן דתימר חולצת רבי מאיר ורבי שמעון והן כו' פי' דהתם בפ"ג דפליגי רבי שמעון ות"ק לענין מאמר לענין אשת ב' מתים דת"ק סבירא ליה דעל ידי מאמר הוי אב"מ ורבי שמעון סבירא ליה דעל ידי מאמר לא הוי אב"מ וסבירא ליה שם הת"ק דשתיהן חולצת ולא מתייבמת אף הצרה דאב"מ אינה מתייבמת והכא ס"ל הת"ק דר' שמעון דעל ידי מאמר הוי אב"מ דהצרה מתייבמת ע"ז משני דהכא הת"ק דר"ש והתם הת"ק דר"ש לאו חד תנא הוא אלא הכא בפ"ג הת"ק דר"ש הוא ר"מ דס"ל כל שאין מיבמוני אין את מייבם צרתי והכא הת"ק דר"ש הוא רבנן והיינו דגרסינן ההיא דאת אומר חולצת ר"מ ור"ש וההין דאת אמר מתייבמת רבנן ור"ש ולאו חד ת"ק הוא אלא הכא ר"מ ור"ש והכא רבנן ור"ש ודוק:

כמה דתימר בן תשע שנה ויום אחד עד בן שתים עשרה שנה ויום אחד שהביא ב' שערות למפריעו אינו נעשה איש כצ"ל ודכוותי' בן עשרים שנה שלא הביא ב' שערות פי' האי בן עשרים שלא הביא ב' שערות השנוי' במשנתינו דומיא דבן תשע כו' מכאן ואילך הוא הוא נעשה איש אפילו אם יביא בשנת העשרים:

פרק יא

הלכה א

כיני מתניתא נושאין אחר האנוסה ואחר המפותה אנס אשה מותר באמה פיתה אשה מותר בבתה האונס והמפתה על הנשואה חייב א"ר יוחנן דרך נישואין שנו נשא אשה ואח"כ אנס את אמה כו' פי' משום דבמתניתן גרסינן נושאין על האנוסה ועל המפותה בלשון על וכן בסיפא נקט ג"כ בלשון על האונס והמפתה על הנשואה והיכי משכח"ל לשון על דלשון על מורה דעדיין הוא נושא את אשתו ואח"כ אנס את בתה עלי' כמו מלשון נושא אשה על אשתו פי' דמחזיק עדיין את אשתו ונושא אחרת עלי' וא"כ בשלמא בסיפא שפיר שייך הלשון דעל. כלומר דאנס ופיתה על אשתו בשעה שעדיין נושא ומחזיק את אשתו אנס בתה עלי' משא"כ ברישא לשון על האנוסה ועל המפותה קשה דמשמע דאנוסה ומפותה אשתו הוא ונשא בתה עלי' בתמיה והאיך שייך לשון על הא אנס אותה פעם אחת או כמה פעמים ואחר האונס והפיתוי הרי היא כנכרית אצלו והאיך שייך לשון על דנשא בתה או אמה עלי'. וע"כ קאמר כיני מתניתא נושאין אחר האנוסה ואחר המפותה לא בלשון על אלא בלשון אחר פי' אנס אשה נושא אח"כ אמה וכדמסיק אנס אשה מותר באמה פיתה אשה מותר בבתה. האונס והמפתה על הנשואה חייב. פי' אבל בסיפא גרסינן שפיר על וס"ל דדווקא על אז חייב אבל לאחר שמתה אשתו אינו חייב שריפה על אמה או על בתה וכמו שמבואר בסוף הסוגיא דס"ל דדווקא כשאנס או פיתה על אשתו בחיי אשתו אבל אם מתה או נתגרשה אשתו אז אינו חייב שריפה על אמה וע"ז קאמר ר' יוחנן דאינו כן דעל דתני במתניתין לאו דווקא וכיני מתניתא למתניתא בסיפא כמו דכיני למתניתא ברישא כדמסיק נשא אשה ואח"כ אנס את אמה חייב נשא אשה ואח"כ פיתה את בתו חייב פי' לא תימר דאינו חייב אלא כשאנס ופיתה על אשתו ז"א אלא אפילו לאח"כ נמי חייב דאפילו לא אנס ופיתה על אשתו אלא נשא אשה ואח"כ אנס את אמה ולא עלי' נמי חייב. והא דקתני על הנשואה פי' דרך נישואין שנו והנפ"מ בין רישא לסיפא הוא דברישא נושא על האנוסה ובסיפא אנס על הנשואה ועל דרישא ועל דסיפא חדא הוא דפירושו לאח"כ ותיבת על האנוסה ועל המפותה או על הנשואה הוא לאו דתיבת על מורה דעדיין היא אנוסה ועדיין היא נשואה אלא כונת על הוא מורה על איזה דרך הוי' לי' בהאשה על דרך אונס ופיתוי או על דרך נישואין. ובזה יתבאר הא דגרסינן בסמוך:

כתיב ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זימה הוא בכולהון כתיב שכיבה וכאן כתיב לקיחה ללמדך לעולם אינו מתחייב על השני' עד שתהא הראשונה זקוקה לו פי' דתהא

עדיין לקוחה לו האשה ואז חייב שריפה כשפיתה את אמה אבל אם מתה או נתגרשה אז פטור משריפה [עי' במס' סנהדרין דף ע"ו גבי חמותו לאחר מיתת אשתו דאינו בשריפה ושם יליף מאותו ואתהן והכא יליף ממה דמפיק בלשון שכיבה ללשון לקיחה דללמדך בא דאינו חייב רק דווקא כשהיא לקוחה אבל כשאינה זקוקה לו אפילו שהיא בחיים כגון נתגרשה נמי אינו חייב] ופריך אינו או אינו אלא דרך נישואין פי' לאו דלשון לקיחה מורה דאינו חייב עד שתהא עדיין לקוחה ז"א דמנ"ל דצריך דתהי' עדיין לקוחה דילמא א"צ אלא דתהי' דרך נישואין ואי כתב איש אשר ישכב את אשה ואת אמה וגו' הא"מ דאפילו דרך שכיבה כגון שפיתה את אשה ואח"כ פיתה אמה חייב. ע"כ כתוב אשר יקח ללמדך דאינו חייב אלא כשנשא הראשונה דרך נישואין ולא כשפיתה אבל מנ"ל דצריכה להיות עדיין זקוקה לו ז"א אלא דהעיקר בא ללמדינו דאינו חייב אלא א"כ הראשונה היתה בדרך נישואין ואפילו כשמתה או גירשה אח"כ ג"כ חייב [ופי' דרך נישואין כמו דרך נישואין דגרסינן ברישא] ע"ז משני דז"א דללמדך דצריכה הראשונה להיות בדרך נישואין לא צריך לאשמועינן כיון דהכתוב כתיב בפ' עריות וכבר למדנו שאין קידושין בעריות לעיל בפ' י' ה"ה ילפינן דבפרשת עריות לא תפסי קידושין. וע"כ אינה נכתב בפ' עריות אלא א"כ לא תפסי בה קידושין ולא משכח"ל קידושין בעריות לעולם. וזה כבר למדנו וא"כ למה לן לשון קיחה ללמדך דאינו חייב עד שתהי' הראשונה בדרך נישואין ולא בדרך פיתוי דבל"ז הא"מ דאפילו אם פיתה אשה ואח"כ אמה הוי ערוה וחייב דז"א דהאיך הוי אמינא כן. דזה הוי ערוה וא"כ יהיה ערוה בפ' עריות והי' בה תפיסת קידושין וזה אי אפשר דכבר למדנו שאין קידושין בעריות וע"כ כיון דנכתב בפ' עריות. ממילא ידעינן דע"כ הראשונה בדרך נישואין וע"כ הוי השני' ערוה דאין קידושין תופסין בה וא"כ ל"ל דלשון קיחה בא ללמד לן דהראשונה הוא בדרך נישואין דז"א דזה כבר למדנו שבעריות אין קידושין דאין תפסי קידושין והוי ערוה וממילא בע"כ הוי הראשונה בדרך נישואין דאל"כ הי' קידושין בעריות אלא ע"כ דלשון קיחה בא ללמד שתהא עדיין לקוחה לו וצריכה הראשונה להיות זקוקה לו ופריך והכתיב לא יקח איש את אשת אביו פי' גם שם קשה למה כתיב בלשון לקיחה ולא בלשון שכיבה ומה בא ללמדינו שם בלשון לקיחה ולמה לא כתב שם שכיבה ומשני בא להודיעך שהי' מותר בה עד שלא נשאת לאביו פי' דבל"ז הא"מ דאינו אסור רק בשנולד לאחר שנשא אביו אשה אבל אם אביו נשאה אח"כ כיון שהי' מותר בה מתחלה מותר אח"כ ולא דמי לדודתו וכלתו דכתיב לשון שכיבה דהתם ליכא למטעי משא"כ כאן וכן מסיק על אשת אחיו דהא"מ דהיתה

מעולם אשת אחיו. וכן גבי אחות אשה הא"מ דהיתה מעולם אחות אשתו ונולדה אחר שנשא אשתו ע"כ קמ"ל לשון לקיחה ללמדך שהי' לו בה ליקוחין מתחלה:

הלכה ב

במד"א בזמן שהכירה משנתגייר כו' הוא כשיטת הבבלי דעיקר אתא מתניתין לאשמועינן דפטורה מן החליצה אבל אי בעי למנסב שרי:

ר"פ אמר קומי ר' יוסי בשם ר' יוסי עבד שבא על אמו חייב חטאת ואמרת אליהם לרבות עבדים או נאמר לחלבים. אית אמרת פי' דילמא דווקא לחלבים איתרבי בפ' קרבנות על העבדים חטאת חלב וה"ה לכל החטאות והא דנקט חלב משום דכן דרך הגמ' להזכיר תמיד חלבים ועריות גבי חטאת של חייבי כריתות וה"ה לכל חייבי כריתות עי' בירושלמי בר"פ כלל גדול בה"א עיי"ש ע"כ במקום דבעי לאפוקי עריות ולהביא במקומה שאר חייבי כריתות מזכיר חלבים לחודה. ופי' אימא אית אמרת חלבים וה"ה שאר ח"כ אבל עריות פטור כיון דליכא גביה מיתה וכרת. ונשאר בקושיא:

מה מצינו בזיקת אם שעשה בה צד שנתגיירה כצד שלא נתגיירה כו' פי' דהוא התחלת ענין. וקאי על המתניתן דגרסינן בלשון המשנה כך. גיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין אפילו הרתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה [ומפרש בבבלי דהרבותא היא דאפילו תרווי' לידתן בקדושה ואתא לאחלופי בישראל אפ"ה שרי] וכן שפחה שנשתחררו בניה עמה וע"כ הסיפא דשפחה שנשתחררו בני' עמה יש לפרש בשני אופנים או דקאי על כל המתניתין כמו בגיורת שנתגיירו בני' עמה דרישא וכן גם הסיפא אפילו היתה הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה כדאיתא בבבלי דף צ"ו ע"ב אע"ג דתרוויהו לידתן בקדושה ואתא לאחלופי בישראל להיות אסורה לעלמא עד שתחלוץ ע"כ קמ"ל דאפ"ה שריא לעלמא ולא צריכה חליצה כמו כן גבי שפחה שנשתחררה אפילו היתה הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה נמי אין חולצין ואין מייבמין או דילמא מדמסיים וכן שפחה שנשתחררה בני' עמה משמע דווקא בגוונא דרישא. הגיורת שנתגיירו בני' עמה אבל לא בגוונא דסיפא דאינו מפורש במתניתין גבי שפחה. ע"ז קאמר הגמ' דמפרשינן בסיפא גבי השפחה שנשתחררה בני' עמה. כמו דינא דרישא לגמרי גבי גיורת שנתגיירו בניה עמה מה מצינו בזיקת אם דעשה בה צד שנתגיירה כצד שלא נתגיירה ובאם איכא צד שנתגיירה וצד שלא נתגיירה דנתגיירה בין הריון ללידה הרי נעשה בה צד שנתגיירה כצד שלא נתגיירה ולא אמרינן דזקוקה ליבם לחליצה משום הצד של גיורת משום דהיתה ולידתו בקדושה ודמיא לישראל אלא עשה

בה צד שנתגיירה כצד שלא נתגיירה אף סיפא גבי שפחה נעשה בה צד שנשתחררה כצד שלא נשתחררה ואפילו היתה הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה שנשתחררה בין הריון ללידה אין חל הזיקה על צד שנשתחררה אף דשפחה דומה קצת לישראלית ויותר יש לחוש משום אחלופי בישראלית מ"מ דינה כמו ממש גבי גיורת בין ברישא בין בסיפא וזיקת אם קרי לרישא גבי גיורת ומדמה במה מצינו:

פרק יב

הלכה א

אמר ר' ינאי חלץ הוא והתירה היא חלץ היא והתירה הוא חליצתה פסולה. אם רצה להחזיר לא יחזיר. פי' דנפסלה עליו. ושאל למה משום שאין שתיהן בה או משום שאינן על הסדר. פי' למה הטעם דהחליצה פסול. בשלמא ברישא החליצה פסול משום שחלץ הוא. משא"כ בסיפא דאין לנו טעם רק לפסול רק התרה ולא החליצה ולמה החליצה פסולה. ע"ז שאל למה או משום שאין שתיהן בה וכ"ז דלא הותרה. גם החליצה פסולה. או משום שאינן על סדר דהי' קודם החליצה ואח"כ ההתרה וע"כ אפילו תתיר אח"כ לא מהני ג"כ עד שתחזור החליצה לאחר ההתרה [כמו דקי"ל במס' יומא דף מ"ט קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה כלום ואם בפר ולא בדמו של פר. וצריך לשחוט פר אחר מחויב לעשות עוד הפעם קטורת חדשה] והיינו דפשיט מה נפיק מביניהן חזרה והתירה לאחר החליצה וא"ת משום שאין שתיהן בה הרי שתיהן בה ולמה נקט סתם חלצה היא והתיר הוא חליצתה פסולה ולא נקט הנפ"מ החליצה פסולה עד שתחזור ותתיר היא ונקט סתם אף שחלצה היא מ"מ חליצתה פסולה בשלמא ברישא כשחלץ הוא שפיר נקט החליצה פסול. דהא מעשה החליצה פסול וצריכה לחזור מעשה החליצה אבל בסיפא למה פסול מעשה החליצה הא מעשה החליצה היה כדת ורק מעשה ההתרה לא הי' כדת הול"ל דהחליצה פסולה עד שתחזור ותתיר היא אלא ע"כ הוי לית טעמא דלא משום שאינן על סדר וע"כ אפילו כשתחזור ותתיר ע"כ צריכה לחזור מעשה החליצה וע"כ נקט סתם חליצתה פסולה דאפילו כשתתיר אח"כ נמי חליצתה פסולה. וכה"ג איתא בירושלמי כמה פעמים דשאל מה טעם או כך או כך ומסיק דמה נפק מביניהון כך וכך וע"כ דהטעם הוא כך והוא ג"כ משום דסתמא נקט ואי לפי טעם כך הי' נפ"מ בדין ונקט סתם בלא שום חילוק אלא ע"כ דהטעם הוא כך וע"כ אין שום נפ"מ ונקט סתם. ולדוגמא עי' בפ"ג דמס' ברכות ספ"ג ובפ"ג דמס' סוכה ה"ו ותמצא ממש כזה והכי נמי ממש דכוותי' דשאל הטעם וזה נפקא מינה לדינא ופשיט מזה גופיה דאם כן

מה נפיק מביניהון כך וכך נפקא מינה. ומדוע נקט סתם. דלעולם החליצה פסולה אלא על כרחך משום שאינן על הסדר ועל כרחך אין שום נפקא מינה לדינא ועל כן נקט סתם:

הלכה ג

שמואל אמר חלצה ולא רקקה תרוק ואתיא כר"א פי' תרוק דמחויבת לרוק אבל מעשה החליצה הוי מעשה ואם רצה להחזיר לא יחזור כדאיתא בהלכה דלעיל ואתיא כר"א דאי לר"ע הרי חליצתה כשירה ואם נשאת לשוק די בדיעבד בחליצה לחודה וא"צ לרוק ר"ה בשם ר"א חלצה אבל לא קראתה ולא רקקה חליצתה פסולה עוד היא דר"א דאילו לר"ע כשירה דברי חכמים כו' כו' לא עשה כלום עד שתחלוץ ותרוק ואי לא רקקה לא אמרינן כשמואל דתרוק אבל מעשה החליצה הוי מעשה ומועיל שלא יחזור ז"א אלא דלא עשה כלום עד שתרוק:

א"ל בתנאים שבו קידש פי' כמו דגרסינן מפורש במס' קידושין בירושלמי פ"ק ה"א גבי שטר קידושין שכתב על איסורי הנאה דפליגי שם אם תפסי קידושין או לא ומסיק דבאיסור הנאה דדבריהן מקודשת ופריך מההיא דאמר רב המקדש בחמץ משש שעות ולמעלן אפילו בחוטי קרדנייתא אין חוששין לקידושין ומשני תמן בגופו קידש ברם הכא בתנאים שבו קידש פי' בתנאים ובדברים שכתוב בו האמ"ל כפי' הפ"מ ז"ל ופריך מעתה אפילו באיסור הנאה. ד"ת תהא מקודשת כיון דלא קידש בגופו של שטר אלא ע"כ מדאינה מקודשת בכתב על איסור הנאה ד"ת. ע"כ דקידש גם בגופו של שטר ג"כ ומקדשה בגוף השטר שתהי' גוף השטר קנוי לה אז מתקדשת בתנאים שבו אבל לא בתנאים לבד [והא דנקט לשון תנאים שבו ולא נקט לשון בדברים שבו הוא משום דהי' רגילין לכתוב שטר קידושין בתנאים ואותו קראו חכמים סימפון כדאיתא במס' גיטין פ"ק מ"ש ובקידושין פ' האומר סדר סימפון כך הוא אני פב"פ מקדש ליך אנת פב"פ ע"מ ליתן ליך מוקמת פלן כו' עיי"ש וכיון שכן הי' רגילין לכתוב בשטר קידושין ע"כ קאמר בתנאים שבו קידש] והיוצא לנו מזה דאיכא פלוגתא בזה במקדש בשטר אם קידשה גם בגופו של שטר ג"כ או רק בתנאים שבו. ונפ"מ באם השטר הי' כתוב על איסור הנאה. וזה דשאל ר' אבא מר' אימי אם קידש בגופו של סימפון או בתנאים שבו א"ל בתנאים שבו קידש והוא הסוגיא דפ"ק דקידושין ה"א:

הלכה ד

תמן תנינן הכל חייבין בראי' כו' עד סוף הסוגיא עי' בפ"ק דמס' תרומות בשנו"א ז"ל עיי"ש היטב ודוק:

הלכה ו

וקרי' מעכבת הוא לשון הגמ' לעיל ה"ד ומובא הכא אגב גררא כדרך הירושלמי בכמה מקומות כדי לסיים עלה הענין הנוגע להלכה זו ובהלכה זו דמיירי מסדר החליצה כולה נקט להא לסיים עלה אע"ג דאין קרי' מעכבת לר"ש בר"י מ"מ סדר הקרי' צריך להיות על הסדר כדמסיק ודוק:

פרק יג

הלכה א

ר"י אמר ממאנת היא ביבום עד סוף הסוגיא מבואר היטב בדברינו לעיל בפ"ק ה"כ בע"ה עיי"ש:

הלכה ו

אמר גירושין כו' עד חזריו לא גרסינן לזה כן משמע ברשב"א ז"ל וברמב"ן ז"ל וכן כתבו המפרשים ז"ל:

אמר רבב"מ מסתברא כמ"ד צרתה מותרת ברם כמ"ד צרתה אסורה מנפ"ש צד שקנה בה כנגדו היתר בצרתה וצד שלא קנה בה כנגדו היתר בצרתה פי' דצד שקנה בה דהוי בזה הצד צרתה הא זה הצד לא הוי ערוה דהא לא הוי שוב גרושת אחיו זה הצד ואלא הצד שלא קנה בה דהוי ערוה של גרושת אחיו הא בזה הצד לא הוי צרה. ומשני אר"ש וכי יש מנפ"ש בעריות מהו כדון כל יבמה שאין כולה לפנים צד הקנוי שבה לידון משום ערוה. וערוה פוטרת צרתה. פי' לשון הזה היא לשון הש"ס הזה בירושלמי במס' קידושין פ"ג ושייך התם לשון הזה ומשמש בזה הלשון בכל הש"ס וכן לעיל בפ"ב ה"ב גרסינן נמי זה הלשון וכן דרך הירושלמי תמיד ולפעמים גם בבבלי הוא כן אבל עכ"פ הכונה אחת דכיון דחד צד של הקטנה שלא קנה בה הוי ערוה וע"כ אפילו הצד השני אסור משום דדמיא לצרת ערוה. וע"כ ממילא הצרה דהוי צרתה לצד השני הוי ג"כ כצרת ערוה דדמיא לצרת צרה וע"כ ממילא כיון דהצד הזה שלא קנה בה בקטנה אסור ופטורה אף מחליצה כערוה וע"כ הצד השני הוי כצרת ערוה וממילא צרתה של הצד הזה נמי אסורה משום צרת ערוה דדמיא לצרת צרה אבל הרשב"א ז"ל והרמב"ן ז"ל כתבו דלדידן דלא קיימא לן בקטנה שני צדדים אלא מדאורייתא לא קנה לה ומדרבנן קנוי' לגמרי אם כן ממה נפשך מותרת בין לפי הדאורייתא בין לפי הדרבנן עיין שם:

ר' יודן בעי כמה דאת אמר תמן ויחלוץ הוא שייך לבתר מתני' דקמן ה"ז וכן הי' גי' הישינה ורק המפרשים ז"ל הכניסו בזה הלכה והק"ע ז"ל מוחק לגמרי ודוק:

ר' יודן בעי כמה דאת אמר תמן ויחלוץ צד הקנוי שבה ויכניס צרתה הוא הגי' הישינה לקמן בה"ח והמפרשים ז"ל הגי' ויפטור וע"כ נשתרבב גם כאן הגי' הזה ובאמת הוא כגי' הישינה שם וכאן דגרסינן ויכניס צרתה. ופי' הוא כמו שפי' בנו"י ז"ל דתמן הוא לעיל בס"פ האשה רבה גבי בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואם לא ידעה משהגדיל הראשונה חולצת ולא מתייבמת והשני' או חולצת או מתייבמת עיי"ש בנו"י ז"ל ולפי דרכינו יתפרש בע"ה הסוגיא הזאת כך דהאי ר' יודן בעי שייך בסוף הלכה ז' ונשתרבב ונדפס בסוף ה"ו ומצוי דבר זה כמה פעמים בירושלמי [ואין זה חידוש וגירסא אחרת ויש להראות כו"כ פעמים לדוגמא ואכמ"ל] וה"פ דמקשה על סיפא דמתניתין דר' יהושע דס"ל דמוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה אמאי אינו מיבם אשת אחיו הא קי"ל גבי נישואי קטן גבי בן ט' שבא על יבמתו ולא ידע משהגדיל דהראשונה של נישואי קטן חולצת והצרה כונס. א"כ גבי קידושי קטנה נימא ג"כ כן דיוצא אשתו בגט ויכנוס אשת אחיו כמו דלא אמרינן בקידושי קטן כיון דחולץ להראשונה הוי השניה אסורה משום לא יבנה זה לא אמרינן בחליצה מנישואי קטן דהוי רק על חד צד אלא דחולץ צד הקנוי לו וכונס השני' אף הכא ויחלוץ תיבת ויחלוץ כו' ויכניס צרתה הוא נשתרבב מסוף ה"ח לקמן דגרסינן שם ויחלוץ כו' ויכניס צרתה והכונה הכא היא דויגרש צד הקנוי שבקטנה ויכניס אשת אחיו ולא הוי מקצת אחות גרושתו כמו דלא הוי מקצת לאו דלא יבנה ופריך הגמ' עד דאת מקשי על דר' יהושע כצ"ל [ומוכח הוא] קשייתה על דר"א כלומר דלמה את מקשה על סיפא על דר"י הרי יש לך להקשות על דר"א ולמה דלגת ועברת רישא דמתניתן על דר"א ולא מקשית כלום עד הסיפא דר' יהושע הרי לית נן יכול למיקשי לה על דר"א בתמי' הא ר"א שמותי הוא ובית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות ובמתניתין מיירי בנישואין דגרסינן ברישא דמתניתין שני אחין נישואין ב' אחיות ועלה קאי כל המתניתין גדולה וקטנה ומיירי על כרחך גם כן בנשואה וכן לבית שמאי אין ממאנין אלא בבעל ולא ביבם ומדוע עברת על רישא דמתניתין בדרבי אליעזר ולא הקשית כלום ודוק:

הלכה ח

כמה דתימר תמן יחלוץ צד הקנוי שבו ויכנוס צרתה אמר אף הכא כו' הוא כמפורש לעיל בה"ז דמקשה מהא דס"פ הבא ע"י דבן תשע שבא על יבמתו דחולץ להראשונה והשני' או חולן או מייבם אלמא דכיון דאינו קנוי' לגמרי יכול לחלוץ צד הקנוי ולכנוס להשניה ולמה לא אמרינן גם כאן כן ע"ז משני כן אמר רשב"ל לא מצינו ב' יבמות אחת חולצת ואחת מתייבמת והתם בבן תשע שבא על יבמתו דלא חיישינן לזה יפה פירש

הנו"י ז"ל דהתם יאמרו הא דחלץ לראשונה הוא מפני זיקת המת והא דמיבם להשניה הוא מחמת נישואי אחיו השני:

פרק טו

הלכה ג

אמרין יאות כתובה ד"ת ומזון הבנות מדבריהן כו' אלא בכסף כתובת אמן פליגין מבואר בע"ה יפה הסוגיא הזאת בפ"ו עיי"ש:

הלכה ה

ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן ר' הילא בשם ר' אלעזר מודה ר"מ בראשונה באחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת דלא הוי הכחשה הגם דבעדים כה"ג כשבאו בב"א לא תנשא אבל בב' נשים תנשא ודווקא באחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג בזה הוי הכחשה. וכדמסיק מה בין שני' לראשונה ראשונה לא עשו בה דבר אצל חבירתה כלום כדאיתא בתוס' ז"ל בשם רבינו יואל ז"ל דבצרה אומרת לא מת לא הוי הכחשה דכיון דמכחשת צרתה אין לנו להאמינה אבל בסיפא דאומרת נהרג הוי הכחשה דשתיהן באות להתיר עצמן ואין מכונת דבריהם דאמרי בדדמי עכ"ל התוס' ז"ל ומובן עי"ז כונת הירושלמי דברישא הרי באתה להעיד על חבירתה ולא עשו דברי צרה אצל חבירתה כלום משא"כ בסיפא דלא באתה להעיד על חבירתה אלא על עצמה:

אמר ר"א מודה ר"י ור"ש בעדים כדמסיק דלא עשו דברי צרה אצל חבירתה כלום משא"כ בעדים הוי הכחשה וס"ל כר' יוחנן לקמן דהכחיש עדות בתוך עדות בטלה העדות. ע"ז אמר ר' יוחנן אם אמרה ר"א מני שמעה ר"ל דהוא שמע שיטתי דהכחיש עדות בתוך עדות בטלה העדות משא"כ לרב ה"ה בעדים דהכחיש עדות בתוך עדות לא בטלה העדות ולאו משום דלא עשו דברי צרה אצל חבירתה כלום ז"א דווקא אליבא דר"מ דס"ל הכחיש עדות בתוך עדות בטלה העדות וס"ל דהוי הכחשה מ"מ מודה ברישא ע"ז צריך לומר משום דלא עשו דברי צרה אצל חבירתה כלום משא"כ במת ונהרג דלא מעידה על חבירתה אלא על עצמה כנ"ל אבל אליבא דר"י ור"ש דס"ל דתנשא לאו משום טעמא דלא עשו דברי צרה אצל חבירתה כלום אלא דאפילו הי' הכחשה אין בכך כלום ולפ"ז ממילא כיון דאנן קי"ל כרב ממילא ה"ה עדים וע"כ שפיר פסק השו"ע מתשו' הרא"ש ז"ל דה"ה בעדים משום דקי"ל כרב וכן מפורש בירושלמי:

הלכה ח

ותהא נאמנת לומר מת חמי לא כן סברינן מימר כשם כו' פי' המפרשים ז"ל קשה מאד וגם הנו"י עמל הרבה וג"כ קשה להבין ונראה לפענ"ד דמתפרש בפשיטות עפ"מ דגרסינן לעיל בפרקין ה"ד רב נחמן בר' יעקב בשם רב נישאת ע"פ עדים שנים אפילו אינן אמרין לי' לית אתנו [והוא כדאיתא בש"ס דילן ע"פ שני עדים לא תצא אפילו כשבא בעלה כדמסיק שם ל"צ בשאין ידעינן לי' ויכר יוסף את אחיו וגו' עיי"ש בגמ' דבלא ידעינן לי' אפילו ע"פ ע"א לא תצא אך בדאתא בי תרי ואמרין אנן הוינן בהדי' מכי נפק עד השתא אז בנשאת ע"פ ע"א תצא וע"פ שנים לא תצא] ר"ל לית את אין אנו מכירין אותך ר"ש בר רב יצחק בעי הגע עצמך שהוא אדם מסוים כגון אימי אר"י בר"ב ולית כמן בר נש דמיי לר' אמי ועפ"ז מבואר היטב הסוגיא הזאת בפשיטות דלשון המשנה הוא כך האשה שהלכה היא ובעלה למדה"י באת ואמרה מת בעלי תנשא ותיטול כתובה וצרתה אסור' ומסיים הפלוגתא דר"ט ור"ע בענין תרומה וכן באמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי תנשא ותיטול כתובה וחמותה אסורה ומסיים ג"כ הפלוגתא דר"ט ור"ע לענין תרומה. משמע מלשון זה האשה שהלכה היא ובעלה למדה"י משמע דהיו בכאן והלכו מכאן למדה"י היא ובעלה כן ברישא לענין צרתה כן בסיפא לענין חמותה ומדלא נקט בסיפא שהלכה היא ובעלה וחמיה למדה"י משמע דחמיה הוא מעולם במדה"י אך חמותה באת לכאן והוחזקה א"א ואח"כ הלכה היא ובעלה למדה"י ואמרה שמת בעלה ואח"כ חמי דאינה נאמנת על הצרה ועל חמותה ע"ז מקשה דלמה אינה נאמנת על חמותה הא כל עיקר הטעם דאינה נאמנת משום דחשודה לקלקלה מפני שנאה כדאיתא לעיל בחמותה וצרתה וכל החמש נשים דהוא מפני שנאה חשודים לקלקלה וכמים פא"פ כו' א"כ הכא גבי חמותה לא יקלקלה דהא אנן לא ידעינן לי' הכא ואין מכירין לו וכשיבוא בעלה ג"כ לא יקלקלה כלל והיינו דפריך ותהא נאמנת לומר מת חמי לא כן סברינן מימר כשם שאינן נאמנות כו' והרי הוא רק משום שנאה וחשודה לקלקלה ולא מטעם אחר והכא האיך יקלקלה. ומשני אר"ח תיפתר שהי' חמי' כאן וסיימה ר"ל דמכירין לו כאן מלשון אדם מסוים דלעיל לענין דמכירין לי' וכיון שהיה כאן ומכירין לו בכאן ע"כ תקלקלה. ובזה לא שייך החשש דקילקול שמא יבואו עדים ממדה"י להעיד שהוא הוא בעלה ז"א בשביל זה לא שייך החשד דקילקול דלא סלקא אדעתיה להכי שמא יבואו עדים ובעלה ממדה"י ולא מצינו רק שמקלקלה בביאת בעלה לחוד דכיון דבעלה חי בודאי יחזור כדאיתא בתוס' ז"ל:

הלכה י

רבי חנניה בעא קומי רבי אילי מאן תנא חוששין לדבריה חולצת רבי טרפון דלא כרבי עקיבא אמר ליה דברי הכל הוא הכא אוף רבי עקיבא מודה בה היא כפירוש המפרשים ז"ל ויש בירושלמי כמה פעמים בדרך הזה דמתחלה רצה לתלות דתלי בזה הפלוגתא דמאן דאמר כך סבירא ליה כהדא מאן דאמר בענין זה ומאן דאמר דסבירא ליה כך סבירא ליה כאידך מאן דאמר. ומדחה דד"ה היא הכא ולא תלי זב"ז ולא מפרש מה טעמא דלא תלי זב"ז ועי' במס' סוטה פ"ב ה"א ולעיל בפ' הערל הלכה ב' עי"ש ותמצא דכן דרך הירושלמי לפעמים ואף הכא כן דמסיק דלא תלי בדרבי טרפון ורבי עקיבא אלא ד"ה היא הכא ולא קאמר שום טעם ע"ז: